

თამარ მახარობლიძე

ლინგვისტური წერილები

II

თბილისი
2009

TAMAR MAKHAROBIDZE LINGUISTIC LETTERS II

TBILISI
2009

რედაქტორი

ა. არაბული - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი

შინაარსი

1. ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორია -----
2. ადრესატობის კატეგორიის რეფერენტები -----
3. ქართული ზმნის ვერსიისა და ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორიის ტიპოლოგიური შეპირისპირება -----
4. სიტყვის მნიშვნელობა (თეზისები) -----
5. ლინგვოპრაგმატიკის რამდენიმე საკითხის შესახებ (თეზისები) -----
6. ზმნისწინის ექვსი ფუნქცია და ზმნისწინთა კლასიფიკაცია -----
7. The Functions of Georgian Preverbs-----
8. მოაზროვნე სუბიექტი და ერგატიული კონსტრუქციები -----
9. Мыслящий субъект и эргативные конструкции-----
10. The Thinking Subject and Ergative Constructions-----
11. Spatial system of Georgian (Theses) -----
12. ენობრივი ლოგიკა და ასიმეტრიები -----
13. ენათმეცნიერული პროექტები -----
 - ა. საქართველოს მთიანეთის ენობრივი სიტუაცია, კინემატოგრაფიული დოკუმენტირება და ლინგვისტური ანალიზი -----
 - ბ. აკადემიური წერის კურსის ელექტრონული ვერსია საუნივერსიტეტო წავლელისათვის (The electronic version of Academic Writing for University Studies)---
 - გ. ქართული ენის ინგლსურენოვანი გრამატიკის პროექტი (The project of Georgian Grammar in English) -----
 - დ. ქართველოლოგიური ცენტრების შექმნის პროექტი ევრო-ატლანტიკურ კულტურულ-საგანმანათლებლო სივრცეში -----
14. პროფესორის მასტერ-კლასები -----
 - ა. მასტერ-კლასი მედია ენა -----
 - ბ. მასტერ-კლასი მედია სცენარი -----
 - გ. პროფესიული მზაობა მასტერ-კლასი -----
 - დ. ქართული ენის მორფოლოგიის კურსი -----
 - ე. The Georgian language (Morphology) -----
15. პროფესიული ურთიერთობების კულტურის ძირითადი საკითხები და პროფესიული დიალოგი -----

ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორია

სპეციალისტებში ეჭვს არ იწვევს შეხედულება, რომ, ტიპოლოგიური თვალსაზრისით, ბასკური პოლიპერსონალური ზმნის სისტემა უაღრესად მნიშვნელოვან მასალას იძლევა, რომლის ჯეროვანი ანალიზი მრავალ კითხვაზე გასცემს პასუხს ენათმეცნიერებაში. ჩვენი კვლევის მიზანია ტიპოლოგიური ანალიზი და კვლევის საგანია თანამედროვე ბასკური, ანუ ე. წ. ეუსკერა ბატუა. უნდა აღინიშნოს, რომ ბასკური ენის დიალექტები დიდ სხვაობას გვიჩვენებს თითქმის ყველა კატეგორიის ანალიზისას. ჩვენი მონაცემები ეყრდნობა ეუსკარა ბატუას ანუ “გაერთიანებულ” ბასკურს. ეს არის ბასკეთის აკადემიის მიერ უნიფიცირებული სალიტერატურო ენა, რომელითაც სარგებლობს დღევანდელი ბასკეთის მედია, ამ ენაზე გამოდის ჟურნალ-გაზეთები და წარმოებს განათლების მიღება. ამდენად, ეს არის ცოცხალი ენა. იგი ძირითადად ჩამოყალიბდა გიპუსკოურ დიალექტზე დაყრდნობით. შესაბამისად, ჩვენ მიერ საანალიზოდ აღებული მასალაც ამ ცენტრალურ დიალექტურ ორიენტირს ეყრდნობა, თუმცა ზოგჯერ ბისკაიური და ლაბურდიული დიალექტური მასალაც გვაქვს მოხმობილი ნაშრომში.

ადრესატობა არის ზმნური დესტინაციის ერთერთი ფორმა. ენობრივი დესტინაცია არის უნივერსალური სემანტიკური კატეგორია, რომელიც ენის იერარქიის სხვადასხვა დონეზე (ერთპლანიანი, ანუ ფონემური დონის გარდა) გულისხმობს დანიშნულებითობის შინაარსის გამოხატვას შესაბამისი საშუალებებით. ტერმინები “დესტინაცია” და “დესტინატი” (ანუ დესტინატორი) ლათინური წარმოშობის სიტყვებია, თუმცა სამეცნიერო ტერმინოლოგიაში ინგლისურიდანაა გავრცელებული. დესტინაცია ნიშნავს დანიშნულებას, გამიზნულობას. დესტინატი, ანუ დესტინატორი არის ის პირი (ან ფორმა), ვისთვისაც/რისთვისაც დანიშნულია ან

გამიზნულია ზმნის მოქმედებითა თუ სახელური ფორმით გამოხატული ესა თუ ის ენობრივი მოვლენა.

შეგვიძლია გამოვყოთ გრამატიკული და ლექსიკური დესტინაცია. გრამატიკული დესტინაცია მოიაზრებს მორფოლოგიურ და სინტაქსურ დესტინაციას. მორფოლოგიაში დანიშნულებითობის შინაარსი, შესაძლოა, ასახოს სიტყვათა ფლექსიამ და დერივაციამ. სხვადასხვა ენა განსხვავებული ენობრივი საშუალებებით გადმოსცემს დანიშნულებითობის სემანტიკას.

დანიშნულებითობა განასხვავებს ორი ტიპის სემას:

1. პოსესიური დესტინაცია;
2. ორიენტირებული დესტინაცია.

ეს ორი სემა ერთმანეთთან საკმაოდ ახლოა და ხშირად ურთიერთგადამკვეთი, საზიარო სემანტიკური ველებით ხასიათდება.

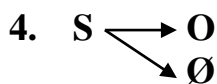
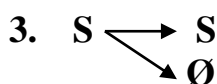
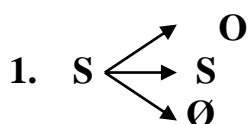
დესტინაცია, როგორც ენის ერთ-ერთი უძველესი კატეგორია კერძო ენებში, მსგავსად სხვა სემანტიკური კატეგორიებისა, კონკრეტულ მოდელებს ქმნის შესაბამისი მორფო-სემანტიკური კატეგორიებითა და სინტაქსური მოდელებით. გამოვყოფთ აბსოლუტურ ლინგვისტურ უნივერსალიას – ყველა ენაში არსებობს დესტინაციის სემანტიკური კატეგორია. თავის მხრივ, ეს უნივერსალია მთლიანად შესაბამისობაშია ცნობილ აბსოლუტურ ლინგვისტურ უნივერსალიასთან – ნებისმიერ ენას შეუძლია ნებისმიერი აზრის გადმოცემა.

ენათმეცნიერებაში ცნობილია ენათა კლასიფიკაციის რამდენიმე განმსაზღვრელი პარამეტრი. ერთ-ერთ საკლასიფიკაციო საფუძვლად შეიძლება, მივიჩნიოთ სემანტიკური დესტინაცია (ისევე, როგორც ერგატიულობა). ნათელია ენათა დესტინაციური კლასიფიკაციის პრინციპები. ასეთი კლასიფიკაცია დაემყარებოდა სემანტიკური დესტინაციის მორფო-სინტაქსურ დისტრიბუციას ენებში და შესაბამისი მოდელების განსაზღვრებებს.

დესტინაციის სემანტიკური კატეგორია თავისებურ ასახვას პოვებს მორფოლოგიასა და სინტაქსში კონკრეტული ენის ინდივიდუალობიდან გამომდინარე. ენათა სისტემების სხვადასხვაობა ამ კატეგორიის გამოსატვისას არსებითად გრამატიკის ამ ორი ნაწილის ფუნქციური დატვირთვის გადანაწილებაში დასტურდება.

ენათა ერთი რიგი (ერძოდ, ინდოევროპული ენები) ძირითადად სინტაქსურ-ლექსიკურ დესტინაციურ სტრუქტურებს ქმნის, წმინდა მორფოლოგიური დესტინაცია კი შედარებით სუსტადაა გამოსატული. ენათა მეორე რიგი კი დესტინაციას ძირითადად მორფოლოგიურ კატეგორიებად აყალიბებს და, შესაბამისად, სინტაქსზე შედარებით ნაკლები დატვირთვა მოდის. ბუნებრივია, პოლიპერსონალურ სტრუქტურებში დიდ როლს თამაშობს ზმნური დესტინაციის ასახვა მორფოლოგიაში. საერთოდ, ყოველი ენა ანაწილებს ამა თუ იმ კატეგორიის გამოსატვის საშუალებებს გრამატიკის სფეროების მიხედვით. ნათელია, რომ პოლიპერსონალური ზმნა მრავალი დატვირთვისაგან ათავისუფლებს სინტაქსს.

ზმნური დესტინაციის ზოგადი მოდელები:

(აქ S არის სუბიექტი, O არის ობიექტი და \emptyset არის ნული.)

თანამედროვე ქართულში აღინიშნება პირველი მოდელის არსებობა. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ისტორიულად ქართული ენის ზმნური

დესტინაციის მოდელი იყო მეოთხე, რომელიც დღეს გვაქვს აფხაზურსა და ბასკურ ენებში. “ი” მორფემა ერთი კატეგორიის შიგნით ცხადია, საოპოზიციო ცალების განმასხვავებელ ფორმანტად ვერ გამოდგებოდა. ერთმანეთს უპირისპირდებოდა ქცევითი და უქცეო ფორმები.

ზმნური დესტინაციის კლასიფიკაცია ხდება საოპოზიციო წევრების მიხედვით:

1. დესტინატორი პირის როგორობის მიხედვით,
2. დესტინატორი პირის რომელობის მიხედვით.

ორივე შემთხვევაში საგულისხმოა სულიერობის სემანტიკის გათვალისწინება. ბასკურ ენაში დესტინაციური სემანტიკის გამოხატვა უპირველესად ზმნას აკისრია. ამ კატეგორიას პროფესორ ი. ზიცართან ერთად ვუწოდებთ ადრესატობის კატეგორიას.

ადრესატობა არის მორფოლოგიური ზმნური კატეგორია, რომელიც გამოხატავს მოქმედების დანიშნულებას. ასეთი დანიშნულება ბასკურ ზმნაში შეიძლება იყოს მხოლოდ ირიბი ობიექტისათვის. დესტინაციის უნივერსალური მოდელებიდან ბასკურს ახასიათებს მეოთხე მოდელი.

რის საფუძველზე მოხდა ამ კატეგორიის გამოყოფა? ცნობილი ლინგვისტური ჭეშმარიტებაა, რომ ამ თუ იმ გრამატიკული კატეგორიის არსებობა ენაში დასტურდება შესაბამისი მორფო-სემანტიკური საოპოზიციო ფორმებით. კატეგორიას უნდა ჰქონდეს ფორმა და შინაარსი. ადრესატობის კატეგორიის შინაარსი მდგომარეობს შემდგომში: ეს არის ზმნის ფორმა რომელიც გვიჩვენებს, თუ ვისთვისაა მოქმედება დანიშნული ანუ ადრესირებული. მოქმედების დესტინატური ვექტორი, შესაძლოა, მიემართებოდეს პირველი, მეორე ან მესამე პირისაკენ, შესაბამისად, მათი მხოლოდობით ან მრავლობითი ვარიანტებისაკენ. **ბასკურში დესტინატური მოქმედება მხოლოდ ირიბი ობიექტისაკენ მიემართება, ესე იგი,**

საოპოზიციოდ გვაქვს ნულოვანი, ანუ ნეიტრალური ფორმები და სასხვისო, ანუ საობიექტო ფორმები. ამაში მდგომარეობს ბასკური ზმნის ადრესატობის შინაარსი. რაც შეეხება ფორმას, უნდა ითქვას, რომ ყველგან, განურჩევლად დესტინატორი პირისა და რიცხვისა, ადრესატობის მარკერი არის **ki/i**. თუმცა მრავლობითში ზოგჯერ ჩნდება **zki/**. ამ კატეგორიის ძირითადი ნიშანი არის **i**. ჩვენი აზრით, ეს არის წარმოშობით ირიბი ობიექტის ბრუნვის ნიშანი – ანუ მიცემითის **i**. ეს ადვილად შეამჩნიეს ინდოევროპელმა მკვლევარებმაც და ასეთ დესტინატურ ზმნურ ფორმებს “მიცემითიანი ფორმები” უწოდეს, თუმცა მათ არ შეუმჩნევიათ ადრესატობა, როგორც ზმნური კატეგორია. ბასკური ზმნის დესტინაციური კატეგორიის ანალიზისას მნიშვნელოვან მოვლენად მიგვაჩნია იმის ხაზგასმა, რომ ამ კატეგორიის ნიშანი ზმნაში ყოველთვის არის გამოხატული და ის წინ უძღვის ირიბი ობიექტის ნიშანს, რომელიც, თავის მხრივ, ყველა შემთხვევაში სუფიქსურია და ასევე აუცილებლად გამოხატულია ზმნაში შესაბამისი მორფემით. ეს ორივე მორფემა (ადრესატობისა და ირიბი ობიექტის) ობლიგატორულია.

ყველგან, სადაც გვაქვს ირიბი ობიექტი, გვაქვს ადრესატობის კატეგორიაც. ამდენად, მას შესაძლოა, ირიბი ობიექტის კატეგორიაც ვუწოდოთ, რადგანაც ფაქტობრივად ეს არის ირიბი ობიექტის თანმდევ კატეგორია. მისი არსებობა ყველანაირად ირიბი ობიექტის არსით არის განსაზღვრული. რაც შეეხება ამ კატეგორიის აღმნიშვნელ ტერმინს, ჩვენ მოვერიდეთ მისთვის “ქცევის” კატეგორიის დარქმევას, რადგანაც ვთვლით, რომ თანამედროვე ქართულში ქცევის სამგანზომილებიანი მოდელი უფრო ფართო შინაარსით ხასიათდება, თუმცა აშკარაა, რომ ისტორიულად ეს იყო მეოთხე მოდელი (მსგავსად ბასკურისა) და მხოლოდ სუბიექტისა და ობიექტის პრეფიქსურმა წარმოებამ გახადა შესაძლებელი რეფლექსივის საოპოზიციო ფორმებად გადააზრება. თანამედროვე ქართულ

ენათმეცნიერებაში კამათია “ქცევა” ტერმინის შესახებ. ჩვენ ვთვლით, რომ ტერმინი დესტინაცია სასურველია დარჩეს უფრო ზოგად ტიპოლოგიურ ტერმინად.

ადრესატობა არის გრამატიკული, კერძოდ მორფოლოგიური კატეგორია, რომელიც უჩვენებს, თუ ვისი ინტერესებისაკენ მიემართება სუბიექტის მიერ ჩადენილი მოქმედება. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ეს კატეგორია გამოხატავს შემდეგს: თუ ვისი, ანუ რომელი ირიბი ობიექტური პირის ინტერესებისაკენ არის ორიენტირებული ანუ ადრესირებული ზმნით გადმოცემული მოქმედება. ამრიგად, ადრესატი არის ირიბი ობიექტი, რომელიც ზმნის მოქმედებაში ირიბად არის ჩართული, ეს გახლავთ დაინტერესებული აქტანტი. (ტერმინები “ადრესატობა” და “ადრესატი” ამ კონკრეტული მორფო-სემანტიკური შინაარსით ჩვენ რამდენიმე წლის წინ დავამკვიდრეთ ი. ზიცართან ერთად).

ბასკურ ენაში ირიბი ობიექტური პირის მუდამ სულიერი აქტანტია და პასუხობს კითხვაზე *nori?* - ვის/ვისთვის/ვისკენ? სახელებში ადრესატი, შესაძლოა, სხვადასხვაგვარად იყოს გაფორმებული. ძირითადად იგი დატივითაა გადმოცემული, იშვიათად კი დანიშნულებითობის შინაარსის მქონე თანდებულებით.

სინტაქსურად ადრესატი არის ირიბი დამატება. განვიხილოთ წინადადება: *Yon, berriz, amari agur egiten ari zaió* – იონი კი დედას ემშვიდობება, სიტყვასიტყვით: იონი კი დედას საღმებს აძლევს. აქ *amari* ადრესატია, გამოხატული საზოგადო სახელით მიცემით ბრუნვაში. სინტაქსურად კი ის არის ირიბი დამატება. საუღლებელი ზმნა *izan* - ყოფნა მოცემულია ფორმით *zaió*. *z* – III პ. მხ.რ. სუბიექტის ნიშანია, *O* – ირიბი ობიექტის III. პ. მხ.რ. მარკერი (*amari*), *a*- ძირეული ხმოვანია ანუ ფუძის ნაშთი ამ ფორმაში. ადრესატობის მარკერი კი არის *i*, რომელიც თითქოს სიგნალურად გვიჩვენებს და განსაზღვრავს, რომ მოქმედება მიემართება სიტყვისკენ *amari*,

რომელსაც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, თავის მხრივ, ზმნაში შეესაბამება ირიბი ობიექტის მესამე პირის მხოლოდითი რიცხვის მარკერი – O.

ადრესატი არის იგივე ირიბი აქტანტი. ბასკურ ზმნაში ჩართული ყველა ირიბი ობიექტი ადრესატია, ქართული ზმნის ირიბი ობიექტი კი, შესაძლოა, იყოს ბენეფაქტივი, პოსესორი, ლოკატივი და ა. შ. ამდაგვარი განსხვავებული სემანტიკის აქტანტები კი უმეტესწილად, ბასკურში შესაბამისი თანდებულიანი ფორმებითაა მოცემული.

ადრესატობა ზმნაში გამოხატული დესტინაციაა, რომლისთვისაც ამოსავალი წერტილია სუბიექტი, განურჩევლად მისი აქტიურობის ხარისხისა. სქემატურად ბასკური ზმნის ადრესატული მიმართებები ასე აითვლება:

→ A2 s.pl.

S 1 s.pl. → A3 s.pl.

→ A1 s.pl.

S 2 s.pl. → A3 s.pl.

→ A1 s.pl.

S 3 s.pl. → A2 s.pl.

→ A3 s.pl.

პირთა ცნობილი კომბინაციათა აკრძალვების გამო გამორიცხულია შემდეგი მიმართებები:

S 1 s.pl. ---→ A1 s.pl. და S 2 s.pl. ----→ A2 s.pl.

რეფლექსივი ბასკურ ენაში არ არის მორფოლოგიური კატეგორია, იგი ლექსიკური საშუალებებით გადმოიცემა. როდესაც სუბიექტის მიერ ჩადენილი მოქმედება ისევ სუბიექტის ინტერესებისაკენ მიემართება, ანუ ხდება მოქმედების ინტროვერტიზაცია, ანუ დანიშნულებითობის მიმართულების რეფლექსივიზაცია – ეს ენობრივი

მოვლენა ბასკურ ზმნაში არ აისახება. ზოგჯერ ბასკურ ენაში ადგილი აქვს ე. წ. ფორმალური რეფლექსივის გამოვლინებას; მაგალითად, გვაქვს ერგატიული პასივი, სადაც სუბიექტი არა ჩანს; შდრ. ikusi naiz – მე დანახული ვარ, და ikusi dut - მე დავინახე. ეს ფაქტობრივად არის ერგატიული სუბიექტის მოცილების ანუ გარკვეული ტრანსფორმაციის შედეგი.

ბასკურ ენაში არა გვაქვს ადრესატული რეფლექსივი ისეთი ტიპის წინადადებებში, როგორცაა: Bere buruari ezan diot - მან თავის თავს უთხრა, ჩვენ გვაქვს ფორმალური ირიბი ობიექტი და ფორმალური რეფლექსიურობა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართულ ენათმეცნიერებაში ასეთი ტიპის მოვლენას გასხვისებას უწოდებენ. Bere buruari - თავის თავს - ეს არის ადრესატი დატივში. ჩვენი განსაზღვრებით, ეს არის ფორმალური ადრესატი, გამოსატული უკუქცევითი ნაცვალსახელით თავი (buru) და შესაბამისად, გვაქვს ფორმალური ადრესატობა. ამრიგად, ზმნური უკუქცევითობის ასახვა ხდება ფორმალური ადრესატობით.

ბასკური ზმნის ადრესატობა მხოლოდ სასხვისო ქცევის შინაარსს გადმოსცემს, რაც გულისხმობს ზმნური დანიშნულებითობის მიმართებებს სუბიექტის ინტერესების მიღმა. აქ დესტინატური კატეგორიის ორიენტაციის ვექტორი მიემართება სუბიექტიდან ობიექტისაკენ. თუ მოქმედების ცენტრად სუბიექტს გავიაზრებთ, მაშინ ადრესატობა უნდა განვიხილოთ როგორც ცენტრიდანული ვექტორული კატეგორია.

რ. ლაფონმა გამოთვალა შესაძლებელი დატიური ფორმების რაოდენობა და მიიღო თითოეულ პარადიგმაში 36 ან 40 ფორმა ე. წ. ალოკუტური ფორმების ჩათვლით. მაგალითისთვის ავიღოთ izan - ყოფნა ზმნის ორპირიანი ადრესატული უღლების პარადიგმა:

1. S1 s. na-tza-i-k/n O ind. 2 s. მე ვარ შენ-თვის
2. S1 s. na-tza-i-o O ind. 3 s. მე ვარ მის-თვის

3. S1 s. na-tza-i-zu O ind. 2 pol. მე ვარ თქვენ-თვის
4. S1 s. na-tza-i-zue O ind. 2 pl. მე ვარ თქვენ-თვის
5. S1 s. na-tza-i-e O ind. 3 pl. მე ვარ მათ-თვის
6. S1 pl. ga-tza-i- zki-k/n O ind. 2 s. ჩვენ ვართ შენ-თვის
7. S1 pl. ga-tza-i-zki-o O ind. 3 s. ჩვენ ვართ მის-თვის
8. S1 pl. ga-tza-i-zki-zu O ind. 2 pol. ჩვენ ვართ თქვენ-თვის
9. S1 pl. ga-tza-i-zki-zue O ind. 3 pl. ჩვენ ვართ თქვენ-თვის
10. S1 pl. ga-tza-i-zki-e O ind. 3 pl. ჩვენ ვართ მათ-თვის
11. S2 s. ha-tza-i-t O ind. 1 s. შენ ხარ ჩემ-თვის
12. S2 s. ha-tza-i-o O ind. 3 s. შენ ხარ მის-თვის
13. S2 s. ha-tza-i-gu O ind. 3 pl. შენ ხარ ჩვენ-თვის
14. S2 s. ha-tza-i-gu O ind. 3 pl. შენ ხარ მათ-თვის
15. S2 pol. za-tza-i-zki-t O ind. 1s. თქვენ ხართ ჩემ-თვის
16. S2 pol. za-tza-i-zki-o O ind. 3s. თქვენ ხართ მის-თვის
17. S2 pol. za-tza-i-zki-gu O ind. 1pl. თქვენ ხართ ჩვენ-თვის
18. S2 pol. za-tza-i-zki-e O ind. 3pl.. თქვენ ხართ მათ-თვის
19. S2 pl. za-tza-i-zki-da-te O ind. 1 s. თქვენ ხართ ჩემ-თვის
20. S2 pl. za-tza-i-zki-o-te O ind. 3 s. თქვენ ხართ მის-თვის
21. S2 pl. za-tza-i-zki-gu-te O ind. 1 pl. თქვენ ხართ ჩვენ-თვის
22. S2 pl. za-tza-i-zki-e-te O ind. 3pl. თქვენ ხართ მათ-თვის
23. S3 s. za-i-t O ind. 1 s. ის არის ჩემ-თვის
24. S3 s. za-i-k/n O ind. 2 s. ის არის შენ-თვის
25. S3 s. za-i-o O ind. 3 s. ის არის მის-თვის
26. S3 s. za-i-gu O ind. 1 pl. ის არის ჩვენ-თვის
27. S3 s. za-i-zu O ind. 2 pol. ის არის თქვენ-თვის
28. S3 s. za-i-zue O ind. 2 pl. ის არის თქვენ-თვის
29. S3 s. za-i-e O ind. 3 pl. ის არის მათ-თვის
30. S3 pl. za-i-zki-t O ind. 1 s. ისინი არიან ჩემ-თვის

31. S3 pl.	za-i-zki-k.n	Oind. 2 s.	ისინი არიან შენ-თვის
32. S3 pl.	za-i-zki-o	Oind. 3 s.	ისინი არიან მის-თვის
33. S3 pl.	za-i-zki-gu	Oind. 1 pl.	ისინი არიან ჩვენ-თვის
34. S3 pl.	za-i-zki-zu	Oind. 2 pol.	ისინი არიან თქვენ-თვის
35. S3 pl.	za-i-zki-zu-e	Oind. 2 pol.	ისინი არიან თქვენ-თვის
36. S3 pl.	za-i-zki-e	Oind. 3 pl.	ისინი არიან მათ-თვის

გამოყოფთ ორი ტიპის ადრესატს:

1. უახლოესი ადრესატი, რომელიც ზმნაში ჩართული მიცემით-ბრუნვიანი აქტანტია და
2. დესტინატურობის შინაარსის მქონე თანდებულიანი ანუ სინტაქსური ადრესატი.

წინადადებაში, შესაძლოა, ორივე ერთად შეგვხვდეს: მე მეგობარს შენთვის ვწერ წერილს.” უახლოესი ადრესატის ცნება არ განისაზღვრება წინადადებაში რიგის მიხედვით, მით უფრო, რომ ბასკურშიც და ქართულშიც სიტყვათა რიგი თავისუფალია. იგი განისაზღვრება შინაგანი სიღრმისეული სემანტიკის მიხედვით და არ არის დამოკიდებული მეტყველების სუბიექტის ანუ პირველი პირის სემანტიკაზე. ასე რომ იყოს, ზემოთ მოყვანილ მაგალითში “შენთვის” იქნებოდა უახლოესი ადრესატი, მაგარამ ამ წინადადებაში უახლოესი ადრესატი არის “მეგობარს”. მეორე, ზმნისგარეთა ადრესატი, ხშირად არის ან ლოკალური, ან ბენეფაქტიური სემანტიკის მქონე აქტანტი, მოქმედების დანიშნულების საბოლოო პუნქტი. ბასკურ ენაზე ზემოთ მოყვანილი წინადადება ადრესატობის თვალსაზრისით გრამატიკულად იდენტური მოდელით იქნება წარმოდგენილი: Nik zurentzat adizkideari letera diot. Adiskideari – (მეგობარს) არის უახლოესი ადრესატი დატივში, zurentzat – (შენთვის) არის ზმნისგარეთა ადრესატი, ფორმაში diot d – არის პირდაპირი ობიექტის III პირის მხოლოდითი რიცხვის ნიშანი, i – არის ადრესატობის კატეგორიის მარკერი, o – ირიბი ობიექტის III

პირის მხოლოდობითი რიცხვის ნიშანი –(adiskideari), t - სუბიექტის I პირის მხოლოდობითი რიცხვის ნიშანი.

ბასკურ ზმნას, ისევე, როგორც ქართულს, არ შეუძლია ორი ადრესატის გამოხატვა ერთდროულად. ამიტომ იგი მხოლოდ ერთ, უახლოეს ადრესატს გამოხატავს ზმნაში.

ბასკურ ზმნას შეუძლია ჰქონდეს დამატებითი ინფორმაცია ზმნის პირებზე, კერძოდ, მას შეუძლია, განსაზღვრებითი ფუნქციაც ჰქონდეს და კუთვნილება/პოსესიურობასაც გამოხატავდეს გარკვეულწილად.

Etxera etorri zitzaigun - მოვიდა ჩვენთან სახლში (ეს არის ანალიტიკური წარმოების ტიპური მაგალითი). etxe-ra – (სახლი) მიმართულებით ბრუნვაშია და მოქმედების ლოკალიზაციას აღნიშნავს, მაგრამ არ არის განსაზღვრული კუთვნილებითი ნაცვალსახელით gure – ჩვენი, ამ ინფორმაციას გადმოსცემს ყოფნა დამხმარე ზმნის წარსული დროის ფორმა zi-tza-i-gu-n, სადაც zi –არის III პირის მხოლოდობითი რიცხვის სუბიექტი, tza –ძირი, i - ადრესატობის ნიშანი, gu – პირველი ირიბი ობიექტიური პირის მხოლოდობითი რიცხვის ნიშანი, ბოლოკიდური კონსონანტი n წარსული დროის რეფერენტია ზმნაში. ამრიგად, ზემოთ მოყვანილ წინადადებაში ადრესატობის მარკერთა და ირიბი ობიექტის დახმარებით ჩვენ ვიგებთ, რომ სახლი ჩვენია. რომ ყოფილიყო gure etxera – (ჩვენი სახლისკენ/ჩვენს სახლში), მაშინ წინადადება, შესაძლოა სხვაგვარად ყოფილიყო აგებული, ანუ ადრესატული ფორმების გარაშე – Gure etxera etorri ziren. აქედან გამომდინარე, ნათელია, რომ როდესაც გვაქვს ადრესატობის კატეგორია და ზმნაში გამოხატული ირიბი მიმართება, შესაძლებელი ხდება კუთვნილებითი ნაცვალსახელებისა და საერთოდ, სახელთა კუთვნილებითი ფორმების გამოტოვება წინადადებაში, რადგანაც ზმნა შეიცავს ამ ინფორმაციას. ადრესატობის კატეგორია ყოველთვის შეიცავს ასეთი ტიპის ინფორმაციას, რამდენადაც იგი უჩვენებს, თუ

ვისკენ, ვისი ინტერესებისაკენ მიემართება ზმნით გამოხატული მოქმედება.

თანამედროვე ბასკურ ენაში ზმნათა დიდი უმეტესობა პირიან ფორმათა ანალიტიკურ წარმოებას მიმართავს. მხოლოდ ათიოდე ზმნამ თუ შეინარჩუნა სინთეტური წარმოების ძველი ფორმები. ინდოევროპული ენების გავლენით იმდენად დიდია ამ ენის მიდრეკილება ანალიტიკური წარმოების მიმართ, რომ იქაც კი, სადაც გვაქვს სინთეტური წარმოება, არის პარელელური ანალიტიკური ფორმებიც, რომელთაც გარკვეული უპირატესობა ენიჭებათ ენის სინქრონიულ დონეზე. ადრესატობის კატეგორია, როგორც პოლიპერსონალური ზმნის კატეგორია, აისახება სინთეტური წარმოების ზმნებსა და დამხმარე ზმნებში.

ხშირად ბასკურ ზმნებს აქვთ პარალელური ფორმები, ანუ სინთეტურიც და ანალიტიკურიც. ანალიტიკური წარმოებით *izan* - ყოფნა ზმნა აწარმოებს გარდაუვალ არაერგატიულ ფორმებს და *ukan* - ქონა აწარმოებს გარდამავალ, ერგატიულ ფორმებს. ბასკურში გამოიყოფა ზმნები, რომელთაც *egin* - კეთება დამხმარე ზმნა აწარმოებს. ეს ზმნები შინაარსით გარდაუვალი ზმნებია, მაგრამ ერგატიული ფორმა გააჩნიათ, მსგავსად ქართული მედიოაქტივებისა (მაგ.: **amets egin** ოცნება, **dantza egin** ცეკვა, **dehadar egin** კივილი, **eztul egin** დაჭერა, **lan egin** მუშაობა, **lo egin** დაძინება და ა.შ.).

ბასკურში გვაქვს ზმნათა ჯგუფები:

1. Nor? ერთპირიანი გარდაუვალი - არაერგატიული არაადრესატული,
2. Nor-Nori? ორპირიანი გარდაუვალი - არაერგატიული ადრესატული,
3. Nor-Nork? ორპირიანი გარდამავალი - ერგატიული არაადრესატული,
4. Zer-nori-nork? სამპირიანი გარდამავალი - ერგატიული ადრესატული.

შესაბამისად, გვაქვს შემდეგი ჯგუფები:

1. უობიექტო ანუ არაადრესატული და არაერგატიული ერთპირიანი ზმნები, აბსოლუტური ზმნები.

2. ორობიექტიანი ანუ ადრესატული და ერგატიული სამპრიანი ზმნები,
3. ერთობიექტიანი ანუ ალტერნატიული: ან ადრესატული ან ერგატიული ორპირიანი ზმნები.

არჩევანი ერგატიულობასა და ადრესატობას შორის ორპირიან ზმნებში იჩენს თავს, სადაც ობიექტი არის ან ირიბი ან პირდაპირი. აბსოლუტური ერთპირიანი ზმნები არც ერგატიულია და არც ადრესატული. ეს ბუნებრივიცაა, ადრესატობა ხომ, ქცევის კატეგორიის მსგავსად, პოლიპერსონალური ზმნის კატეგორიაა და სულ მცირე - სუბიექტისა და სხვისთვის (ირიბი ობიექტისათვის) ჩადენილი მოქმედების არსია გადმოსაცემი. იქ სადაც ეს სხვა – (ირიბი ობიექტი) არ არის, არც ადრესატობის კატეგორია გვექნება. ასეთია ერთპირიანი და ორპირიანი ტრანზიტული ზმნები.

დატივი არის ადრესატის ბრუნვა. “Jatetxeko neskatzak izozki bat dakarkio aurtxoari” [298;412]. რესტორნის ოფიციალტს ერთი ნაყინი მოაქვს ბავშვისთვის. Jatetxeko (რესტორნ-ის) არის ქვემდებარის კუთვნილებითი განსაზღვრება, neskatzak (გოგონა, ოფიციალტი - ერგ.) - არსებითი სახელია ერგატიულ ბრუნვაში, რომელიც ზმნაში ნულოვანი სუფიქსითაა მოცემული, როგორც III პირის მხოლოდობითი რიცხვის აგენსი, izozki bat (ნაყინი ერთი –ნომ.) პირდაპირი დამატებაა განუსაზღვრელი არტიკლით, რომელსაც ზმნაში შეესაბამება პრეფიქსი da (O ind. IIIპ. მს. რ.). aurtxoari (ბავშვი – დატ.) არის ადრესატი, საზოგადო არსებითი სახელი მიცემით ბრუნვაში. ბრუნვის დაბოლოებაა r-i. da-kar-ki-o - ზმნა მოქვს kar ძირია და ki ადრესატობის ნიშანი, რომელიც უჩვენებს, რომ ნულმარკერიანი აგენსის მიერ შესრულებული მოქმედება მიემართება სიტყვა aurtxoari – ის ინტერესებისაკენ, თვითონ ამ სიტყვას კი ზმნაში სუფიქსი - o გამოხატავს.

ადრესატის ბრუნვა მხოლოდ დატივია, როდესაც ამ ბრუნვის მიღმა არის ასახული იგივე სემანტიკის მქონე ირიბი მიმართება

“თვის” ტიპის თანდებულიანი ფორმებით, ადგილი აქვს აღწერით ადრესატობას, რომელიც სინტაქსური ხერხებით გადმოიცემა და არა ზმნის ფორმით. ასეთ დროს ზმნა რჩება ნეიტრალურ ფორმაში და არის უადრესატო; მაგალითად: *Gizonaren alde dago egin da* [349; 325]. ადამიანისთვის (ადამიანის სასარგებლოდ) გაკეთდა. აქ ცხადია, რომ მოქმედება უშუალოდ ადამიანისათვის, მისი ინტერესებისათვის შესრულდა, მაგრამ ადრესატობა არა გვაქვს ზმნაში. *Amonaren gatik erosi genuen* [349; 89] ბებიისათვის ვიყიდეთ. ამ წინადადებაშიც ფორმა “ბებიისათვის”, მართალია, დანიშნულებითობას გვიჩვენებს, მაგრამ ზმნაში არ გამოიხატება ეს სემანტიკა.

ფორმის თვალსაზრისით ასეთი სურათია: ბასკურ ენაში დატიური ბრუნვის დაბოლოებაა სუფიქსური *i*, რომელსაც პოსტგოკალურ პოზიციაში *r* ხმოვანგასაყარი უძღვის წინ. *mendi-r-i*, (მთას), *ama-r-i* (დედას). როდესაც არსებით სახელს ერთვის განსაზღვრებითი არტიკლი *a*, ხმოვანგასაყარი *r* არტიკლის შემდეგ იკავებს პოზიციას: *mendi-a-r-i*, (მთას), *seme-a-r-i* (ვაჟიშვილს) და მისთ. სხვა ბრუნვის ნიშანთა მსგავსად, მრავლობით რიცხვში მიცემითი ბრუნვის მარკერი არ იცვლება, მას წინ უძღვის მრავლობითობის აღმნიშვნელი მორფემა *-e*, *seme-e-i* (ვაჟიშვილებს), *mendi-e-i* (მთებს) და ა. შ. სახელებში დატივის ნიშანია *i*, თუმცა იგი, შესაძლოა, სხვადასხვაგვარად გამოიყურებოდეს ამა თუ იმ ფონეტიკური გარემოცვისა და მორფოლოგიური პირობების გამო (*ri*, *ari*, *ei*, *i*).

ჩვენი აზრით, დატივის ძირითადი მორფემის გენეზისი ჩვენებით ნაცვალსახელებს უნდა უკავშირდებოდეს.

ინჩაუსტი გამოყოფს ადრესატულ უღლებას და მას ირიბს უწოდებს, ხოლო არაადრესატულს კი - პირდაპირს. ზმნათა ფორმები მასთან განეკუთვნება ინტრანზიტულ ირიბს (*S + Oind.*) ან ტრანზიტულ პირდაპირს (*S, SOd.*) [358; 84-89]. იგი გამოყოფს მესამე

ჯგუფსაც, რომელსაც უწოდებს ტრანზიტულ ირიბი უღლების ზმნებს (S, Od. + Oind.) [358; 88-91] .

ადრესატობა არ არის დამოკიდებული გარდამავლობაზე, თუმცა შეგვიძლია გამოვყოთ გარდამავალი და გარდაუვალი ადრესატობა. შესაბამისად, ბასკურში გვაქვს ერგატიული და არაერგატიული ადრესატობა. თავისთავად ობიექტის თანადროულად ორი მიმართულებით გააზრება ქმნის ამ ტიპის სისტემებს. სხვათაშორის, ეს ასახულიცაა უშუალოდ ადრესატობის მარკერზე. ჩვენი აზრით, **ki** შედგება დატიური (**i**) და ერგატიული (**k**) რეფერენტებისაგან. საფიქრებელია, რომ ბასკურში სწორედ ერგატიული დესტინაციაა პირველადი.

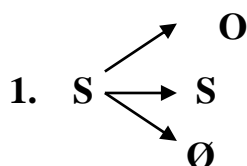
THE CATEGORY OF ADDRESSEE OF BASQUE VERB

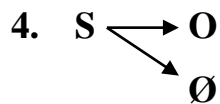
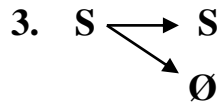
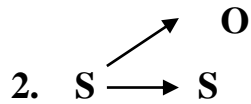
The addressee is a morphological category of Basque grammar which shows to whom, to whose interest the verbal act is destined. In other words this category shows to which indirect object the destination of verbal act is addressed or oriented. The addresser is indirect object which is involved in the verbal act, this is an interested argument.

The indirect object in the Basque language usually is animated person answering to the question –Nori? (whom, for/to whom?) In nouns the addresser could be differently referenced. In the most cases it is exposed by the dative case, sometimes the addresser appears with the destination postposition – for. Syntactically the addresser is an indirect object of a sentence.

The category of addressee is the verbal destination having the subject as a central point in spite of the degree of its activity.

The models of verbal destination:

(Here S - is the subject, O - is the object indirect and \emptyset - is zero.)

There is the first model in the modern Georgian language. We consider that historically there was the forth model in Georgian like Abkhazian and Basque. The same morpheme i can not be used to distinguish the opposition forms inside the one category. So the opposition was between the forms with version and without it.

The classification of verbal destination runs through the opposition members by two parameters:

1. Functional identification of verbal person – subject, object direct or object indirect:

2. Verbal person's general personal identification - the first person, the second person, the third person.

In the both cases the class category of verbal person is a very important matter.

Schematically the relations of Basque addressee look as follow:

$S\ 1\ s.pl. \rightarrow A2\ s.pl.$
 $S\ 1\ s.pl. \rightarrow A3\ s.pl.$

$S\ 2\ s.pl. \rightarrow A1\ s.pl.$
 $S\ 2\ s.pl. \rightarrow A3\ s.pl.$

→ A1 s.pl.
 S 3 s.pl. → A2 s.pl.
 → A3 s.pl.

According to famous person combination prohibitions in verbs these relations below are not acceptable:

S 1 s.pl. ---→ A1 s.pl. and S 2 s.pl. ----→ A2 s.pl.

The reflexivity in the Basque language is not a morphological category of the verb. As a matter in fact it's exposed by the lexical means. The verbal act done by the subject directed to the interests of the subject itself is not expressed by the Basque verb. So, there is no verbal intro-vertization or subjective type destination in Basque verbs.

Sometimes we have so called formal reflexivity in the Basque language; for example there is the ergative passive without the subject in the sentence – *ikusi naiz* – I am seen and *ikuzi dut* - I have seen. In Basque there is no destinative reflexivity in such sentences: *Bere buruari ezan diot.* - He told himself (-to his own head). We have the formal indirect object and the formal reflexivity.

The addressee of Basque verb can express only the content of objective version, which means that the aim orientation is out of the interests of the subject. The vector of destination is oriented from the subject to the indirect object. If we consider the subject as a center for a verbal action, than the addressee is the centrifugal vectorial category.

In the Basque language the most verbs have the analytic forms. Only a few verbs keep the synthetic type of conjugation and even they have the parallel analytic forms at the same moment. The influence of the Indo-European languages on the Basque language is so big that even having the synthetic forms Basque native speakers give an advantage to the analytic forms.

The case for addresser is dative. When the same semantic goes out of dative and is expressed by the postpositions it is a descriptive addressee or a syntactic destination. In such cases the verb stays neutral, it's without addressee. The dative

case marker is the suffix *i*, which has inter-vocal *r* in a post-vocal position: *Mendi-r-i* - to the mountain, *ama-r-i* - to the mother.

ადრესატობის კატეგორიის რეფერენტები

ადრესატობის კატეგორიის ძირითადი ისტორიული მარკერი არის *i*; სინქრონიულ დონეზე კი - *ki/i*. ადრესატობის მარკირება, შესაძლოა, იყოს ერთმორფემული ან ორმორფემული. ბასკურ ზმნაში ორივე ვარიანტი არსებობს. ორმორფემული მარკირება გულისხმობს დესტინაციის სემანტიკის კლასიკური ფორმით გადმოცემას: ადრესატობის მარკერითა და ირიბი ობიექტის ნიშნით.

აგლუტინაციის პრინციპის მიხედვით, აქ ფუნქციები განაწილებულია – დესტინაციის ზოგადი, არსებითი სემანტიკა გადმოცემულია ადრესატობის მარკერით და კონკრეტული ადრესატი კი დაზუსტებულია მეორე მორფემით – ირიბი ობიექტური პირისა და რიცხვის გამომხატველი მორფემით. ერთმორფემული ადრესატობა კი არის მოცემული მხოლოდ ირიბი ობიექტური პირისა და რიცხვის გამომხატველი მორფემით, ადრესატობის მარკერის გარეშე.

ბუნებრივია, რომ გასაგები მიზეზების გამო მიუღებელია შებრუნებული ვარიანტი – ადრესატობის მარკერი ირიბი ობიექტური პირისა და რიცხვის გამომხატველი მორფემის გარეშე. ცხადია, რომ ადრესატობის მარკერები *i/ki* ვერ მიუთითებენ კონკრეტულად იმ პირს, რომლისკენაც მიემართება მოქმედების დესტინატიური ვექტორი.

ადრესატობა დანიშნულებითი მიზანმიმართულების გამოხატვაა

ზმნაში. ამ კონკრეტულ მიმართულებას კი ზმნაში უკვე ირიბი ობიექტი აზუსტებს თავისი მარკერებით. ინჩაუსტი მათ “პირიან დატივებს უწოდებს” [358; 15].

საერთოდ, ისტორიულად ბასკური ზმნისათვის დამახასიათებელია დესტინაციის კატეგორიის ორმორფემული მარკირება, როგორც ლაფონი მიუთითებდა.

ერთმანეთს შევადაროთ ერთმორფემული და ორმორფემული მარკირების ნიმუშები:

Ekarri - წადება

ერთმორფემული მარკირება:

Od. III s.

Oind. I s.

S2 s. dakar-da-k/n

S2 ზრდ. dakar-da-zu

S2 pl. dakarzue

Od. III s.

Oind. I pl.

S2 s. dakar-gu-k/n

S2 ზრდ. dakar-gu-zu

S2 pl. dakar-gu- zue

და ა. შ.

იმავე ზმნაში ადრესატობის კატეგორიის ორმორფემული მარკირება:

Od. III s.

Oind. I s.

S2 s. dakar-da-ki-k/n

S2 ზრდ. dakar-da-ki-zu

S2 pl. dakar-ki-zue

Od. III s.

Oind. I pl.

S2 s. dakar-gu-ki-k/n

S2 ზრდ. dakar-gu-ki-zu

S2 pl. dakar-gu-ki- zue და ა. შ.

ადრესატობის მარკერები i/ki არ იცვლება პირისა და რიცხვის მიხედვით. ეს მარკერები უცვლელია უღლების ყველა სხვადასხვა ფორმაში. ამიტომაც ჩვენ მხოლოდ აწმყო დროის (Indikatibozko orainaldia) ფორმებს განვიხილავთ მაგალითებად. თავად ადრესატობის რეფერენტთა შორის ვარირება (i თუ ki) არ არის ფონეტიკურად შეპირობებული.

i პოსტვოკალურ პოზიციაში V-i-C

natza-i-k/n

natza-i-zu

i ინტერვოკალურ პოზიციაში V-i-V

natza-i-e

hatza-i-o

natza-i-o

i პოსტკონსონანტურ პოზიციაში C-i-V

d-i-o

d-i-e

d-i-e-gu

i ინტერკონსონანტურ პოზიციაში C-i-C

d-i-t

d-i-gu

d-i-da-zu

ki პოსტვოკალურ პოზიციაში V-ki-C

na-ki-zun

na-ki-zuen

ha-ki-gun

da-ki-dan

ki ინტერგოკალურ პოზიციაში V-ki-V

na-ki-an

na-ki-on

ha-ki-en

ha-ki-en

ki პოსტკონსონანტურ პოზიციაში C-ki-V

nen-ki-oken

nen-ki-eken

hen-ki-eken

hen-kiokeen

ki ინტერკონსონანტურ პოზიციაში C-ki-C

nen-ki-zuken

nen-ki-zueken

hen-ki-guken

hen-ki-dakeen

და ა. შ. [415 ; 14, 15]

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ბასკური ზმნის ადრესატობის რეფერენტები სუფიქსურია, თუმცა გვხვდება ადრესატობის i არა სუფიქსურ პოზიციაშიც, პირდაპირი ობიექტის რეფერენტის შემდეგ, ძირის წინ. აქ ძირი ნულოვანია:

d-i-da-k/n

d-i-t

d-i-gu

d-i-gu-zue

d-i-gu-te და ა. შ. [415 ; 14, 15]

ამ ტიპის ფორმებში ადრესატობის მარკერი უფრო პრეფიქსურ მარკერად შეიძლება ჩაითვალოს, ვიდრე სუფიქსურად. იგი, შესაძლოა, მივიჩნიოთ პირველი პოზიციის აფიქსად სუფიქსთა რიგში. მაგრამ ძალზე საიტერესოა იმ ზმნათა ფორმები, სადაც i არის პირველი მორფემა, ე. ი. არის აშკარა პრეფიქსი და აქვს ადრესატული

შინაარსი: i-eza-da-k/n, i-eza-da-zu, i-eza-da-zue და ა. შ. [415 ; 14, 15]. ეს პრეფიქსური i ზოგჯერ თავს იჩენს ინფინიტიურ ფორმებშიც, მაგ: i-rudi – მოჩვენება. (თუმცა ამ ზმნას გარკვეული რეფლექსიური შინაარსიც გააჩნია.) სხვადასხვა ბასკი ავტორი ამას სხვადასხვა ახსნას აძლევს [356, 370, 375, 420, 432].

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ადრესატობის მარკერები დიაქრონიულად იყო პრეფიქსური (i-), რამაც განვითარების მეორე ეტაპზე, მოგვცა ადრესტობის ცირკუმფიქსური წარმოება (i-i/ki), რადგანაც პრეფიქსურ პოზიციაში სემანტიკური შინაარსი გაფერმკრთალდა. ტენდენცია გაგრძელდა და მეასმე ეტაპზე მივიღეთ ადრესატობის კატეგორიის სუფიქსური რეფერენცია (-i/ki).

d-i-eza-i-ke-t

d-i-eza-i-o-ke-k/n

d-i-eza-i-e-ke

d-i-eza-i-o-ke-gu

d-i-eza-i-e-ke-zu

d-i-eza-i-e-ke-zu-e

d-i-eza-i-o-ke-te

d-i-eza-i-eke-k/n და ა. შ. [415 ; 39] .

ამ ფორმებში პირველი i პირდაპირ ზმნის ძირს დაერთვის პრეფიქსად, მეორე კი ტრადიციულ პოზიციაშია: წინ უძღვის ირიბი ობიექტის მარკერებს. იგი პირველი სუფიქსია და უშუალოდ ზმნის ძირს დაერთვის. აქ კარგად ჩანს ადრესატობის კატეგორიის მარკერთა რანგი.

იმპერატივებში, სადაც, როგორც წესი, შენარჩუნებულია უძველესი ენობრივი სურათი, ზოგჯერ i არის პირველი პრეფიქსი:

i-eza-da-k/n

i-eza-da-zu

i-eza-da-zu-e

i-eza-i-e-k/n

i-eza-i-e-zu

i-eza-i-e-zu-e

i-eza-i-e-te და ა. შ. [415 ; 44].

მესამე ეტაპზე, როგორც აღვნიშნეთ, გვაქვს სუფიქსური წარმოება: natza-i-o, na-tor-ki-o და ა. შ. ადრესატობის კატეგორიის ზემოხსენებული ეტაპების გამოვლენა უამრავ ამოუცნობ საკითხს მოჰყენს ნათელს ბასკური ზმნის სისტემაში და საერთოდ, ბასკურ გრამატიკაში.

ტრასკს მიაჩნია, რომ ადრესატობის მარკერი ki არის ორი დამოუკიდებელი, მაგრამ ერთნაირი ფუნქციის მქონე ელემენტის ნაერთი [420]. ასკუე თვლის, რომ ეს სხვადასხვა ფუნქციის მქონე ელემენტებია [309, 310]. აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ეს მკვლევარი არ არის თანმიმდევრული: იგი განიხილავს ki-ს ხან როგორც მიმდებობის მაწარმოებელს, ხან რეფლექსურობის, ხან კი ინტრანზიტულობის მარკერს. ზოგ მკვლევარს კი მიაჩნია, რომ ერთიანია რეფერენტები: kio, kie, kigu და ა.შ. [363, 377, 418, 420]. ამ ტიპის მორფემებს ისინი გაიაზრებენ როგორც - “სუბიექტი ობიექტისათვის”. ასეთი მიდგომა კი ბუნებრივ ტიპოლოგიურ პარალელს ავლენს ქართული ზმნის პროკლიტიკასთან.

ლაფონის აზრით, k და i სხვადასხვა მორფემებია. მაგრამ ლაფონი არ აკონკრეტებს მათ მნიშვნელობას i მიცემითი ბრუნვის ფორმაა. ეს სადავო არაა ბასკოლოგებთან. რა არის k ფორმანტი ამ მორფემაში და რა როლი შეიძლება ჰქონოდა მას დიაქრონიულად? ჩვენი აზრით, ეს არის ერგატივის ნიშანი ზმნაში. ამით ჩვენ სახეზე გვაქვს ერგატიული დატივი, რომელსაც ეკარგება ერგატივის შინაარსი ალტერნატიულ ფორმებში (ორპირიან ერთობიექტიან ადრესატულ ფორმებში) და იგი მთლიანად ფორმდება როგორც ერთიანი მორფემა. ჩვენი აზრით, ჯერ მოხდა ფუნქციათა შერწყმა რომელიღაც დონეზე

და შემდგომ კი საოპოზიციო ფორმებში რეფერენტმა გააერთიანა გარკვეული ცნებები. სავარაუდოა, რომ ჯერ გვექონდა პრეფიქსალური i, შემდეგ მივიღეთ ცირკუმფიქსი და აქ უკვე შემოდის k, როგორც დესტინაციის აქტის თანამონაწილე ერგატიული წევრი. საფიქრებელია, რომ თავდაპირველად იგი გაჩნდა ორობიექტიან ადრესატულ ფორმებში და შემდგომ გავრცელდა ალტერნატიულ - ერთობიექტიან ადრესატულ ფორმებშიც. სავარაუდოა, რომ დროში ეს ხდებოდა დესტინაციის მარკერის სუფიქსალიზაციის პროცესის პარალელურად.

ადრესატობის მარკერთა ზემოთ განხილული ევოლუციური სურათი არის ნათელი მაგალითი იმისა, თუ როგორ მუშაობს ფორმალური სტრუქტურა და როგორ სცილდება იგი თავდაპირველ ფუნქციურ მოდელს. მხოლოდ სინთეზურ, ფუნქციო-ფორმალურ თეორიას შეუძლია სრულყოფილად ახსნას ასეთი ტიპის მოვლენები. საერთოდ, უნდა ითქვას, რომ (შესაძლოა განსხვავებული ტიპის ენათა გარემოცვის მიზეზით) ბასკური ენისათვის დამახასიათებელია ფორმისა და ფუნქციის ამდაგვარი დაცილება, რაც შემდგომში იწვევს ბასკურ ენაში რიგი კატეგორიების ორმაგ გამოხატვას; მაგალითად, ბასკურ მორფოლოგიაში ასეა გაფორმებული მრავლობითობა, ინტენსივობა, ადრესატობა და სხვ.

დატივის მარკერის ზმნაში გამოჩენა აბსოლუტურად ეჭვგარეშეა. ადრესატს დამატებით შეაქვს ზმნაში თავისი მორფემა, რათა კიდევ ერთხელ უჩვენოს ზმნით გამოხატული მოქმედების დესტინატური მიზანმიმართულება. ცნობილია, რომ იმპერატივები, რომელთაც შენარჩუნებული აქვთ ძველი ფორმები, სხვადასხვაობას უჩვენებენ ადრესატობის კატეგორიის გამოხატვის თვალსაზრისით: კერძოდ, პირველსა და მეორე პირებში არ მოეპოვებათ ადრესატობის კატეგორიის მარკერი. ის მხოლოდ მესამე პირში ჩნდება; ე. ი. პირველ-მეორე პირებთან ადრესატობის კატეგორიის ერთმორფემული მარკირება გვაქვს და მესამე პირთან კი - ორმორფემული:

<i>Od. IIIs. Oind. I s.</i>	<i>Od. IIIs. O ind. I pl.</i>
S2 s. ekar-da-k/n	ekar-gu-n/k
S2 pol. ekar-da-zu	ekar-gu-zu
S2pl. ekar-da-zue	ekar-gu-zu

<i>Od. III s. O ind. III s.</i>	<i>Od. III s. O ind. III pl.</i>
S2s. ekarr-i-o-k/n	ekarr-i-e-k/n
S2 pol. ekarr-i-o-zu	ekarr-i-e-zu
S2pl. ekarr-i-o-zu-e	ekarr-i-e-zu-e

გამოხნდა III პირის ირიბი ობიექტი და შესაბამისად, ზმნაში გახნდა ადრესატობის მარკერი *i*. როგორც ამას ლაფონიც აღნიშნავს, პირველსა და მეორე პირებს იმპერატივებში არ ჰქონდათ ადრესატობის ნიშანი. იგი წერს: “იშვიათია, რომ პირველი და მეორე პირების სასარგებლოდ ჩადენილი მოქმედება ზმნაში დატივის მარკერით გამოიხატოს” [180; 94].

როდესაც სუბიექტი არის მესამე პირი, ზუსტად აქ ჩნდება *ki* მარკერი. ამიტომაც მივიჩნიეთ იგი წარმოშობით ერგატიული დატივის ანუ ერგატიული დესტინაციის ფორმანტად.

<i>Od. IIIs. Oind. I s.</i>	<i>O d. IIIs. Oind. I pl</i>
S3.s. b-ekar-ki-t	b-ekar-ki-gu
S3.pl. . b-ekar-ki-da-te	b-ekar-ki-gu-te

<i>Od. IIIs. Oind. II s.</i>	<i>O d. IIIs. Oind. II pol.</i>
S3.s. b-ekar-ki-k/n	b-ekar-ki-zu
S3.pl. . b-ekar-ki-a-te	b-ekar-ki-zu-te

<i>Od. IIIs. Oind. II pl.</i>
S3.s. b-ekar-ki-zu-e
S3.pl. . b-ekar-ki-zu-e-te

Od. IIIs. Oind. III s.

O d.IIIs. Oind. III pl

S3.s. b-ekar-ki-o

b-ekar-ki-e

S3.pl. . b-ekar-ki-o-te

b-ekar-ki-e-te

ასეთივე სურათია სხვა ზმნებშიც: irakatsi -შესწავლა, utsi -
დატოვება egorri - გაგზავნა, eman - მიცემა, erosi - ყიდვა, ihardetsi –
პასუხის მიცემა [337; 158-169].

როგორც ვნახეთ, მესამე ობიექტურმა პირმა ზმნაში შემოიტანა i
მარკერი, ხოლო მესამე სუბიექტურმა პირმა კი ირიბი მიმართების
გამოსახატავად ki მორფემა შემოიტანა, განურჩევლად ირიბი ობიექტის
პირისა და რიცხვისა. შემდგომშიც ზუსტად ეს მორფემა განზოგადდა
ამ კატეგორიის გამოსატვის თვალსაზრისით, რადგანაც იგი არ
განარჩევდა ირიბი ობიექტის პირებს. საფიქრებელია, რომ ki
თავდაპირველად გაჩნდა ორობიექტიან ადრესატულ ფორმებში და
შემდგომ გავრცელდა ერთობიექტიან ადრესატულ ფორმებშიც. ჩვენი
აზრით, ki მორფემა ადასტურებს ერგატიული დესტინაციის არსებობას
რეფერენციალურ დონეზე.

ზემოთ განხილული საკითხი შუქს ჰყენს იმ გარემოებას, რომ
ბასკურ ზმნაში აისახებოდა კლასის კატეგორია. მეტყველების აქტში
მონაწილე პირები კონკრეტული პირებია და არ სჭირდებათ
დამატებითი მითითება. მესამე არა-პირი (nonperson) [98; 262] კი არის
კორელაციის არამარკირებული წევრი” [98; 289] და იგი საჭიროებს
დაზუსტებასა და მითითებას. აქედან გამომდინარე, ნათელი ხდება,
რომ ადრესატობის მარკერი სწორედ მესამე პირში ჩამოყალიბდა და
შემდეგ ანალოგიისა თუ სიმეტრიის პრინციპით გადავიდა პირველსა
და მეორე პირებში. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ სავარაუდოა ამ
მარკერთა წარმომავლობა ჩვენებითი ნაცვალსახელიდან
მომდინარეობდეს, მით უფრო, რომ საყოველთაოდ აღიარებულია
პირის ნიშანთა ნაცვალსახელური წარმოშობა ბასკურ ზმნაში (და არა
მარტო ბასკურში). დიალექტურ სხვაობებს ბასკური დესტინაციის

კატეგორია არ გვიჩვენებს. მხოლოდ მცირედი ფონეტიკური მიზეზებით გამოწვეული სხვაობა თუ შეინიშნება.

ბასკოლოგთა დიდი ნაწილი zki აფიქსს განიხილავს, როგორც ერთიან მორფემას. ინჩაუსტი წერს, რომ “zki სუბიექტის მრავლობითობის აღმნიშვნელია ინტრანზიტულ ფორმებთან, და პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობის გამომხატველია ტრანზიტულ ზმნებში” [357; 13]. ჩვენი აზრით, zki იყოფა მრავლობითობის z და ადრესატობის ki მორფემებად. “დამოუკიდებლად სუფიქსური z ხშირად არის ზმნის პირის მრავლობითობის გამომხატველი” [357; 25]. მეორე პირში z პრეფიქსიც, რა თქმა უნდა, მრავლობითობის აღმნიშვნელია ზრდილობიან ფორმებსა და მრავლობითშიც. იგივე ფლურალიზატორი z გვხვდება მეორე პირის ნაცვალსახელებშიც: za, zue. როდესაც სუფიქსალური z ჩნდება როგორც ინტრანზიტული სუბიექტის ფლურალიზატორი, ის უშუალოდ ერთვის zki. ორპირიან გარდაუვალ ზმნებში (nor-nori) ანუ ერთობიექტიან ადრესატულ ფორმებში მარტივად დაიშლება მორფემა zki. სინქრონიულ დონეზე სამპირიან ზმნებში (nor-nori-nork), ანუ ორობიექტიან ადრესატულ ფორმებში zki მორფემა ფუნქციონირებს, როგორც პირდაპირი ობიექტის ფლურალიზატორი. ამ ტიპის ზმნურ ფორმებში zki გაიაზრება როგორც პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობის გამომხატველი ერთი მორფემა, ადრესატობის პირველადი მარკერი კი პრეფიქსურ პოზიციაშია. აქ ადგილი აქვს ზმნის ორი კატეგორიის, კერძოდ, პირის, რიცხვისა და ადრესატობის ერთმანეთში შერწყმას. მაგრამ ბუნებრივია, რომ ენა ცდილობს აგლუტინაციის პრინციპების დაცვას და ახლებურად გადაიაზრებს z-ki მორფემას. თუმცა ამის პარალელურად ბასკურში არის ისეთი ფორმებიც, სადაც z უბრალოდ წინ უძღვის ki-ს, როგორც პირდაპირი ობიექტის რიცხვის მარკერი (ზმნა eraman - ტარება zer-nori-no rk da-rama-ki-o-t, da-rama-z-ki-o-t, da-rama-ki-o-te, da-rama-z-ki-o-te და ა.შ.)

სავსებით ნათელია, რომ განვითარების შემდგომ ეტაპებზე zki უკვე გაიაზრება როგორც ერთიანი მორფემა, კერძოდ, ზმნის პირთა ფლურალიზატორი ტრანზიტულობა-ინტრანზიტულობის მიხედვით. ეს შედარებით გვიანდელი მოვლენაა, რადგანაც ბასკურში ადრესატობის კატეგორია გარდამავლობის კატეგორიაზე დამოკიდებული არაა. სავარაუდოდ, ადრესატობა ტრანზიტულობასთან შედარებით უფრო ადრინდელი ენობრივი მოვლენაა.

ლაფონს მიაჩნია, რომ “ირიბი ობიექტის დამატებითი მარკირებისაგან თავს იკავებენ ბასკები, რომელთაც ასე უყვართ მრავლობითობის მაჩვენებლების სიმრავლე” [180; 106]. ჩვენ კი ვფიქრობთ, რომ ბასკურში აღინიშნება ადრესატობის კატეგორიის მრავალგვარი და თანაც არაერთჯერადი მარკირება:

1. როგორც ზემოთ ვისაუბრეთ, zki ფლურალიზატორი იწვევს ადრესატობის კატეგორიის დამატებით მარკირებას,
2. კატეგორიის ცირკუმფიქსალური წარმოება ფაქტობრივად ორმაგი რეფერენცირებაა
3. თავად ადრესატობა კლასიკური ვარიანტით არის ორმორფემული.

ორმორფემული მარკირებისას პირველი მარკერი ki/i – ადრესატობის რეფერენტი კონსტანტაა, მეორე კი (პირი და რიცხვი O idn.) ცვალებადი გრამატიკული სიდიდეა. Zki როგორც ფლურალიზატორი აგრეთვე ცვალებადია, რადგანაც არ არის კონკრეტული პირის ფლურალიზატორი რომელობის ან როგორობის მიხედვით. ამ მდგომარეობით იგი ადრესატობის რეფერენტის სისტემური პარამეტრებიდან ძალიან არ არის დაცილებული.

ადრესატული ფორმები არანაირ სხვაობას არ გვაძლევენ უღლების სხვადასხვა რიგებში. ე. ი. თუ ზმნა ადრესატულია, ის ადრესატული იქნება ყველა რიგში, დროისა და კილოს ცვლილებათა მიუხედავად. ხოლო თუ ზმნა არაადრესატულია, ის ყველგან არაადრესატული დარჩება. ეს პრინციპი ადრესატობის კატეგორიის

მწყობრ სისტემას წარმოქმნის ბასკურ ზმნაში. ადრესატობის მიხედვით ზმნები შეგვიძლია დავყოთ ორ ძირითად ჯგუფად: ადრესატულ და არაადრესატულ ზმნებად. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ადრესატულ ზმნებად უნდა ჩაითვალოს:

1. ორპირიანი გარდაუვალი - ერთობიექტიანი ალტერნატიული ადრესატული არაერგატიული ზმნები (nor-nori),
2. სამპირიანი - ორობიექტიანი ადრესატული ერგატიული ზმნები (zer-nori-nork).

არაადრესატულად ჩაითვლება:

1. ერთპირიანი უობიექტო უადრესატო, არაერგატიული ზმნები (nor),
2. ორპირიანი გარდამავალი ზმნები - ერთობიექტიანი ალტერნატიული უადრესატო ერგატიული (nor-nork) ზმნები.

მარტივად რომ ვთქვათ, ყველა ის ზმნა რომელსაც ირიბი ობიექტი აქვს, ადრესატულია, ხოლო თუ არ გააჩნია ირიბი ობიექტი, არაადრესატულია. ადრესატულობასა და ირიბ ობიექტს შორის ისეთივე შესაბამისობაა, როგორიც ტრანზიტულობასა და პირდაპირ ობიექტს შორის. ფაქტობრივად ეს მოვლენები ერთმანეთს მთლიანად ფარავს: ყველა პირდაპირობიექტიანი ზმნა ტრანზიტულია და პირიქით; ასევე ყველა ირიბობიექტიანი ზმნა ადრესატულია და პირიქით.

ადრესატობის მიხედვით, შესაძლებელია, სხვა ტიპის კლასიფიკაციაც:

1. ზმნები, რომლებიც არასდროს არ დაირთავენ ირიბ ობიექტს და მუდამ უადრესატო ფორმები აქვთ. ეს ზმნები ამ კატეგორიის მიხედვით უარყოფითი ზმნები იქნება.
2. ზმნები, რომლებიც ყოველთვის ირიბი ობიექტით არიან წარმოდგენილი და მუდამ ადრესატული ფორმები აქვთ. ეს ზმნები ამ კატეგორიის მიხედვით დადებითი ზმნები იქნება.

3. ზმნები, რომლებიც ხან დაირთავენ ირიბ ობიექტს და ხან არა; ე. ი. ზოგ შემთხვევაში უადრესატო ფორმები აქვთ, ზოგჯერ კი – ადრესატული. ეს ზმნები ამ კატეგორიის მიხედვით შუალედური ანუ გარდამავალი ზმნებია. ჩვენ მოვერიდებით “გარდამავლობის” გამოყენებას ამ თვალსაზრისით, რათა არ მოხდეს ტერმინთა აღრევა.

პირველ ჯგუფში შევა შემდეგი ტიპები:

1. Nor
2. Nor-Nork

მეორე ჯგუფი:

1. Nor-Nori
2. Nor/Zer- Nori-Nork

მესამე ჯგუფი:

1. Nor (+ Oidn. –Nori)
2. Nor-Nork (+ Oidn. –Nori)

ბასკურში საკმაოდ მარტივი პრინციპი მოქმედებს: მართლაც, პირიანობის ზრდა ან კლება იწვევს ადრესატობის კატეგორიის ფორმათა შესაბამის დერივაციულ ცვლილებებს. ცვლილებათა მოდელები ასე გამოიყურება: A=Nor + Oidn; B=Nor-Nori + Oidn. აქ უადრესატო ფორმებიდან ვიღებთ ადრესატულ ფორმებს და შესაბამისად, ზმნაში ჩნდება ადრესატობის რეფერენტიც.

THE MARKERS OF THE CATEGORY OF ADDRESSEE

Historically the general marker of addressee is *i* and on the synchronic level we have *ki/i*. The addressee can be marked by one or two markers. There are the both possible in Basque verb. On the synchronic level the both type of references are suffixes. The two-morpheme marking is the classic form for verbal destination

category exposed by the markers of indirect object and by the markers of addressee. According to agglutination principles the general semantic meaning of destination is exposed by the markers of addressee and the concrete addresser is exposed by the second morpheme – by a marker of indirect object, which shows the person and plurality of the addresser.

The one-morpheme marking is available only with the indirect object markers, without the markers of addressee as they don't show the person and plurality/singularity of the addresser.

The markers of addressee don't change in the different verbal rows of conjugation and neither by verbal persons. We suppose that diachronically there was the prefix *i* for the verbal destination, which gave the prefix-suffix forms (*i-ki/i*) at the second stage and finally we've got the suffix *ki/i*. This process was possible because of one reason – the destination lost its meaning in the prefix position.

K and *i* are the different morphemes. *I* is a form of the dative case in the Basque language. We think that the formant *k* is from ergative and we have the ergative dative in verbs, which loses its prior ergative meaning in alternative forms with one object forms with addressee. Today *ki* is understood as one morpheme.

The first and the second persons are the members of communication, so they are concrete persons and don't need to have any type of additional marking. The third person, which is so called non-person being the unmarked member of the correlation, needs to be exposed concretely. It could be proximate or obviate.

It's significant that in the Basque and Georgian languages have the identical space relations in the demonstrative pronouns. It's the famous three dimensional model which needs wider semantic for the third person. At the same moment this verbal persons will need better identification. It explains the reason for the appearance of destination marker in the third person. To our opinion then this marker was spread to all verbal system by analogy or symmetry.

We must say that the markers of addressee originally come from the demonstrative pronouns like the origin of verbal persons.

The presented research gives the genesis of morpheme *zki*. It consists of *z* of plurality and *ki* of addressee. On another steps of language development *zki* is realized as one morpheme of transitive/intransitive plurality for verbal persons.

The Basque language often exposes the verbal destination by double marking. *Zki* itself repeats the marking of addressee by adding to *ki*. The second step (prefix-suffix) of marking is also double type of marking. The classic variant of destination in the Basque language is by the sum of the two morphemes.

ქართული ზმნის ვერსიისა და ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორიის ტიპოლოგიური შეპირისპირება

ბასკური და ქართული ზმნური დესტინაციის ტიპოლოგიური შეპირისპირება სინქრონიულ დონეზე საინტერესო სურათს იძლევა. ბასკური ზმნა დესტინაციის გამოხატვისას პრინციპულად თანმიმდევრულია, ისევე, როგორც ზმნური პირების გამოხატვის შემთხვევაში. ქართულში კი შედარებით ნაკლებია ასეთი თანმიმდევრობა და არც პირთა რეფერენცირებაა მუდამ ობლიგატორული. პირველი და მეორე ობიექტური პირები (პირდაპირიც და ირიბიც) მუდამ გამოხატულია ზმნაში, სამაგიეროდ, მესამე პირის პირდაპირი ობიექტი საერთოდ უნიშნოა და ირიბი კი ძალზე სუსტადაა რეფერენცირებული და ხშირ შემთხვევაში ნულია. ეს ფაქტორი, თავის მხრივ, ბევრ რამეს განაპირობებს. იგი გახდა

ძირითადი მიზეზი პირიანობის მორფოლოგიური სურათის ახლებური გადააზრებისათვის.

ქართულ ზმნაში გვაქვს ორი ვარიანტი:

1. შესაძლოა გვქონდეს ირიბი ობიექტი და არ გვქონდეს გამოსატული ქცევა. (მისწერა, სცემა)

აქ გვაქვს ორი შემთხვევა:

ა. საერთოდ არა გვაქვს გამოსატული ქცევა (მისწერა, სცემა და სხვ.)

ბ. გვაქვს ნეიტრალური ვერსია (აათალა, გამოაცალა და სხვ.)

შესაბამისად, ეს არის ორპირიანი გარდაუვალი ან სამპირიანი ზმნები.

2. შესაძლოა, გვქონდეს ირიბი ობიექტი და გვქონდეს გამოსატული ქცევა.

ესეც არის ორპირიანი გარდაუვალი ან სამპირიანი ზმნები. არსებობს მესამე ვარიანტიც - ორპირიან გარდამავალ ზმნებში ინტროვერტიზაციის მოვლენა, რომელიც ტრადიციულ ენათმეცნიერებაში გააზრებულია როგორც ქცევის საოპოზიციო ფორმა. ეს გახლავთ ე. წ. სათავისო ქცევა. უნდა ითქვას, რომ დიაქრონიულად ეს ნამდვილად სხვა კატეგორიაა, თუმცა ის სინქრონიულ ჭრილში საოპოზიციო ფორმებს ირიბი ობიექტის სასხვისო ქვევის ფორმებთან დიდი წარმატებით აყალიბებს და ამდენად, უდავოა სათავისო ქცევის არსებობა ენაში, ე. ი. ქართულში არსებობს მესამე განსაკუთრებული ვარიანტიც – არ არის ირიბი ობიექტი და არის (სათავისო) ქცევა.

ბასკურ ენაში ამ ყველა ვარიანტს ტიპოლოგიურად შეესაბამება ორი ვარიანტი:

1. გვაქვს ირიბი ობიექტი და არ გვაქვს გამოსატული ადრესატობა.

2. არ გვაქვს ირიბი ობიექტი და არ გვაქვს გამოსატული ადრესატობა.

ზმნათა დესტინატური ფორმების წარმოების ასეთი სხვაობა შესაბამის საფუძველს იძლევა იმისთვის, რომ ამ ენათა სისტემებში არათანაბრად გაიშალოს დესტინატური სემანტიკა. რადგანაც ბასკური ზმნა მეტი თანმიმდევრობით ასახავს დანიშნულებითობას, მას შედარებით ნაკლები საშუალებები აქვს ამ შინაარსის სხვა მორფოლოგიური ფორმებით გადმოსაცემად. რაც შეეხება ქართულს, იგი ბასკურთან შედარებით გაცილებით მდიდარია დესტინაციის გრამატიკულ რეფერენცირებაში.

ქართული ქცევისა და ბასკური ადრესატობის კატეგორიები ორივე გახლავთ არის დესტინაციის ზმნური კატეგორია და მისი ძირითადი ნიშანი არის i. რაც შეეხება საოპოზიციო სისტემას, ესეც იდენტურია. გვაქვს ორგანზომილებიანი მოდელი – ქცევიანი და უქცეო ფორმები (როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ქართულში ისტორიულად ორგანზომილებიანი მოდელი დასტურდება). დესტინატურობის კატეგორიის აფიქსური ფორმა ორივე შემთხვევაში პრეფიქსურია. ბასკურმა ორმაგი გამოხატვის ფორმას მიმართა და სუფიქსითაც გაიმყარა ამ კატეგორიის მორფო-სემანტიკა. ამასაც, რა თქმა უნდა, შესაბამისი მიზეზები ჰქონდა. დესტინატურობის კატეგორიის სხვა გრამატიკულ კატეგორიებთან მიმართებები ორივე ენაში პარალელურ სიმეტრიას გვაძლევს. ეს არის შესაბამისი მიმართება პირისა და პირიანობის კატეგორიებთან, გვართან, ბრუნვისა და უღლების სისტემებთან, თანდებულებთან, რეფლექსივთან, კაუზატივთან, ერგატიულობასთან და კლასის კატეგორიასთან. არსებითად, ეს თანაფარდი კატეგორიათაშორისი მიმართებებია ბასკურსა და ქართულში.

აღსანიშნავია, რომ ირიბი მიმართების ორმაგი გამოხატვა (ქცევის/ადრესატობის კატეგორიის ნიშნით და ირიბი ობიექტის პირის ნიშნით) დამახასიათებელია ბასკურისათვისაც და ქართულისათვისაც. ქართულშიც გვაქვს ბასკურის იდენტური ზმნათა

კლასიფიკაცია ირიბი ობიექტის ასახვის თვალსაზრისით. უნდა იხილავდნენ, რომ ქართულში შედარებით მცირეა ისეთ ზმნათა რიცხვი, რომელთაც ირიბი მიმართების ერთმორფემული გამოსატყობა ახასიათებთ; ასეთებია: მისცა, მისწერა, ჰკითხა და ა. შ. ძირითადად კი ქართულიც ბასკურის მსგავსად ირჩევს ორმაგი რეფერენცირების გზას, ანუ ირიბი მიმართება გადმოიცემა ორი მორფემის კომბინაციით – პირის ნიშნითა და ქცევის ნიშნით. აქ საინტერესოა ერთი გარემოება, კერძოდ - საერთოდ, არსებობს ცნობილი ეკონომიზმის პრინციპი ენის განვითარებაში, რაც გულისხმობს ფორმათა გამარტივებას. ზემოაღნიშნული მოვლენა კი თითქოს ამას არ ეთანხმება. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ორივე ენა არსებითად ორ კატეგორიად გაიხზრებს ირიბ მიმართებას: ცხადია, ეს ახლომდგომი კატეგორიებია (პირი და ქცევა/ადრესატობა) და აგლუტინაციის პრინციპის დაცვით მათ ცალ-ცალკე მორფემები მიენიჭებათ. თუმცა, უნდა ითქვას, რომ თანაბარი მიმართება არ არის ამ ორ კატეგორიას შორის. პირის კატეგორია შედარებით დამოუკიდებელია და შესაძლოა, არარეფერენცირებულმა ქცევამ (ადრესატობამაც დაიქრონიულად) ზმნაში მოგვცეს მხოლოდ რეფერენცირებული პირის კატეგორია, მაგრამ არარეფერენცირებული პირი ქცევას/ადრესატობას ვერ გამოხატავს (ნათელია, რომ აქ რელევანტური ვერ იქნება მორფოლოგიურად ნულოვანი მარკირების ან ფონეტიკური ფაქტორების გამო გაუჩინარებული პირის ნიშნები).

“ენის ლექსიკურ-გრამატიკული კატეგორიები ბუნებრივ კორელაციაში არიან სემანტიკურ-სინტაქსურ კატეგორიებთან” [157; 214]. ამიტომაც ბასკური და ქართული ზმნური დესტინატური სისტემების ტიპოლოგიური ანალიზი სამ დონეზე უნდა ჩატარდეს:

1. ფუნქციონალურ-სემანტიკურ,
2. მორფო-სინტაქსურ და
3. რეფერენციალურ დონეებზე.

ფუნქციონალურ-სემანტიკურ დონეზე ადრესატობა და ვერსია ფაქტობრივად იდენტური კატეგორიებია; ორივე უჩვენებს ზმნით გამოხატული მოქმედების მიმართებას დაინტერესებული აქტანტისაკენ. ეს არის ზმნის შინაგანი დინამიკის ვექტორული კატეგორიები. თუმცა ბასკურისაგან განსხვავებით, ქართულში სათავისო ქცევა ვერსიის საოპოზიციო ცალია სინქრონიულ დონეზე. ეს გახლავთ ძირითადი და ერთადერთი სხვაობა ადრესატობასა და ვერსიას შორის ფუნქციონალურ-სემანტიკურ დონეზე.

ბასკური და ქართული ზმნური დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგიური შეპირისპირება მორფო-სინტაქსურ დონეზე უფრო მეტ სხვაობას გვიჩვენებს. ქართული ზმნის ვერსია განასხვავებს შიდა კატეგორიალურ საოპოზიციო ფორმებს (ნეიტრალური, საობიექტო და სასუბიექტო), ბასკური ზმნის ადრესატობა კი ასეთ სხვაობას არ იცნობს. ბასკურში ადრესატული და უადრესატო ფორმები ქმნის ოპოზიციას. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ამ მოვლენის მიზეზი არის ის, რომ ბასკურში რეფლექსივი ლექსიკური ფორმით გადმოიცემა ზმნის გარეთ. თუ გავითვალისწინებთ ქართული ზმნის პრეფიქსური მონოპერსონალიზმის დიაქრონიულ სურათს ვერსიის ორგანოზომილებიანი მოდელით, შესაძლებელია ბასკურ და ქართულ ზმნურ დესტინატურ სისტემათა იზომორფიზმზე საუბარი ფუნქციონალურ-სემანტიკურ და მორფო-სინტაქსურ დონეებზე. თავდაპირველი ამოსავალი ადრესატობისათვისაც და ვერსიისათვისაც იყო ბინარული ოპოზიცია. დესტინაციის ასეთი ბინარული სქემა უნივერსალურია ტიპოლოგიური თვალსაზრისით.

რამდენადაც ზმნური დესტინაცია ძირითადად ირიბი მიმართების ბინარული კატეგორიაა, უპრიანია ადრესატობის კატეგორია მხოლოდ ობიექტურ ვერსიასთან იქნეს შედარებული. ადრესატული და სასხვისო-ქცევიან ფორმათა სემანტური წარმოების ძირითადი მოდელები იდენტურია:

S+Oind=>S, Oind.

S,Od. +Oind=>S, Od.,Oind.

აქ გვინდა ხაზი გავუსვათ გარკვეული ტიპის შინაარსობლივ სხვადასხვაობას ადრესატული და სასხვისო-ქცევითი ფორმათა წარმოებისას. მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ქართული ზმნის ირიბი ობიექტი უფრო ფართო შინაარსის შეიძლება იყოს: ადრესატი, პოსესორი, ბენეფიციარი, ლოკატივი და ა.შ. ამიტომ ქართულში, შესაძლოა, გვქონდეს ორპირიანი გარდაუვალი ზმნები სასხვისო ქცევის შინაარსის გარეშე და ამ შინაარსის შესაძენად ზმნას დასჭირდება არა ზმნის პირიანობის გაზრდა, არამედ ირიბი ობიექტის თვისობრიობის ცვლა, მაგ.: შდრ. აზის-უზის, აწევს-უწევს და ა. შ.

ადრესატობა და ობიექტური ვერსია ერთნაირ სინტაქსურ მოდელს მიმართავს: დატიურ ბრუნვაში დასმული დაინტერესებული აქტანტი ირიბი დამატებაა, რომელსაც კონკრეტული ადგილი არ გააჩნია წინადადებაში, რადგანაც ორივე ენაში სიტყვათა თავისუფალი რიგი გვაქვს.

ბასკური და ქართული ზმნური დესტინაციური სისტემების ფუნქციონალურ-სემანტიკური და მორფო-სინტაქსური ტიპოლოგიური სურათი ასეთია:

ზმნის პირიანობა	ვერსია	ადრესატობა
S	ნეიტრალური საობიექტო ქცევის გარეშე	უადრესატო
S, Od.	ნეიტრალური, სასუბიექტო, საობიექტო ქცევის გარეშე	უადრესატო
S, Oind.	ნეიტრალური, საობიექტო ქცევა	ადრესატული
S, Od. Oind.	ნეიტრალური, საობიექტო ქცევა	ადრესატული

ჩანს, რომ ქართულში ნებისმიერი პირიანობის ზმნას გააჩნია ნეიტრალური ფორმები. ამიტომაც იგი საოპოზიციოდ ღირებული არაა. აქვე გვინდა, დავამატოთ, რომ ისეთი ბინარული ოპოზიციის შემთხვევაში, როგორცაა მოიტანა/მოუტანა, გაიგო/გაუგო, მოიგონა/მოუგონა ნეიტრალური შინაარსის დატვირთვა სუბიექტური ვერსიის ფორმებზე მოდის. ეს არის ფიქტიური ოპოზიცია რეფერენციალური თვალსაზრისით.

ვერსია-ადრესატობის საბოლოო შესადარებელი სურათი ასე გამოიყურება:

ზმნის პირიანობა	ვერსია	ადრესატობა
S	საობიექტო ქცევის გარეშე	უადრესატო
S, Od.	საობიექტო ქცევის გარეშე	უადრესატო
S, Oind.	საობიექტო ქცევა	ადრესატული
S, Od. Oind.	საობიექტო ქცევა	ადრესატული

ქართულში გვაქვს ვერსიის თვალსაზრისით უარყოფითი ზმნები: არის, იცის, სუფევს, აქვს, ახსოვს, უწყის, უყვარს და ა. შ. ამ ზმნებს არასდროს ეწარმოებათ საობიექტო ფორმები, თუმცა ფორმით ისინი ქცევიანი ზმნებია. ასეთი ზმნები ფორმით მუდამ დადებითია და შინაარსით – უარყოფითი და უქცეო ზმნებია.

ქართულისაგან განსხვავებით, ბასკურ ზმნას შეუძლია დაუბრკოლებლად დაურთოს ირიბი ობიექტი და ადრესატობის დესტინაციის მარკერი და ამით დესტინაციის შინაარსი შეიტანოს ნებისმიერ ზმნაში. ზოგჯერ სემანტიკურად ეს საკმაოდ რთული გასააზრებელიცაა და ხელოვნურობის შთაბეჭდილებასაც ქმნის. სინქრონულ დონეზე ქართულს აქვს ვერსიის სამგანზომილებიანი მოდელი, ბასკურს კი ადრესატობის ორგანზომილებიანი მოდელი.

→ ნეიტრალური

ვერსია → სასუბიექტო
 → საობიექტო
 → ადრესატული

ადრესატობა

→ უადრესატო

ქცევა და ადრესატობა არის ზმნის დერივაციული კატეგორიები, რომელთათვისაც უმთავრესია ზმნის პოლიპერსონალიზმი და მნიშვნელობა არა აქვს გარდამავლობას.

რაც შეეხება რეფერენციალურ დონეს, აქ ყველაზე მეტია სხვაობა ამ კატეგორიათა შორის. აღმოჩენილი მსგავსებები კი, შესაძლოა, შემთხვევით დამთხვევად მივიჩნიოთ. უპირველესად უნდა ითქვას, რომ ვერსიის კატეგორიის მარკერები პრეფიქსურია, ხოლო ადრესატობის მარკერები – სუფიქსური. თუმცა ჩვენ ვისაუბრეთ ადრესატობის პრეფიქსური წარმოების დიაქრონიულ ასპექტზეც. ამ კატეგორიათა მარკერების პოზიციები სარკისებრ ასიმეტრიას გვიჩვენებს – კატეგორიის მარკერი მიემართება ირიბი ობიექტის რეფერენტისაკენ. ქართულში ირიბი ობიექტის მარკერები პრეფიქსურია, ხოლო ბასკურში – სუფიქსური. შესაბამისად, ზმნური დესტინაციის რეფერენტებიც ერთგან გვაქვს პრეფიქსური, მეორეგან კი – სუფიქსური.

ადრესატობისა და ვერსიის მარკერთა ფონოლოგია განსხვავებულია: $ki/i - i/a/u$. თუმცა, i არის ორივე შემთხვევაში ზმნური დესტინაციის ძირითადი მარკერი. ეს, ალბათ, შემთხვევითია, თუ არ ვისაუბრებთ ფონოსემანტიკაზე და ბგერათა შესაბამის უნივერსალურ ფონოლოგიურ შეფერილობაზე ან პოლიპერსონალურ ზმნებში ხმოვან პრეფიქსთა დიაქრონიულ სემანტიკაზე. სინქრონიულად ქართულში ვოკალთა ტრიადა გვაქვს (V), ბასკურში კი ან ერთი ვოკალი, ან კოსონანტი და ვოკალი (V/CV). ზმნური

დესტინაციის ფონოლოგიური შემადგენლობის ამ ტიპის სხვადასხვაობა ხელშესახებია.

ქართულში ვერსიას აქვს ერთმორფემული ან ორმორფემული მარკირება. ასევეა ბასკურშიც, ოღონდ სხვაობა ქართულში არის შიდა სტრუქტურული ოპოზიციის მხრივ. მაგალითად, პირველ და მეორე პირებში აუცილებლად ორმორფემული მარკირება გვაქვს, რათა სამგანზომილებიანი მოდელი ზუსტად განისაზღვროს: ვ-ი-კეთებ/მ-ი-კეთებ. აქ ფაქტობრივად პირის ნიშანი განასხვავებს ქცევას. ამ მოვლენას სხვა ქართულმა სპეციალისტებმაც მიაქციეს ყურადღება [37 ; 21]. აქ “ი” არა თუ პირზე, არამედ კონკრეტულად ქცევის ფორმაზეც კი ვერ მიუთითებს.

ორივე კატეგორიას (ვერსიასა და ადრესატობას), შესაძლოა, ჰქონდეს ერთმორფემული ან ორმორფემული მარკირება. ქცევის ერთმორფემული მარკირება გვაქვს ნეიტრალურ ფორმებში, სადაც მხოლოდ ირიბი ობიექტის ნიშანია (ს-წერს, ს-თლის) ან მხოლოდ ნეიტრალური ქცევის ნიშანია (ა-კეთებს, ა-შენებს) წარმოდგენილი და სასხვისო ქცევის მესამე პირის ფორმებში (უ-ხატავ, უ-წერ, უ-შენებს). სასხვისო ქცევის ერთმორფემული მარკირება მხოლოდ მესამე პირის ფორმებშია შესაძლებელი, ისიც იმიტომ, რომ თავად ეს მორფემა (უ) არის განსხვავებული. ბასკურში კი პირის რომელიც მიხედვით რეფერენტთა ცვლილებას ადგილი არა აქვს.

ქართული ვერსიის რეფერენტები პრეფიქსურია, ბასკური ადრესატობის მარკერები კი სუფიქსური. როგროც უკვე აღვნიშნეთ, ისინი სარკისებრ ასიმეტრიას ქმნიან, რადგანაც ორივე შემთხვევაში მორფო-სემანტიკური ვექტორი ირიბი ობიექტის მარკერისაკენ მიემართება; ხოლო ირიბი ობიექტის მარკირება ქართულში პრეფიქსურია, ბასკურში კი სუფიქსური. ვერსიისა და ადრესატობის კატეგორიის მორფო-სემანტიკური ვექტორული ასიმეტრია ასეთია:

ირიბი ობიექტის მარკერი ←-- ვერსიის მარკერი ==> ზმნის ფუძე,
 ანუ **O ind. ← i/u/a → Verb**

ზმნის ფუძე → ადრესატობის მარკერი----> ირიბი ობიექტის
 მარკერი, ანუ **Verb → ki/I → O ind.**

ადრესატობის დიაქრონიული მორფო-სინტაქსური ვექტორი
 ბასკურში მთლიანად იმეორებს ქართულის მოდელს.

გამოყენებული ლიტერატურის სია:

1. ანდლულაძე ნ. კლასოვანი და პიროვანი უღვლილების ისტორიის ზოგი საკითხი იბერიულ-კავკასიურ ენებში. თბილისი, 1968.
2. არაბული ა. მესამე სერიის ნაკვეთულთა წარმოება და მნიშვნელობა ძველ ქართულში. თბილისი, 1984
3. ასათიანი რ. ქართველურ ენათა ტიპოლოგიის საკითხები. (გრამატიკულ კატეგორიათა სისტემაში დომინანტური კატეგორიის დადგენის თვალსაზრისით). მეცნიერება. თბილისი. 1994
4. ასათიანი რ. ზმნურ პრეფიქსულ ხმოვანთა ფუნქციონალური კვალიფიკაცია ქართველურ ენებში. საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მაცნე ელს, 3. თბილისი, 1987
5. ასათიანი რ. მარტივი წინადადების ტიპოლოგიური ანალიზი. თბილისი. 1982
6. აფრიდონიძე შ. ირიბი მიმართების ადგილისათვის ქართული ზმნის მორფოსინტაქსში. ვარლამ თოფურია 100. თსუ, თბილისი. 2001.
7. გაგუა რ. ზმნის ცვლა გრამატიკული კლას-კატეგორიის მიხედვით ბაცურ ენაში. იკე, 4. 1953 129-134
8. გაჩეჩილაძე პ. უვის ზმნის ეტიმოლოგიისათვის. იკე, XIX. 1974
9. გამყრელიძე თ. ზმნის “პირიანობა” და “ვალენტობა” საენათმეცნიერო კრებული. თბილისი. 1979
10. გეწაძე დ. მესამე პირის სუბიექტური ნიშანი –დ ძველ ქართულში. ქუთაისის პედაგოგიური ინსტიტუტის შრომები, XI. ქუთაისი. 1952-1953
11. გოგოლაშვილი გ. ნამყო ძირითადის წარმოება ახალ ქართულში. მაცნე, ელს №3, 1980
12. გოგოლაშვილი გ. სუბიექტური მესამე პირის ს, ა, ო სუფიქსთა განაწილებისათვის ახალ ქართულში. საენათმეცნიერო ძიებანი. თბილისი. 1983
13. გოგოლაშვილი გ. დრო-კილოთა მესამე სერიაში მომხდარ ფორმოვლივ ცვლილებათა შესახებ. ვარლამ თოფურია 100. თსუ, თბილისი. 2001.
14. გურგენიძე ტ. მრავლობითობის კატეგორია პირის ნაცვალსახელებში და მისი წარმოების ზოგადი პრინციპები. მაცნე, ელს-2 1984. 114-129
15. გურგენიძე ტ. სახელის ბრუნვის ფორმათა მიხედვით პირის ნიშნების განაწილება ახალ ქართულში. თსუ ასპირანტთა და ახალგაზრდა მეცნიერმუშაკთა XV სამეცნიერო კონფერენცია. თეზისები. თბილისი. 1969

16. დამენია მ. ქართული ზმნური მორფემების სტრუქტურული მოდელები. თბილისი. 1982
17. ენუქიძე ლ. ზმნის ვალენტობისა და პირიანობის მიმართება ქართულში. თანამედროვე ზოგადი და მათემატიკური ენათმეცნიერების საკითხები, IV, 1974. 50-68
18. ენუქიძე ლ. ძირითადი სინტაქსური თეორიები თანამედროვე საზღვარგარეთულ ენათმეცნიერებაში. მეცნიერება. თბილისი. 1988 ???
19. ერთელიშვილი ფ. ზმნური ფუძეების ფონემატური სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხები ქართულში. თბილისი. 1970
20. ერთელიშვილი ფ. ქცევის საკითხისათვის ქართულში. თსუ შრომები. ტ. 114, 1965
21. თოფურია ვ. სვანური ენა. I ზმნა, შრომები. თბილისი. 1967
22. თოფურია ვ. პირისა და ჩვენებითი ნაცველსახელები ქართველურ ენებში. შრომები III. თბილისი. 1979
23. თოფურია ვ. ზმნის უძველესი სუფიქსაციისათვის ქართულში. სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. III №5, 1942
24. იმნაიშვილი ი. სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში. თბილისი. 1957.
25. იმნაიშვილი ი., იმნაიშვილი ვ. ზმნა ძველ ქართულში. I-II, მაინის ფრანკფურტი. 1996
26. კიზირია ა. ქვემდებარის ბრუნვათა მიმართება ქართველურ ენებში. ა. ჩიქობავას დაბადების მე-80 წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული. თბილისი. მეცნიერება. 1979
27. კიზირია ა. მარტივი წინადადების შედგენილობა ქართველურ ენებში. თბილისი. მეცნიერება. 1982
28. ლომთათიძე ქ. ქ - სუფიქსისათვის მეგრულ ზმნებში. იკე 1 1946. 131-140
29. ლომთათიძე ქ. გარდამავლობის კატეგორია აფხაზურ ზმნებში. ნ. მარის სახელობის ისტორიისა და მატერიალური კულტურის ინსტიტუტის მოამბე. XII, თბილისი. 1942.
30. ლომთათიძე ქ. თბება ტიპის ზმნათა ისტორიისათვის ქართულში. იკე, IV. თბილისი. 1953
31. მარტიროსოვი ა. ნაცვალსახელი ქართველურ ენებში, ისტორიულ-შედარებითი ანალიზი. თბილისი 1964
32. მარტიროსოვი ა. წინდებულისა და თანდებულის ისტორიული ურთიერთობისათვის ქართულში. იკე VIII, თბილისი. 1956
33. მაჭავარიანი გ. ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები ქართველურ ენებში. (საკანდიდატო დისერტაცია) თბილისი. 1953
34. მაჭავარიანი გ. ბრუნების ერთი ტიპის გენეზისისათვის სვანურში. თსუ შრომები. ტ. 43 თბილისი. 1960.
35. მაჭავარიანი გ. ქართველურ ენებთან შედარებითი მორფოლოგია. ნაწილი I, ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები. თსუ კავკასიურ ენათა კათედრა. ხელნაწერი შრომა. თბილისი. 1958
36. მაჭავარიანი ი. სუბიექტურ-ობიექტურ მიმართებათა ტიპოლოგიისათვის ურარტულ ენაში. კავკასიურ-ახლო აღმოსავლეთური კრებული. VI, თბილისი. 1980
37. მაჭავარიანი მ. ქცევის კატეგორიის სემანტიკა. თბილისი. 1987.
38. მელიქიშვილი დ. პირის ნაცვალსახელთა ფუძის აგებულებასთან დაკავშირებული ზოგი საკითხი. ნარკვევები იბერიულ-კავკასიურ ენათა მორფოლოგიიდან. თბილისი. 1980. 48-57
39. მელიქიშვილი დ. ინკლუზივ-ექსკლუზივის კატეგორიის გამოსატვის ისტორიისათვის ქართულ ზმნაში. მაცნე. ელს-4. 1977 159-165

40. მელიქიშვილი დ. ქართული ზმნის უღლების სისტემა. თბილისი. 2000.
41. მეტრეველი ნ. ქცევასთან დაკავშირებული ზოგიერთი საკითხი. ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები. თბილისი. 2000.
42. ნათაძე ნ. მესამე სერიის დრო-კილოთა წარმოებისათვის ქართულში. იკე, VII, თბილისი. 1987. 81-100
43. ნებიერიძე გ. ქცევის კატეგორია ქართულში. მაცნე, ელს №3 თბილისი. 1976
44. ნებიერიძე გ. არსებობს თუ არა ერგატიული კონსტრუქცია ქართველურ ენებში. მაცნე ელს 3. თბილისი. 1987. 177-191
45. ნებიერიძე გ. როგორი სისტემა უნდა აღსდგეს ქართველურ ფუძე ენაში ერგატიული თუ ნომინატიური? მაცნე ელს 2. თბილისი. 1988. 83-94
46. ნოზაძე ლ. მედიოაქტივ ზმნათა წარმოების ზოგი საკითხი ქართულში. იკე, XIX, თბილისი. 1974
47. ონიანი ა. ქართველურ ენათა ისტორიული მორფოლოგიის საკითხები. თბილისი. 1978
48. ონიანი ა. ქართველურ ენათა შედარებითი გრამატიკის საკითხები, (სახელთა მორფოლოგია). თბილისი. 1989
49. როგავა გ. დრო-კილოთა მეოთხე ჯგუფის ნაკვეთები ქართველურ ენებში. იკე, V, 1953. 17-33
50. როგავა გ. ნომინატიური კონსტრუქციის მქონე გარდამავალი ზმნის გენეზისისათვის ქართველურ ენებში. იკე წელიწადეული II, 1975
51. როგავა გ. ზმნის პოლიპერსონალიზმის ისტორიისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში. იკე, ტ. XIII. თბილისი. 1962
52. როგავა გ. კუთვნილებითი აფიქსი ი ქართველურ ენათა ზმნისა და სახელის მორფოლოგიურ კატეგორიებში (ქცევასა და ბრუნვებში). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. III №2. თბილისი. 1942
53. სალაძე ნ. ქცევის კატეგორიის შესწავლის ისტორიისათვის. ქეგლს, №4. 1977
54. სარჯველაძე ზ. ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის საკითხები. თბილისი 1975
55. სარჯველაძე ზ. ქართული სალიტერატურო ენის ისტორიის შესავალი. თბილისი 1984.
56. სარჯველაძე ზ. სუბიექტი მოთხრობით ბრუნვაში ზოგ გარდაუვალ ზმნასთან. ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში. №2, 1973. 71-73
57. სუხიშვილი მ. სუბიექტური პირველი პირის პრეფიქსისათვის ქართველურ ენებში. იკე, XXV, 1986.
58. სუხიშვილი მ. უახლოესი ობიექტისა და სუბიექტის გაუჩინარება გარდამავალი ზმნის შემცველ შესიტყვებაში. იკე, ტ. XXI, 1979.
59. სუხიშვილი მ. გარდამავალი ზმნები ქართულში (სისტემისა და ისტორიის ზოგი საკითხი), თბილისი. 1986
60. სუხიშვილი მ. გარდამავალობა, ერგატიულობა და გვარი ქართულში. სადოქტორო დისერტაციის ავტორეფერატი. თბილისი, 1999.
61. უთურგაიძე თ. პირდაპირ და ირიბ ობიექტთა დიაქრონიული მიმართებისათვის: არნოლდ ჩიქობავას საკითხავები, XI, თბილისი. 2000.
62. უთურგაიძე თ. გრამატიკული კატეგორიებისა და მათი ურთიერთმიმართებისთვის ქართულ ზმნაში. თბილისი. 2002.
63. უორფი ბ. დ. ლინგვისტიკა და ლოგიკა. მიმომხილველი, 6-9. თბილისი. 1972. 307-318

64. ფხაკაძე დ. რელატიურ-გარდამავალ ზმნათა I თურმეობითის ფუნქციები, ზოგადი და იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საკითხები. თბილისი. 1978
65. ქავთარაძე ი. ზმნის ძირითადი კატეგორიების ისტორიისათვის ძველ ქართულში. თბილისი. 1964
66. ქავთარაძე ი. უნახაობის კატეგორიის ისტორიისათვის ქართულში. იკე, VIII, თბილისი. 1956. 179-193
67. ქაღდანი მ. მესამე სუბიექტური პირის ნიშნის საკითხისათვის სვანურში, საენათმეცნიერო კრებული. თბილისი. 1979
68. ქეგლ – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი I-VIII ა. ჩიქობავას საერთო რედაქციით. თბილისი. 1950-64
69. შანიძე ა. ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები. თბილისი. 1973.
70. შანიძე ა. თხზულებანი თორმეტ ტომად. ტ. II. თბილისი 1981
71. შანიძე ა. სუბიექტური პრეფიქსი მეორე პირისა და ობიექტური პრეფიქსი მესამე პირისა ქართულ ზმნებში. ტფ. 1920
72. შანიძე ა. ქართული ზმნის საქცევი. ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, VI. 1926.
73. ჩიქობავა ა. ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ ზმნებში. იკე XI, თბილისი. 1959
74. ჩიქობავა ა. მოთხრობითი ბრუნვის გენეზისისათვის ქართველურ ენებში. თსუ შრომები X, თბილისი. 1939
75. ჩიქობავა ა. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. თბილისი. 1961
76. ჩიქობავა ა. მარტივი წინადადების პრობლემა. თბილისი. 1968
77. ჩიქობავა ა. მესამე პირის სუბიექტის უძველესი ნიშანი ქართველურ ენებში. ენიმკი-ს მოამბე, ტ.5-6. 1940
78. ჩიქობავა ა. ქართული ენის ზოგადი დახასიათება. ქეგლ, ტ.I თბილისი. 1950
79. ჩიქობავა ა. იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია. თბილისი. 1965
80. ჩიქობავა ა. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი. თბილისი. თსუ. 1979.
81. ჩიქობავა ა. სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში. თბილისი 1942.
82. ჩიქობავა ა. ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. ერგატიული კონსტრუქციის რაობის თეორიები. თბილისი, 1961.
83. ჩიქობავა ა. პიროვანი უღვლილების გენეზისისათვის ქართულში. იკე წელიწადეული. თ.3. თბილისი. 1976
84. ჩიქობავა ა. გრამატიკული კლას-კატეგორია და ზმნის უღვლების ზოგი საკითხი ძველ ქართულში. იკე, ტ. I, თბილისი. 1953
85. ჩიქობავა ა. ზმნის გარდამავლობა, როგორც მორფოლოგიური კატეგორია ქართულში. იკე-ს წელიწადეული, თბილისი. 1977.
86. ჩიქობავა ა. სახელობითი, როგორც ობიექტის კლასისა და მიცემითი, როგორც ობიექტის პირის ბრუნვა, ქართული ზმნის უღვლილების ისტორიაში. იკე-ს წელიწადეული №7, 1980.
87. ძიძიგური შ. ბასკურ-კავკასიური პრობლემა. მეცნიერება. თბილისი. 1981
88. ჭანიშვილი ნ. თანამედროვე ქართული ენის ბრუნვათა სისტემა მის დინამიკაში. მაცნე, ელს. თბილისი. 1970 173-188
89. ჭრელაშვილი კ. გრამატიკული კლასების რაოდენობის შესახებ წოვათუშურ ენაში. ორიონი. ა. შანიძეს, თბილისი. 1967. 332-336
90. ჯორბენაძე ბ. ზმნის გვარის ფორმათა წარმოებისა და ფუნქციის საკითხები ქართულში. თბილისი. 1975

91. ჯორბენაძე ბ. ზმნის ხმოვანპრეფიქსული წარმოება ქართულში. თბილისი. 1983
92. Алпатов В. М. История лингвистических учений. М., 1998.
93. Амирова Т. А. Ольховиков Б.А. Рождественский Ю.В. Очерки по истории лингвистики. М., 1975.
94. Африка. Энциклопедический справочник. Т. 1--2. М., 1986-1987. [Статьи по языковым семьям и государствам.]
95. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М. 1966
96. Базелл Ч. Е. Лингвистическая типология и принцип типологического анализа языков различного строя. М. Наука, 1972. 15-30 с.
97. Банару В. И. Типы предикации в английском языке. Кишинев. Штинца. 1980 -124с.
98. Бенвенист Э. Общая лингвистика. М. Прогресс. 1974 -407с.
99. Березин Ф. М. История лингвистических учений. М. 1975.
100. Березин Ф. М. Головин Б. Н. Общее языкознание. М. 1979.
101. Бехерт И. Эргативность как исходный пункт изучения прогматической основы грамматических категорий. Новое в зарубежной лингвистике. XI, М. Прогресс. 1982. с. 411-432
102. Блумфилд Л. Язык. М. 1968.
103. Богданов С. И. Форма слова и морфологическая форма. СПб., 1997.
104. Боголюбов М. Н. Категория безличности и переходность пассивных форм. Тезисы докладов всесоюзной научной конференции -8 «Актуальные проблемы иранской филологии» Душанбе. 1982
105. Бокарев Е. А. Задачи сравнительно-исторического изучения кавказских языков ВЯ, 1954. №3 41-53 с.
106. Бондарко А. В. Теория морфологических категорий. Л., 1976
107. Бондарко А. В. Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии. Л., 1983.
108. Булыгина Т. В. Грамматические и семантические категории и их связи. – В сб.: Аспекты семантических исследований. М. 1980
109. Булыгина Т. В. Проблемы теории морфологических моделей. М. 1977.
110. Ван Валин Р. Фоли У. Референциально-ролевая грамматика. Новое в зарубежной лингвистике, М. 1982 376-411
111. Вардуль Ф. Понятие универсалий в лингвистической типологии. Языковые универсалии и лингвистическая типология. М. 1969 19-34
112. Вешапидзе И. М. Взаимочередующиеся глагольные основы со значением «быть» в Баскском языке. Известия АН ГССР, №1. Тбилиси. 1986. с.121-126
113. Володин А. П. К вопросу об эргативной конструкции предложения . ВЯ, №1 1974. 14-22
114. Вопросы общего языкознания и структурно-типологического исследования языков. Самарканд. 1978
115. Гак В. Г. К проблеме семантической синтагматики. ПСА. М. 1971. 367-396
116. Гак В. Г. Десемантизация языкового знака в аналитических структурах синтаксиса. Аналитические конструкции в языках различных типов. М-Л. 1965
117. Гамкрелидзе Т. В. К проблеме произвольности языкового знака. ВЯ № 6. М. 1972
118. Гамкрелидзе Т. В. Иванов В. В. Индоевропейский язык и индоевропейцы: Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры. Т. 1--2, Тбилиси, 1984.
119. Гамкрелидзе Т. В. Современная диахроническая лингвистика и картвельские языки. ВЯ №3, 1971. 34-48
120. Георгиев В. И. Исследования по сравнительно-историческому языкознанию. М., 1958.

121. Гигинейшвили Б. К. Падежная система общедагестанского языка в свете общей теории эргативности. ВЯ, №1. 1976
122. Глисон Г. Введение в дескриптивную лингвистику. М., 1959.
123. Гринберг Дж. Квантитативный подход к морфологической типологии языков // Новое в лингвистике. Вып. 3. М., 1963.
124. Гринберг Дж. 1966 – Некоторые грамматические универсалии, преимущественно касающиеся порядка значимых элементов // Новое в лингвистике. М., 1970. Вып.5. С.114-162.
125. Гринберг Дж., Осгуд Ч., Дженкинс Дж. Меморандум о языковых универсалиях // Новое в лингвистике. М., 1970. Вып.5. С.31-44.
126. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. М. 1984.
127. Гумбольдт Фон В. Язык и философия культуры. М.1985
128. Гухман М. М. Историческая типология и проблема диахронических констант. М. Наука. 1981. - 248 с.
129. Гухман М. М. Лингвистические универсалии и типологическое исследование. М. 1974
130. Десницкая А. В. Из истории развития категории глагольной переходности. Памяти акад. Л.В. Щербы М-Л. 1951 136-144
131. Десницкая А. В. Сравнительное языкознание и история языков. Л. 1984
132. Дешериев Ю. Д. Некоторые особенности эргативного строя предложения в бацбском языке. Язык и мышление. XI. М. 1948 153-161
133. Дирр А М. Глаголы в кавказских языках. Эргативная конструкция предложения. М. 1950
134. Дьяконов И. М. Эргативная конструкция и субъектно-объектные отношения, (На материале языков Древнего Востока) М. 1967
135. Дэже Л. Диатезы в системе в системе грамматической типологии. Проблемы теории грамматического залога. Л. 1978 22-37
136. Есперсен О. Философия грамматики. М., 1958
137. Жирмунский В. М. О синхронии и диахронии в языкознании. ВЯ, 1958. №5 с.43-52
138. Журиная М. А. Именные possessивные конструкции и проблема неотторжимой принадлежности. Категория бытия и обладания в языке. М. 1977 194-258
139. Залоговые конструкции разносистемных языках. Л. 1981
140. Засорина Л. Н. Введение в структурную лингвистику. М., 1974.
141. Звегинцев В. А. Язык и лингвистическая теория. М., 1973.
142. Звегинцев В. А. Новые черты современного языкознания. В кн. Новое в лингвистике. М. прогресс. 1975
143. Зиндер Л. Р. Введение в языкознание: Сб. задач. М., 1998² (1987¹).
144. Зыцарь Ю. В. К типологической характеристике эргативной структуры языков басков. ВЯ № 3 М. 1977ю 37-47
145. Зыцарь Ю. В. О родстве баскского языка с кавказскими. ВЯ 1955 № 5
146. Зыцарь Ю. В. О единстве сознания и различиях языков. ВЯ 1984 № 4
147. Иванов В. В. Possessивная конструкция и possessивный тип языка в синхронии и диахронии. Типы языковых общностей и методы их изучения. Тезисы всесоюзной конференции по теоретическим вопросам языкознания - 3. (ТЯОМИ) М. 1984 56-58
148. Иванов В. В. Типология и сравнительно-историческое языкознание. ВЯ -5. 1958
149. Исследования по структурной типологии / Отв. ред. Т.Н. Молошная. М., 1963.
150. Касевич В. Б. Семантика. Синтаксис. Морфология. М., 1988.
151. Категория субъекта и объекта в языках различных типов. М-Л. 1982
152. Категория бытия и обладания в языке. М. 1977

153. Категория глагола и структура предложения. Конструкция с предикатными актантами. Л. 1983
154. Каузативные конструкции. Л. 1973
155. Кацнельсон С. Д. Эргативная конструкция и эргативное предложение. Изв. АН СССР. 1947. т. №:6 вып. 1. 43-49
156. Кацнельсон С. Д. Типология языка и речевое мышление. Л. 1972 -216 с.
157. Кацнельсон С. Д. Общее и типологическое языкознание. Л., 1986. -298с.
158. Кибрик А. Е. Очерки по общим и прикладным вопросам языкознания. М., 1992.
159. Кибрик А. Е. Стратегии организации базовой структуры предложения и интегральная типология языков // Вестник МГУ. 1994. N 3.
160. Кибрик А. Е. Материалы и типология эргативности. М. 1979
161. Кибрик А. Е. Функционализм в лингвистике. Лингвистическая типология. Web/version. 2005
162. Кинэн Э. Л. К универсальному определению подлежащего. Новое в зарубежной лингвистике. М. 1982 236-276
163. Кинэн Э. Комри Б. Иерархия доступности именных групп и универсальная грамматика // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 11. М., 1982.
164. Климов Г. А. Типология языков активного строя. М. 1977 -314 с.
165. Климов Г. А. Очерк общей теории эргативности. М. 1973 - 264 с.
166. Климов Г. А. Алексеев М. Е. Типология кавказских языков. М. 1980
167. Климов Г. А. К эргативной конструкции предложения в занском языке. Эргативная конструкция языков различных типов. М. 1967
168. Климов Г. А. К характеристике языков активного строя. ВЯ №4 1972 3-14
169. Климов Г. А. О пнятии языкового типа. ВЯ 1975 №6 21-28
170. Климов Г. А. Аномалии эргативности в лазском (чанском) языке. Восточная филология. №4, Тбилиси. 1976. 150-155
171. Климов Г. А. О месте активного строя в контесивно-типологической классификации языков. Теория языка, англистика, кельтология. М. 1976 65-66
172. Климов Г. А. Общеиндоевропейский и картвельский (к типологии падежных систем). ВЯ, 1978. №4
173. Климов Г. А. Принципы контесивной типологии. М. 1983. -224 с.
174. Климов Г. А. О позиционных падежах эргативной системы. ВЯ, 1983. №4 86-90 с.
175. Климов Г. А. Алексеев М. Е. Типология кавказских языков. М. 1980.
176. Климов Г. А. Основы лингвистической компаративистики. М., 1990.
177. Кортава Ю. Г. Глаголы обладания в грузинском языке. Проблемы внутренней и внешней лингвистики. М. 1978 34-43 с.
178. Курилович Е. Эргативность и страдательность в языке. Очерки по лингвистике. 1962. 122-134
179. Курилович Е. Очерки по лингвистике. М., 1960.
180. Лафон Р. Система баскского глагола. Тбилиси. 1984 -263
181. Лайон Джон Введение в теоретическую лингвистику. М., 1987.
182. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. М., 1990.
183. Майтинская К. Е. Местоимение и универсалии. Универсалии и типологические исследования. М. 1974. 92-104 с.
184. Макаев Э. А. Общая теория сравнительного языкознания. М., 1977.
185. Марр Н. Я. Грамматика древнелитературного грузинского языка. Л. 1925
186. Марр Н. Я. Две работы Уленбека по баскскому языку. Язык и литература 1 Л. 1926 261-278 с.
187. Мартине А. Основы общей лингвистики // Новое в лингвистике. Вып. 3. М., 1963

188. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов. М., 1960.
189. Маслов Ю. С. Введение в языкознание. М., 1997³ (1982¹; 1987²).
190. Мачавариани Г. И. Основные морфологические категории глагола в картвельских языках. Часть 1. Автореферат кандидатской диссертации. Тбилиси. 1953
191. Мачавариани М. В. Статив, результатив, пассив и перфект в грузинском языке. Типология результативных конструкций. Л. 1983. 133-141 с.
192. Мейе А. Сравнительный метод в историческом языкознании. М., 1954.
193. Мельчук И. А. Курс общей морфологии. М., 1995.
194. Мещанинов И. И. Новое учение о языке. Стадиальная типология. Л. 1936
195. Мещанинов И. И. Общее языкознание. К проблеме стадиальности в развитии слова и предложения. Л. 1940
196. Мещанинов И. И. Эргативный строй и его отношение к другим языковым структурам. Язык и мышление. Т. 11. М-Л 1948
197. Мещанинов И. И. Эргативный строй предложения. Проблемы сравнительной фиологии М-Л. 1964 19-25
198. Мещанинов И. И. Эргативная конструкция в языках различных типов. Л. 1967 - 248 с.
199. Мещанинов И. И. Структура предложения. М-Л 1963
200. Мещанинов И. И. Глагол. Л. 1982 -272с.
201. Мещанинов И. И. Номинативное и эргативное предложения. Типологическое сопоставление структур. М. 1984.
202. Морфологическая структура слова в языках различных типов / Отв. ред. В. М. Жирмунский и О. П. Суник. М.; Л., 1963.
203. Морфологическая типология и проблема классификации языков / Отв. ред. Б.А. Серебренников и О.П. Суник. М.; Л., 1965.
204. Морфологические значения. М., 1998
205. Москальская О. И. Вопросы синтаксической семантики. ВЯ, №2 1977.
206. Мурзин Л. Н. Проблемы и направления современной лингвистики. Пермь. 1992.
207. Нумэн М. О подлежащих и топиках. Новое в зарубежной лингвистике. М. 1982. 356-375 с.
208. Общее языкознание: Внутренняя структура языка / Под ред. Б.А. Серебренникова. М., 1972. - Глава 4. Грамматика.
209. Общее языкознание: Методы лингвистических исследований / Под ред. Б.А. Серебренникова. М., 1973. - Глава 1. Методы лингвогенетических исследований; Глава 2. Синхронное и диахроническое описание языков. -318 с.
210. Общее языкознание / Под ред. А.Е. Супруна. Минск, 1983.
211. Основные направления структурализма / Отв. редакторы М. М. Гухман и В. Н. Ярцева. М., 1964.
212. Палмайтис Л. Аккузатив и родительный. ВЯ, №4 1979. 90-100 с.
213. Панфилов В. З. Гносеологические аспекты философских проблем языкознания. М. 1982 -357с.
214. Панфилов В. З. Языковые универсалии и типология предложения. ВЯ. 1974. с.4-17
215. Пауль Г. Принципы истории языка. М., 1960.
216. Перельмутер И. А. Об оппозиции «переходность-не переходность» в ситеме индоевропейского глагола. ВЯ №3, 1974. 70—81 с.
217. Пирейко А. А. Основные вопросы эргативности на материале индоевропейских языков. М. 1968
218. Принципы описания языков мира. М. Наука. 1976 -343с.

219. Принципы типологического анализа языков различного строя. М. Наука. 1972 -282с.
220. Проблемы грамматического моделирования / Отв. ред. А.А. Зализняк. М., 1973.
221. Рогава Г. В. Генезису номинативной конструкции переходного глагола в картвельских языках. Ежегодник. ИКЯ №2, Тбилиси. 1975.
222. Розенталь В. З. Теленькова М. А. Словарь лингвистических терминов. М. Просвещение. 1976 -543с.
223. Савченко А. Н. К вопросу о развитии эргативной конструкции предложения в иберийско-кавказских языках Северного Кавказа. Изв. АН СССР ОЛЯ №6, 1978.
224. Сахокия М. М. Поссесивность, переходность и эргативность. Типологическое сопоставление древнеперсидских, древнеармянских и древнегрузинских конструкций. Тбилиси. 1985
225. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии. М., 1993.
226. Серебренников Б. А. О материальном подходе к явлениям языка. М. 1983 - 269с.
227. Серебренников Б. А. О лингвистических универсалиях. ВЯ -2, 1972
228. Серебряков С. Б. Трактат Ибн Сины (Авицены) о любви. Тбилиси. Мецниереба. 1976.
229. Синхронно-сопоставительный анализ языков разных систем. М. Наука. 1971 - 269 с.
230. Скаличка В. О современном состоянии типологии. Новое в лингвистике. Вып. III. - М., 1963. 19-35 с.
231. Скепская Г. И. Введение в синтагматику. М. 1979
232. Сова Л. З. Валентность и транзитивность с позиции лингвистического дуализма. Языковые универсалии и лингвистическая типология. М. 1969
233. Sommerfelt A. О понятии подлежащего в грузинском языке. Эргативная конструкция предложения. М. 1950. 183-185 с.
234. Соссюр Ф. Де. Курс общей лингвистики. Труды по языкознанию. М. 1977. 35-270 с.
235. Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. 1. М. 1981.
236. Сравнительно-историческое изучение языков разных семей. 2. М. 1982 -343 с.
237. Степанов Г. В. Методы и принципы современной лингвистики. М. Наука. 1975 -311с.
238. Структурная типология языков / Отв. ред. Вяч. Вс. Иванов. М., 1966.
239. Структурно-типологические исследования / Отв. ред. Т. Н. Молошная. М., 1962.
240. Сусов И. П. Введение в теоретическое языкознание: Электронный учебник. Тверь, 1999.
241. Сусов И. П. Индоевропейские языки.
(<http://homepages.tversu.ru/~ips/Indoeuropean.htm>)
242. Сусов И. П. История языкознания. Тверь, 1999. (Электронная версия http://homepages.tversu.ru/~ips/History_of_linguistics.htm)
243. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса. М. 1988
244. Теория и типология местоимений. М. 1980
245. Теоретические основы классификации языков мира. М., 1980.
246. Тестелец Я. Г. Парциальная эргативность и проблема типологической классификации. Типы языковых общностей и методы их изучения. Всесоюзная конференция III по теоретическим вопросам языкознания. Тезисы, М. 1984. 143-144 с.

247. Тестелец Я. Г. Объектная версия в картвельских языках. В сб. Лингвистические исследования. ч. 2. М. Наука, 1984. 130-140 с.
248. Тимберлейк А. Косвенно-объектные контролеры рефлексивизации в русском языке. Новое в зарубежной лингвистике. XI, М. 1982. 166-193 с.
249. Типология пассивных конструкций. Диатезы и залого. Л. 1974.
250. Типология грамматических категорий: Мещаниновские чтения / Отв. ред. В. Н. Ярцева. М., 1975.
251. Типология конструкций с предикатными актантами / Отв. ред. В. С. Храковский. Л., 1985.
252. Типология результативных конструкций: результатив, статив, пассив, перфект) / Отв. ред. В. П. Недялков. Л., 1983.
253. Томпсон С. Подлежащее и топик: новая типология языков // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 11. М., 1982.
254. Топурия В. Т. О взимоотношении эргативного и местного падежей в лезгинском языке. ЭКПЯРТ. Л. 1967
255. Топурия В. Т. Эргатив самостоятельный и эргатив совмещающий и их функции в иберийско-кавказских языках. Нальчик. 1977.
256. ТРОЯМИ - Типы языковых общностей и методы их изучения. III Всесоюзная конференция по теоретическим вопросам языкознания. М. 1984
257. Уленбек Х. К. Агенс и пациенс в падежной системе индоевропейских языков. Эргативная конструкция предложения. М. 1950 101-162
258. Универсалии и типологические исследования. М. 1974
259. Уорф Б. Л. Грамматические категории. – В сб.: Принципы типологического анализа языков различного строя. М., 1972
260. Успенский Б. А. Структурная типология языков. М., 1965. - 286с.
261. Филмор Ч. Дело о падеже. Новое в зарубежной лингвистике. т. X. М. 1981. 369-495 с.
262. Филмор Ч. Дело о падеже открывается вновь. Новое в зарубежной лингвистике. т. X. М. 1981 496-530 с.
263. Финк Ф. Н. О якобы пассивном характере переходного глагола. Эргативная конструкция предложения. М. 1950
264. Фогт Г. Баскский и кавказские языки. Ежегодник Иберийско-кавказского языкознания. Тбилиси. 1972. 272-306 с.
265. Холодович А. А. Проблемы грамматической теории. Л. 1979
266. Хомский Н. Язык и мышление. М. 1972
267. Храковский В. С. Диатеза и референтность. (К вопросу о соотношении активных, пассивных, рефлексивных и реципрокных конструкций). Залоговые конструкции в разноструктурных языках. Л. 1981.
268. Хэмп Э. Словарь американской лингвистической терминологии. М., 1964.
269. Чанишвили Н. В. Падеж и глагольные категории в грузинском предложении. М. 1981 -208с.
270. Чантурия Р. Опыт внутрисконструктивного и типологического анализа баскской модально-временной системы (проблема выделения основ). Автореферат кандидатской диссертации. Тбилиси 1986 -21с.
271. Чейф У. Л. Значение и структура языка. М. 1975
272. Чейф У. Л. Данное, контрастивность, определенность, подлежащее, топик и точка зрения. Новое в зарубежной лингвистике. М. 1982 277-316 с.
273. Чикобава А. С. Историческое взаимоотношение номинативной и эргативной конструкций по данным древнегрузинского языка. Изв. АН СССР, ОЛЯ. т. 7 Вып. 3 М-Л. 1948 214-234 с.
274. Чикобава А. С. К относительной роли субъекта и объекта в истории эргативной конструкции. Юбилейная научная сессия ТГУ Тезисы. 1961. 132-134 с.

275. Чикобава А. С. Проблема эргативной конструкции в Иберийско-кавказских языков. Основные вопросы ее истории и описательного анализа. Эргативная конструкция предложения в языках различных типов. Л. 1967 (Тезисы докладов ЭКПРЯТ-Л. 1964, 10-32. 5-10)
276. Чикобава А. С. Историзм и лингвистика. ВЯ №6 1980. 3-12 с.
277. Шарадзенидзе Т. С. Типология языков в синхроническом и диахроническом плане. Тбилиси. 1982
278. Шахтер Г. Ролевые и референциальные свойства подлежащих. Новое в зарубежной лингвистике. М. 1982. 317-355 с.
279. Шишмарев В. Ф. Очерки по истории языков Испании. М-Л. 1941
280. Шухардт Г. Посессивность и пассивность. Избранные статьи по языкознанию. М. 1950. 113-121 с.
281. Шухардт Г. Избранные статьи по языкознанию. М. 1950. -292с.
282. Шухардт Г. Об активном и пассивном характере переходного глагола. Эргативная конструкция предложения. М. 1950. 103-106 с.
283. Шухардт Г. Баскский язык и языкознание. Избранные статьи по языкознанию. М. 1950 171-173
284. Эдельман Д. И. К теории языкового союза. ВЯ. № 3 1978.
285. Эргативная конструкция предложения М. 1950
286. ЭКПРЯТ - Эргативная конструкция в языках различных типов. Л. 1967 - 312с.
287. Юдакин А. П. Развитие структуры предложения в связи с развитием структуры мысли. М. 1984
288. Юрченко В. С. Структура предложения и система синтаксиса. ВЯ №4. 1979. 77-89 с.
289. Языки и диалекты мира: Проспект и словник. М., 1982.
290. Якобсон Р. О. К общему учению о падеже. Морфологические наблюдения над славянским склонением. О структуре русского глагола. В книге - Избранные работы, переводы с английского, немецкого, французского языков. М. 1985
291. Якобсон Р. О. Типологические исследования и их вклад в сравнительное языкознание. Новое в лингвистике. -3. М. Прогресс. 1963. 95-105 с.
292. Якобсон Р. О. Избранные работы. М., 1985. 133—238 с.
293. Ярцева В. Н. О синтаксической роли прямого дополнения в языках разных типов. Члены предложения в языках различных типов. Мещаниновские чтения. Л. 1972
294. Ярцева В. Н. Принципы типологического анализа родственных и неродственных языков. В сб. Проблемы языкознания, Доклады и сообщения советских ученых на X международном конгрессе лингвистов. Бухарест 28У.ШХ М. Наука. 1976. 203-207 с.
295. ЯУЛТ - Языковые универсалии и лингвистическая типология. М. 1969.
296. Allieres J. Manuel pratique de la langue basque. Ed. Picard, Paris. 1979. -262p.
297. Allieres J. De la formalization du systeme verbal basque. IKER-2. Bilbao. 1983. p.37-91
298. Altuna P. Euskera, ire laguna. Bilbao. El mesajero del corazon de Jesus. 1967. - 227p
299. Anderson J. Some Considerations of general Character Arising from the Abbe Darigol's Analysis of the Basque Verb. Hague-Paris. University of Edinburg. 1973 -113p.
300. Anderson Stephen On Mechanisms by which Languages Become Ergative. In Charles N. Li (ed.), Mechanisms of Syntactic Change. Texas Press, 1977. pp. 317-363.
301. Añibarro P. A. Gramatica bascongada. San Sebastian. 1970 -169 p.
302. Arana J. I. El verbo euskaro. Euskal Erria. 1889 XX, pp.80-83
303. Arana Goiari Classification del verbo. Euzkarea-I, 1931 pp.554-600

304. Ariandiaga M. Las flexions de preterito del verbo transitivo. Euzkarea-I, 1929 pp.96-98
305. Aulestia Gorka Basuqe – English Dictionary. Reno and Las Vegas. University of Nevada press. 1989
306. Azkarate M. "Basque compound nouns and Generative Morphology: some data" in J. I. Hualde & J. Ortiz de Urbina (eds) *Generative Studies in Basque Linguistics* Benjamins, Amsterdam & Philadelphia, pp. 221-242. [Basque derivational morphology] 1993
307. Azkue R. M. *Discusos leidos ante la Real Academia Esanola*. Bilbao. 1949
308. Azkue R. M. *Estudio comparativo entre el vascuence y varios cultas*. Bilbao. 1949
309. Azkue R. M. *Verbo Gipuzcoano*. Bilbao. 1932
310. Azkue R. M. *Diccionario vasco-espanol-frances*. T. I. Bilbao. 1905. -561p.
311. Azkue R. M. *Diccionario vasco-espanol-frances*. T. II. Bilbao. 1906. -487p
312. Azkue R. M. *Morfologia Vasca Tt.1-3 2ed*. Bilbao. *La gran Enciclopedia Vasca*. 1969-1971 -1711p.
313. Altube S. (1929) *Erderismos*, Euskaltzaindia, Bilbao. Reprinted in 1975 in the collection *Orain Sorta*, Indauchu Editorial, Bilbao.
314. Mark C. Baker *Thematic Roles and Syntactic Structure*. McGill University. USA. V.2. Revised, June 1996.
315. Bickel Balthasar and Johanna Nichols. *Syntactic Ergativity in Light Verb Complements*. In *Proceedings of the Twenty-Seventh Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Berkeley. 2001.
316. Boeder W. "Ergative Syntax and Morphology in Language Change: The South Caucasian Languages" in Frans Plank, ed., *Ergativity: Towards a Theory of Grammatical Relations*. London: Academic Press, 1979, p. 437.
317. Boeder W. *Über die versionen des Georgischen Verbs*. *Folia Linguistica*. #2, 1968.
318. Bouda K. *Das transitive und intransitive Verbum im Baskischen*. Amsterdam. 1933 -130p.
319. Brettschneider Y. *Euskara. Huzkuntzen tipologia ta hizkuntza univertsalak*. IKER-I. Bilbao. 1981. p 221-241
320. Caro Baroja J. *Observaciones sobre el vascuence y el Fuero general de Navarra*. *Fontes Linguae Vasconum*. 1969, I pp.61-95
321. Caro Baroja J. *Materiales para una historia de la lengua basca en su relacion con la Latina*. Salamanca. Universidad de Salamanca. 1946 -237p.
322. Comrie Bernhard. 1978. *Ergativity*. In W. P. Lehman (ed.), *Syntactic Typology*, Austin: University of Texas Press, pp. 329-394
323. Comrie B. S. *Language universals and linguistic typology: Syntax and morphology*. Chicago, 1981.
324. Comrie B. S. *Linguistic typology* // F.J. Newmeyer ed. *Linguistic theory: Foundations*. – Cambr. etc.: Cambr. UP, 1988. 447-461.
325. Chomsky N. *Language and thought*. – Wakefield etc.: Bell, 1993.
326. Crystal David *A dictionary of linguistics and phonology*. 2nd. Edition. Oxford. 1985
327. Dixon Robert *Ergativity*. *Language* 55:59, 1979. -138.
328. Douglas W., R. Etulain & W. Jacobsen (eds.) *Anglo-American Contributions to Basque Studies: Essays in Honor of Jon Bilbao*, Desert Research Institute Publications on the Social Sciences, 13, Reno, Nevada, USA. [Basque grammar: ergativity, partitive, phonology etc.] 1977
329. Du Bois John *The Discourse Basis of Ergativity*. *Language* 63:805, 1987. -855.
330. Echaide A. M. *Castellano y vasco en el habla de Orio. Estudio sobre la lengua traditional e importada*. Pamplona. 1968

331. Echaide A. M Desarrollo de las conjugaciones euskaras. San Sebastian. Grafico Editora. 1944 -894
332. El verbo a traves de la literature vasca. Euskera, 1960. V pp.335-340
333. Eguzkitza A. Topics in the Syntax of Basque and Romance UCLA PhD Dissertation, Los Angeles, California, USA. [Syntactic Theory. Generative grammar. Basque grammar. Galdegaia and question formation.] 1986
334. Elizalde L. Notas suplemenarias al studio de la conjugation del grupo A (euskera guipuzkoano) Euzkadi, 1908 V, 239-245
335. Etxenagusia Karmelo Iparraldeko Euskal Idazleak. Anthologia. Bilbao. 1981
336. Euskaltzaindia (Royal Academy of the Basque Language) (1979) Euskal Aditz Batua (Txillardegi Taulen prestatzailea), Gráficas Valverde, San Sebastián. [verbal paradigms in color]
337. Euskaltzaindia (Royal Academy of the Basque Language) Euskal Gramatika. Lehen Urratsak.(EGLU), Euskaltzaindia, Bilbo, Bizkaia. [Description of Basque grammar, in several volumes.] 1990
338. Euskera. Aditz-Laguntzaile Batua. XII. Bilbao. 1973. p.3-79
339. Garrett Andrew The Origin of Split NP Ergativity. Language 66:261-296. 1990.
340. Gereño Xabier A new method for learning basque. Euskare Ikasteko Methodoa. Translated by D. Johnson. 1984
341. Givón T. Mind, code and context. Hillsdale, 1989.
342. Givón T. Syntax: A functional-typological introduction: V.2. – A.; Ph.: Benjamins, 1990.
343. Harris Alice and Lyle Campbell. Historical Syntax in Cross-Linguistic Perspective. Cambridge: Cambridge University Press. Ch. 9, 1995. pp. 97-119
344. Harris Alice C. Georgian Syntax: A Study in Relational Grammar. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.
345. Haase Martin Tense and Aspect in Basque. Mexico. 1992
346. Haiman J., Thompson S. A. Clause combining in grammar and discourse. – A.; Ph.: Benjamins, 1988.
347. Heath J. G. The role of Basque in modern linguistic theory. IKER-I Bilbao. 1981 p. 433-444
348. Heath Jeffrey Antipassivization: A Functional Typology. In Proceedings of the Second Meeting of the Berkeley Linguistics Society. Berkeley. 1976.
349. Herrero R. Estudio elemental de gramatica vacsa. Zarauz. Ed. Itxaropena. 1975 - 465p.
350. Holmer Artur The Iberian-Caucasian Connection in a Typological Persperville. Research report. Lund. 2001.
351. Holmer N. M. A historic comparative analysis of the structure of Basque language. Fontes Linguae Vasconum. 1970 II, pp.5-47
352. Hopper P. J., Fox B. Voice. – Amsterdam, 1994.
353. Hualde J. I. Basque Phonology, Routledge, London & New York. [Generative phonology] 1991
354. Hualde J. I & Elordieta G. & Elordieta A. The Basque Dialect of Lequeitio, *Supplements of Anuario del Seminario de Filología Vasca "Julio de Urquijo"*, XXXIV. Published by Euskal Herriko Unibertsitatea, Bilbo, and Gipuzkoako Foru Aldundia, Donostia.[Dialect of Bermeo. Sociolinguistics. Phonology. Morphology. Syntax.] 1994
355. Hualde J. I. & J. Ortiz de Urbina Generative Studies in Basque Linguistics Benjamins, Amsterdam & Philadelphia. [Basque grammar. Generative grammar.] 1993
356. Inchauspe I. La verbe basque. Bayone-Paris. 1858.-54
357. Intxausti J. Euskara, la lengua de los vascos, Servicio central de publicaciones del Gobierno Vasco, Vitoria-Gasteiz. [A general history of Euskara. Culture. Literature. Sociolinguistics. Euskara/French- CD-Rom.] 1990.

358. Intxausti Joseba Euskal- Aditza Gipuzco-Bizkaierak. Paradigmos verbales y metodo racional para su estudio. 1960.
359. Irizar De Pedro Observaciones sobre formas verbales de Deva. Bilbao. 1986.
360. Irizar De Pedro Sobre las formas verbales vizcainas con objeto indirecto de segunda persona. San Sebastian, 1980.
361. Jacobsen W. A. The Basque language. Basque Studies program newsletter. 1968 Nov.1 pp'6-8
362. Kibrik A. Toward a Typology of Ergativity. In Johanna Nichols and Anthony Woodbury (eds.) Grammar inside and outside the clause. Cambridge: Cambridge University Press. 1985. 268-323.
363. King Alan R. The Basque Language: A Practical Introduction. Reno: University of Nevada Press. 1994.
364. Kintana X. La lingua basca en Gereno. J.M. Gereno, Guita del pais Vasco. Bilbao. 1973 pp.9-12
365. Kintana X. Linguistika orain atre. San Sebastian, 1972
366. Kuno S. 1987 – Functional syntax: Anaphora, discourse and empathy. – Chicago; L.: The U. of Chicago, 1987.
367. Lacombe G. Gavel Grammaire basque T.II Premier fascicule Le verbe. Bayonne, 1937
368. Lacombe G. Langue basque. Les langues du monde. Ed. 2. 1952. p.255-270
369. Lafitte P. (1979) Grammaire Basque. Navarro-Labourdin Littéraire, édition revue et corrigée, Elkar, Donostia-San Sebastian, Gipuzkoa. [A descriptive grammar of eastern dialects. Phonology. Morphology. Syntax.] 1962 -489p.
370. Lafon R. (1944) Le système du verbe Basque au XVIème siècle, Delmas, Bordeaux. [Reprinted in 1988 by Elkar, Donostia, Historical Linguistics. Verbal system.]
371. Lafon R. Basque en CURRENT tends in linguistics. The Hague 1972 IX 1 pp.744-792
372. Lafon R. Ergatif et passif en basque at en georgien. Billetín de la Societe de Linguistique. 1971. LXVI 1. pp.327-347
373. Lafon R. Remarques complementaires sur la structure du verbe basque. BSLP. T. 51 1955 p.148-175
374. Lafon R. La categorie de personne en basque. Indiano-romanistica. Lima 1962, I pp.26-33
375. Laka I. "The Structure of Inflection: A Case Study in X⁰ Syntax", in J.I. Hualde & J. Ortiz de Urbina (eds.) Generative Studies in Basque Linguistics, John Benjamins Publishing Co. Amsterdam/Philadelphia, pp. 21-70.[morphology of inflected auxiliary. Morpheme order changing phenomena] 1993
376. Laka I. "The Syntax of Negation: a view from Basque" in Rivista di Linguistica, Vol. 5, numero 2, 1993. pp. 245-274
377. Laka I. "Unergatives that assign ergative, unaccusatives that assign accusative" in Papers on Case and Agreement, Vol I., J. Bobaljik & C. Phillips (eds), MITWPL 18, Cambridge, Massachusetts, USA. 1993. pp.149-172.
378. Laka I. On the Syntax of Negation, Garland, New York & London. 1994.
379. Lakarra J. Memoriae L. Mitxelena Magistri Sacrum, Diputación Foral de Guipúzcoa, Donostia-San Sebastian, Spain. 1991
380. Lakarra J. & J. Ortiz de Urbina Syntactic Theory and Basque Syntax, Diputación Foral de Guipúzcoa, Donostia-San Sebastian, Spain. 1992.
381. Manning Christopher Ergativity: Argument Structure and Grammatical Relations. Stanford: CSLI Publications. Ch. 1, pp. 1-76 (*Cutting the Ergativity Pie*). 1996
382. Manning Christopher Ergativity. Stanford University. CSLI Publications, 1997.

383. Marantz Alec Relations and Cofigurations in Georgian. 1989 Sept. Curriculum CB#3166. Chapel Hill.
384. Mithun Marianne Active/Agentive Case Marking and its Motivations. *Language* 67:510-546. 1991.
385. Mitxelena K. La lengua vasca, Leopoldo Zugaza, editor, Durango, Vizcaya. [History. Early written testimonies. Grammatical structure. Ergativity. Agreement.] 1977.
386. Michelena L. Fonética histórica vasca 3rd. ed., Diputación de Guipúzcoa, San Sebastián. (Historical Linguistics. Historical Phonology. History of Euskara. Ethimology. Phonological structure. Dialects.) 1985.
387. Oñederra M. L. & B. Hurch "Borrowing in Basque" in Proceedings of the Fourteenth Internations Congress of Linguists, Bahner W., J. Schildt & D. Viehweger (eds.), Akademie Verlag Berlin, Berlin, 1991. pp. 1732-1735.
388. Oregui J. Sobre algunos aspectos de la conjugation vasca. BSVAP, 1953 IX, pp.37-60
389. Ortiz de Urbina J. Parameters in the Grammar of Basque. *Studies in Generative Grammar* 33, Foris Publications, Dordrecht, The Netherlands. [Syntactic Theory. Government and Binding Theory. Basque grammar. Question formation. Galdegaia. Ergativity.] 1989
390. Oyharçabal B. Étude descriptive des constructions complexes en Basque: Propositions relatives, temporelles, conditionnelles et concessives, PhD Dissertation, Univ. de Paris. 1987.
391. Oyharçabal B. "Verb agreement with non-arguments: On allocutive agreement' in J. Hualde & J. Ortiz de Urbina eds. *generative Studies in Basque Linguistics* Benjamins, Amsterdam & Philadelphia, 1993. pp. 89-114.
392. Overview of Ergativity www2.hawaii.edu/~yotsuka/pubs/Ch2.pdf
393. Paradigmas De La Conjugation Vasca. Dialectos Gipuzcoano y Vizcaino. Luis Villasante, Carmelo Iturria. Editorial Franciscana Aranzazu. 1955. -52 p.
394. Peeters Bert Morphological and syntactic ergativity. *LINGUIST List* 6.642 Fri 05. May, 1995.
395. Perlmutter D. "Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis" in *Berkeley Linguistic Society* 4, [Unaccusative predicates] 1978. pp. 157-189
396. Plank Frans Bibliography on Ergativity. In Frans Plank (ed.) *Ergativity: Towards a Theory of Grammatical Relations*. London/New York: Academic Press. 1979. Pp. 511-554
397. Pujana P. Euskal aditza (Bizkaiera) Flexiones del verbo vasco viscaino. Bilbao. 1970 -126p.
398. Pujana P. Paradigmos de la conjugation vasca. (Dialectos Guipuzcoano y Vizcaino) Aranzazu. 1955 -35p.
399. Rebuschi G. "Basque pronouns and relativized locality" in J.I. Hualde & J. Ortiz de Urbina (eds), *Generative Studies in Basque Linguistics* Benjamins, Amsterdam & Philadelphia, 1993. pp. 115-144.
400. de Rijk R. "Is Basque an SOV language?" *Fontes Linguau Vasconum* 1, [Free word order and underlying word order.] 1969. pp. 319-351
401. de Rijk R. *Studies in Basque Syntax: Relative clauses* PhD Dissertation, MIT, Cambridge, Massachusetts, USA. 1972.
402. Rollo W. *The Basque dialect of Marquina* H.J. Paris- Amsterdam. 1925.
403. Rotaetxe K. Estudio Estructural del euskera de Ondárroa L. Zugaza, Durango. [Structural linguistics. Basque grammar. Biscayan dialect.] 1978.
404. Rhys M. *The Basque verb* *Modern language Notes*. 1905 XX, pp.217
405. Saltarelli M. *Basque*. Croom Helm, New York. [Description of Euskara. Phonology, Morphology. Syntax. In English.] 1988.

406. Safir K. & Stowell T. (1988) "Binominal Each" in Proceedings of the 1987 Meeting of the North Eastern Linguistic Society, UMass Amherst.
407. Scott W. J. E. The Basque declension: its Kolarian origin and structure. Bulletin of the School of Oriental Studies 1920/I, pp.147-184
408. Schuchardt H. Das baskische linguistisch-ethnologische Problem. RIEV 1928, XIX, 613
409. Schuchardt H. Sobre la formacion de las flexiones de relacion del verbo vasco. BSVAP 1972 XXVIII pp.121-129
410. Schuchardt H. Baskische Studien. Wien, 1893 -120p.
411. Schuchardt H. Baskische conjugation. RIEV, 1919 X. pp.157-163
412. Schuchardt H. Le Vebe vasque. RLPPhC 1895, XXVIII pp.200-209
413. Siegal Laura Semantic Bootstrapping and Ergativity. Department of Linguistics, University of Pensilvanya. Linguistic Society of America. Chicago. 2000.
414. Soloeta F. M. Conjugation sintetica del verbo casco comenzado por consonante. Buenos Aires. 1913.
415. Txillardegui Aditz Batua. San Sebastian. Ed. Aunamendi. 1979. -181p.
416. Tovar A. Mitología e ideología sobre la lengua vasca. Alizanza Editorial, Madrid. [History of conceptions of the Basque language. From Middle Ages on.] 1980.
417. Tovar A. El euskera y sus parientes. Madrid, 1959 -178p.
418. Tovar A. Comparaciones tipologicas del Euskara. Euskera. Bilbao. 1977, XXII. pp.449-476
419. Trask R. L. "The *-n* class of verbs in Basque" in Transactions of the Philological Society 88.1, 1999. pp.111-128.
420. Trask R. L. Basque verbal morphology. IKER-I. p. 285-306
421. Trask R. L. "On the Origins of Ergativity" in Frans Plank, ed., Ergativity: Towards a Theory of Grammatical Relations. London: Academic Press, 1979, p. 404.
422. Thuleen Nancy. "The Verbal Syntax and Ergativity of Georgian." Website Article. 8 May 1991. <<http://www.nthuleen.com/papers/L12paper.html>>.
423. Ulenbeck C. C. Gestaafde en vermeende affiniteiten van net Baskish. Amsterdam, 1947. I pp.171-182
424. Ulenbeck C. C. La langue Basque et la linguistique generale. Lingua I, 1947 p.3-18
425. Uribe-Etxebarria M. Interface Licensing Conditions on Negative Polarity Items: A Theory of Polarity and Tense Interactions, PhD Dissertation, University of Connecticut, USA. 1994.
426. Urretzarazu A. Formas verbales vizcainas. Zarauz. 1955
427. Urretzarazu Landazabal A. Gramatica vasca. 3ed. Vol. 1-2. Vitoria. Ed. Eset. 1976 -588p.
428. Vamling Karina Complementation in Georgian. University press, Lund. 1989
429. Van Valin Robert Grammatical Relations in Ergative Languages. Studies in Language 5:361-394. 1981
430. Vogt H. Remarques sur la structure formelle du verbe basque. For Roman Jacobson, 1956. pp.600-604
431. Yrizar P. Formacion y desarrollo del verbo auxiliar vasco. BSVAP, 1947, III pp.427-491
432. Wilbur T. H. Ergative and pseudo-ergative in basque. Fontes Linguae Vasconum. 1970 II, 56-66
433. Wikipedia free encyclopedia - http://en.wikipedia.org/wiki/Split_ergativity
434. Winkler H. Das Baskische und der vorderasiatisch-mitteländische Völker und Kulturkreis. Breslau. 1909.
435. Woolford Ellen Four Way Case Systems: Ergative, Nominative, Objective and Accusatives. Natural Language & Linguistic Theory 15.1:1, 1997. 81-227.

436. Zabala Arana J. Las flexions del preterito del verbo transitivo. Euzkerea. 1933, 1934, 1935, II. Pp.413-416
437. Zamarripa P. Conjugaciones guipozcoanas. Suplemento a su Gramatica vasca. Bermeo. 1929.
438. Zamarripa Uranga P. Gramatica Vasca. (Dialecto Vizcaino), Bilbao. Ed. Talleres Graficos. 1955. -161p.
439. Zytzar Y. V. Pedro de Yrizar. Sobre las trabajos del verbo “izan” y sus comparaciones. Euskera. XXXIX. Bilbao. 1984. p.755-782

THE TYPLOGICAL COMPARISON OF ADDRESEE AND VERSION

In opposite to Georgian the Basque verbs have the strict sequence in exposing the verbal persons and verbal destination. In Georgian the verbal persons are not always referenced in the verb.

There are the two variants in Georgian verbs:

1. The verbal forms with indirect object but without version (*misc'era, scema*).

This group has two subgroups:

- a. Without version at all (*misc'era, scema*),
- b. With the neutral version (*aatala, gamoacala*).

These are two personal intransitive verbs or three personal transitive verbs.

2. The verbal forms with indirect object with exposed version. Like the first group these are also two personal intransitive verbs or three personal transitive verbs.

There is the third variant which is significant only for Georgian – this is the subjective version in two personal transitive verbs, which is considered as the opposite form for the forms of objective version in the modern Georgian language.

Must be note, that diachronically reflexive is a different category although today it successfully creates the well organized system of the category of version together with the forms of objective version in the Georgian language. The verbal reflexive is the special form of destination in Georgian, which appears as the most important difference in exposing the verbal destination between these two comparative languages – Georgian and Basque.

For the Georgian three dimensional model of verbal destination the Basque verb has the two dimensional model to be compared with the two possible variants:

1. There is the indirect object with addressee in the verb,
2. There is no verbal indirect object and no addressee.

Such different systems differently open the destination in the languages structures. The Basque seems to be more succession in exposing this category in its verbal system and therefore it's limited in exposing the destination semantic by other grammar forms.

In opposite to Basque the Georgian language is richer in exposing the destination semantic by other grammar units.

1. Functional semantic,
2. Morpho-syntactic and
3. Referential levels

On functional semantic level the addressee and the version both seem to be the identical categories showing the direction of a verbal act to the interested verbal person. This is a dynamic category with the inside vectors. Although as we already had mentioned, there is a subjective version added to the destination system of Georgian verb. This is the general difference on this level.

The typological comparison between the Basque addressee and the Georgian version on the morpho-syntactic level shows more differences. The Georgian version differs inner categorical forms (neutral, subjective, objective), while Basque addressee doesn't know this. The forms with - and without addressee are forming opposition system of Basque verb. The reason for two dimensional destination model of Basque verb is the fact that reflexivity is not a verbal

category. But if we take into account the historical picture of Georgian model (as it's noted above, there was the two dimensional model in Georgian) we could talk about isomorphism of addressee and version on the function semantic and morpho-syntactic levels.

For both verbal category – for addressee and for version the two dimensional model is prior. Such binary scheme of the verbal destination seems to be universal by the typological point of view.

The verbal destination is mainly the indirect relation binary category and therefore it would be correct to compare addressee only with the objective version. The semantic models of addressee and the objective version forms are identical:

S+Oind=>S, Oind.

S,Od. +Oind=>S, Od., Oind.

There are some semantic differences between the addressee and objective version. It's important to note that the Georgian indirect object can have a wide semantic field and it could be an addresser, a possessor, a locative, a benefactive and etc. So, we can have the two personal intransitive verbs in Georgian without version and to get the destination character there forms will need just to change the meaning of indirect object and not to add the verbal argument; for example: *azis-uzis*, *ac'evs-uwevs*, etc.

The addressee and objective version have the same syntactic models: the verbal argument in dative is the interested actant – the indirect object in free word order in the both languages.

On the synchronic level the version of Georgian verb has the three dimensional model while the addressee of Basque verb has the two dimensional model.

→ neutral

versionv → subjective

→ objective

→ addressee

addressee

→ un-addressee

The Georgian version and Basque addressee both are destination categories of poly-personal verbs and they are indifferent to transitivity.

We found more differences in the referential level. The identical vocal *i* for both categories could be considered as an accidental event. First of all, we must say that the positions of the verbal destination markers in Georgian and Basque are different on the synchronic level. The markers of version are prefixes and the markers of addressee are suffixes. Although we talked about the diachronic development of the positions of addressee and noted that these markers were prefixes.

The positions of the markers of version and addressee show the mirror asymmetry as the indirect object markers and the verbal destination markers are prefixes in Georgian and suffixes in Basque. But the markers of destination in the both matters are oriented to the markers of the indirect object.

The phonology of the markers of addressee and version are different: *ki/i* - *i/a/u*, although there is the same *i* in the both matters. We consider this as an accidental fact.

Today we have three vocals (V) in Georgian and vocal and consonant in Basque (VC/V) as the markers for the verbal destination. The difference is clear.

The category of version in the Georgian language has one or two morpheme marking. There is the same situation in Basque. But the difference is in inner structures of the opposition forms. For example, in Georgian there is the two morpheme marking in order to make clear the three dimensional model – *viketeb-miketeb*. Factually the personal marker brings the light into the version. The other Georgian specialists also noted this. The marker of version *i* can't even distinguish the opposition forms of version.

The one morpheme marking is available in neutral version, where we have only personal markers – *swers*, *stisi* or the forms with only a neutral marker -

aketebs, *ashenebs* and the forms of objective version with the third person – *uxatav*, *uc'er*, *usheneb*. The one morpheme marking of the objective version is available only with the third person subject by appearing of the different morpheme *u*. In Basque there are no different destination markers for different verbal persons.

The both categories (version and addressee) may have one morpheme or two morpheme marking, but they have the difference attitudes to this question. As it is already mentioned the markers of the Georgian version and the Basque addressee have the mirror asymmetry as the both of them are oriented to the indirect object markers.

The morpho-semantic vectorial asymmetry of version and addressee looks as following:

Indirect object marker ←-- marker of version ==> verbal root, or O ind. ← i/u/a → Verb

verbal root --> marker of addressee ----> Indirect object marker, or Verb ← ki/I → O ind.

სიტყვის მნიშვნელობა (თეზისები)

ენის იერარქიის დონეები და მინიმალური ერთეულები:

1. ფონოლოგიური – ფონემა
2. მორფოლოგიური – მორფემა
3. სინტაქსური – სინტაგმა
4. ლექსიკური – ლექსემა
5. სემანტიკური - სემა

სიტყვას აქვს რამდენიმე იერარქიული დონე:

1. ფონოლოგიური – ფონემა
2. მორფოლოგიური – მორფემა
3. ლექსიკური – ლექსემა
4. სემანტიკური - სემა

სიტყვა არის ენობრივი სისტემის ერთ-ერთი გამოკვეთილი ელემენტი, მაგრამ თავად სიტყვა ენობრივი დონის ერთეული არ არის, თუმცა ის არის მეტყველების ერთეული.

1. ტექსტი
2. წინადადება
3. სიტყვა
4. ბგერა

სიტყვის, როგორც ლინგვისტური ერთეულის, ორი მხარე და მათი მთლიანობა:

1. ფორმა (სიტყვის შემადგენელი ბგერითი ელემენტების ერთობლიობა)

2. შინაარსი (სიტყვის საგნობრივ-ფუნქციური მნიშვნელობა)

ენობრივი აზროვნების აბსტრაქციის დონეები სხვადასხვა ხალხებში.

სიტყვის სემანტიკური ველი. დაქრონიული და სინქრონიული სემანტიკა.

სიტყვის სემანტიკური ცვლილებები:

1. დავიწროვება $A=B,C,D \rightarrow A'=B,C$

2. გაფართოვება $A=B,C \rightarrow A'=B,C,D$

3. გადაწევა $A \rightarrow B$

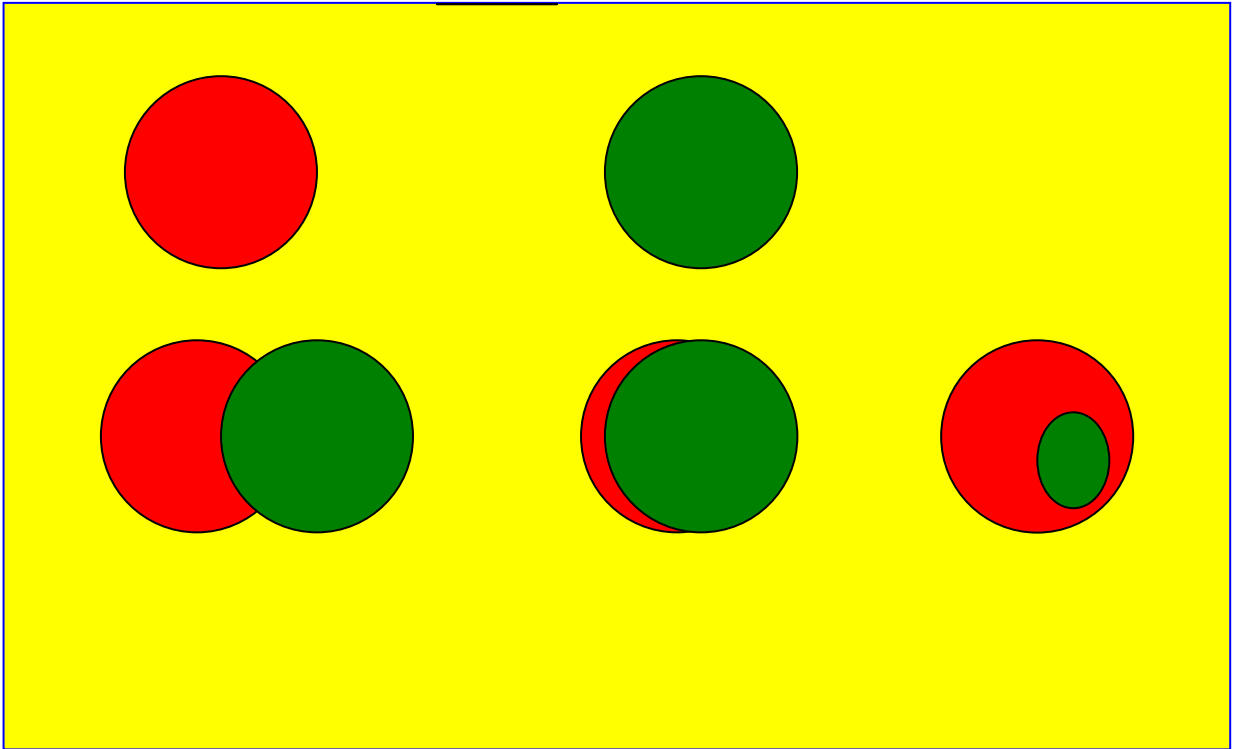
სემანტიკური ცვლილებების მაგალითები: სოფელი, ყოლა, ცხოველი, ცხედარი, გვამი, ბოზი და ა. შ.

სიტყვის ძალა. ტაბუ და ეფემიზმი (სასახლე, უხსენებელი, ჭიანჭველა და ა. შ.) თავაზიანობის ველი.

ტერმინი – კონკრეტული სამეცნიერო-პრაქტიკული ცნება, ზუსტად დადგენილი მნიშვნელობით ამა თუ იმ დარგისათვის, ანუ ობიექტთან ცალსახა მიმართებით. (თუ ასეთი ცალსახა არაა ტერმინი, ეს მისი უარყოფითი მხარეა.)

სიტყვა - ერთეული არა-ცალსახა. მას აქვს სინონიმური დიაპაზონი. სხვადასხვა ენათა სხვადასხვა სინონიმური დიაპაზონი.

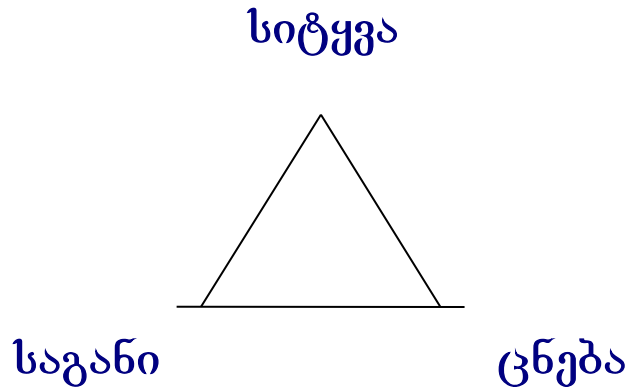
ვერბალური ცნებების ურთიერთმიმართებანი:

სიტყვასთან დაკავშირებული ენათა სიმდიდრის ნიშნები:

1. თავისუფალი სიტყვათა რიგი
2. სტილისტიკის არჩევანი (ე.ი. ფართო სინონიმური დიაპაზონი)
3. სიტყვაწარმოების ფართო შესაძლებლობანი
4. სიტყვის ლექსიკურ-სემანტიკური დინამიკა
5. ნეოლოგიზმების სისტემატიზაცია

სიტყვის წმინდა ლინგვისტური არსი მდგომარეობს ამ სამეულის მთლიანობაში:

საგნობრივი მნიშვნელობა ანუ დენოტატიური ასპექტი (განმარტებითი ლექსიკონების მეტერიალური კულტურის ნივთების აღწერა);
 ცნებითი ანუ სიგნიფიკატორული ასპექტი (სიტყვისა და აზრობრივი შინაარსის ურთიერთშეთანხმება, სიტყვის კოგნიტიური მოდელი).

სიტყვის პირობითობა და მოტივირებულობა.

აღსანიშნის განუპირობლობა

აღსანიშნი ყოფიერებაში არის უნივერსალური, მაგრამ მიდგომა მასთან და მისი გადააზრება არის წმინდა ინდივიდუალური სხვადასხვა ენებში. სხვადასხვა ხალხების ყოფითი სხვაობა და სიტყვის სხვადასხვა ლექსიკურ-სემანტიკური დიაპაზონი.

სიტყვის ინდივიდუალური გააზრება

ერთი მხრივ, სიტყვის მნიშვნელობის შინაარსი დამოკიდებულია განსაცდელის ფონურ ცოდნაზე, მის შეხედულებებსა და გემოვნებაზე;

სიტყვის კოლექტიური გააზრება

მეორე მხრივ, სიტყვის მნიშვნელობის შინაარსი დამოკიდებულია ამა თუ იმ ენაზე მოლაპარაკე კონკრეტული საზოგადოების ცნებით შეხედულებებზე.

ორი მიდგომა სიტყვის მნიშვნელობისადმი:

1. სუბიექტური
2. ობიექტური

სიტყვის პრაგმატული ასპექტი – სიტყვის ფორმის მიმართება ადამიანთან. ინდივიდუალური მიდგომა და სიტყვის პრაგმატული მნიშვნელობა.

ლექსიკონური განმარტებანი და პრაგმატული გადააზრება. ფონური ინფორმაციის მნიშვნელობა. (სიტყვა – “ამბიციური”, დოქანა შვილის მაგალითები)

ასიმეტრიული ურთიერთობები.

ლინგვოპრაგმატიკის რამდენიმე საკითხის შესახებ (თეზისები)

ლინგვოპრაგმატიკა ენობრივ მოვლენებს იკვლევს დინამიკაში. სამეტყველო აქტების თეორია იკვლევს სამეტყველო კომუნიკაციის ფორმებს (მონოლოგი, დიალოგი, პოლილოგი), აგრეთვე სამეტყველო კომუნიკაციის ლინგვისტურ და ექსტრალინგვისტურ ფაქტორებს.

კომუნიკაციის ძირითადი მოდელები და მისი კომპონენტები:

1. კომუნიკატორები (მეტყველების სუბიექტი და ადრესატი, იერარქია, სოციალური მახასიათებლები)

2. დამოკიდებულება (სამეტყველო ურთიერთობა, სოციალურ-ეტიკეტური ნორმები, თავაზიანობის ველი)
3. სამეტყველო სიტუაცია (სამეტყველო-საკომუნიკაციო დრო, სივრცე და ფონური ინფორმაცია)

დიალოგური მეტყველების ორი ძირითადი სახე:

1. გაშუალებული (სიმეტრიული დიალოგები; ოფიციალურ-საქმიანი გარემოს დიალოგები – სამეცნიერო, სასწავლო, დიპლომატიური, პროფესიული, ანუ დარგობრივი; არაოფიციალური – ტრანსპორტში, მაღაზიაში, კულტურულ-გასართობ დაწესებულებებში)
2. გაუშუალებული სატელეფონო, კომპიუტერული და მასმედით (რადიო, ტელევიზია)

კომუნიკაციის ძირითადი მახასიათებლები:

1. კომუნიკაციის ინტენცია (გამიზნულობა)
2. საკომუნიკაციო სტრატეგია
3. საკომუნიკაციო სიტუაცია (სოციალური ჩარჩო, ოფიციალურ-საქმიანი და არაოფიციალური; ფსიქოლოგიური გარემო, დრო-სივრცული მიმართებანი, მედია-სპეციფიკა და მეტყველების სიტუაციური ვარიანტი)
4. კომუნიკანტთა საკომუნიკაციო კომპეტენცია და ურთიერთქმედების ნორმები, ანუ სამეტყველო ეტიკეტის ნორმები
5. სამეტყველო კომუნიკაციის ფორმა და შინაარსი (სამეტყველო თემა, საუბრის სტილი)

პარალინგვიზმების მარკირებული სახეობანი პარავერბალური მახასიათებლები:

1. აჩქარებული ან შენელებული ტემპი,

2. ხმამაღალი ან ხმადაბალი საუბარი
3. პაუზა ან გადაბმული მეტყველება
4. არავერბალური ელემენტები - დიმილი, ჩაცინება, ჩახველება, მოქნარება

მეტყველების გარეგნული ნაკლოვანებები:

1. პაუზის შემავსებელი სიტყვა-პარაზიტების სიხშირე,
2. სიტყვათა ხშირი გამეორება,
3. არასწორი ინტონაციური მახვილი.
4. ჭარბი და შეუსაბამო უესტუკულაცია

მეტყველების შინაგანი ნაკლოვანებები:

1. სიტყვათა არასწორი ინტერპრეტაცია
2. არაკორექტული სტილი
3. ცთომილებანი მორფო-სინტაქსში
4. ფსევდო-ოფიციალური სტილი

დიალოგის ძირითადი ელემენტები: (წერილობითი და ზეპირი ფორმატი)

1. რეგლამენტი (დროის ფაქტორი და ინტერესები)
2. წარდგინების/თვითწარდგინების ფორმები
3. შედეგზე ორიენტირებული დიალოგის ფორმები (არგუმენტთა ადეკვატურობა და თანმიმდევრულობა, მთავარი სათქმელის ლაკონურობა – ძირითადი აზრი დასაწყისშივეა წარდგენილი
4. სასაუბრო ეტიკეტი (მიმართვა, სასვენი ნიშნები)
5. დიალოგის არქიტექტურა (დასაწყისი/მისაღმება შესავალი, ქათინაური/ბოდიში, წარდგინება, ძირითადი ნაწილი, დასკვნა/დიალოგის დასრულება, საუბრის შეწყვეტის სიგნალები)

ზმნისწინის ექვსი ფუნქცია და ზმნისწინთა კლასიფიკაცია

ქართულ ტრადიციულ ენათმეცნიერებაში მიღებულია აზრი, რომ ზმნისწინს აქვს 4 ფუნქცია, თუმცა აქაც გვაქვს განსხვავებული კლასიფიკაციები. ა. შანიძის მიხედვით, ზმნისწინს შეუძლია

1. “აღნიშნოს მიმართულება და, ამასთან ერთად,
2. ორიენტაცია,
3. სრულ სახით წარმოგვიდგინოს მოქმედება და
4. აწარმოოს სრულიად ახალი ზმნა.” (შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, თბ., 1980., გვ. 239)

ა. ჩიქობავას მიხედვით,

- 1.“ზმნისწინი აღნიშნავს მიმართულებას, თუ ზმნა გულისხმობს ერთი ადგილიდან მეორეზე გადაადგილებას,
2. ზმნისწინი აღნიშნავს მოქმედების დამთავრებას,
3. აწმყოსაგან აწარმოებს მყოფადს და
4. შეუძლია არსებითად ცვალოს ზმნის მნიშვნელობა.” (ა. ჩიქობავა, წარ- პრევერბის მნიშვნელობისათვის ქართულში, თბ., 1937 , გვ.41)

აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ზმნისწინის ფუნქციები ურთიერთგამომრიცხავი არ არის და ისინი ხშირად თანადროულად მოქმედებენ. რამდენადაც გეზი და ორიენტაცია ერთმანეთთან ახლომდგომი, მაგრამ სხვადასხვა კატეგორიებია, ჩვენ მიგვაჩნია, რომ ზმნისწინის ეს ორი ფუნქცია ცალ-ცალკე უნდა აღინიშნოს. ამ საკითხში ვიზიარებთ ა. შანიძის პოზიციას. ასევე სხვადასხვა

ფუნქციებად უნდა მივიჩნოთ მწკრივთა წარმოება და ასპექტის წარმოება, აქ ჩვენ ვეთხმებით ა. ჩიქობავას კლასიფიკაციას.

ამასწინათ ჩვენ გამოვეცით ლინგვისტური წერილების პირველი ნაწილი, სადაც არის წარმოდგენილი წერილი ზმნისწინის მეხუთე ფუნქციის შესახებ (გვ. 124-128). ჩვენი თვალსაზრისით, ზმნისწინს აქვს მეხუთე ფუნქციაც. ეს არის პირიანობის ცვლა ზმნაში. ზმნისწინის სემანტიკიდან გამომდინარე, სავსებით ბუნებრივია, რომ ზმნის პირიანობის კლება და მატება ძირითადად ეხება ლოკალურ აქტანტს - ირიბ ობიექტს.

პირიანობის მატებისას გამოვეყოფთ ორ შემთხვევას:

1. პირიანობის ზრდა ხდება ზმნისწინის ცვლით:

დაარღვია მან ის – შემოარღვია მან მას ის

ააშენა მან ის – მოაშენა მან მას ის / მიაშენა მან მას ის / დაააშენა მან მას ის

დავწერე მე ის (აღვწერე / ამოვწერე / გადავწერე) – მოვწერე მე მას ის / მივწერე მე მას ის

დავწმინდე მე ის/ისინი – მოვწმინდე მე მას ის / გადავწმინდე მე მას ის / შემოვწმინდე მე მას ის

გავტეხე მე ის – მოვტეხე მე მას ის

გავჭერი/დავჭერი მე ის – მოვჭერი/შემოვჭერი მე ის მას

გავკრიჭე მე ის – მოვკრიჭე/შემოვკრიჭე/გადავკრიჭე მე ის მას

გავწყვიტე/შევწყვიტე მე ის – მოვწყვიტე/დავწყვიტე მე ის მას

გავწიწკნე/დავწიწკნე მე ის - მოვწიწკნე/გამოვწიწკნე მე ის მას

გავწუწუნე მე ის – მოვწუწუნე/გამოვწუწუნე მე ის მას

გავგლიჯე მე ის – მოვგლიჯე მე ის მას

დავწანი მე ის – შემოვწანი მე მას ის / გადავწანი მე მას ის

შევახვიე მე ის – შემოვახვიე მე ის მას / დავახვიე მე ის მას

გაყიდე მე ის – მიყიდე მე ის მას
 დავაბი/გავაბი მე ის – გამოვაბი/მივაბი/შევაბი მე ის მას
 გავასხი მე ის – მივასხი/შევასხი/შემოვასხი მე ის მას
 დავხსენი/გავხსენი მე ის – მოვხსენი/შემოვხსენი მე ის მას
 გავარღვიე/დავარღვიე/ამოვარღვიე მე ის –
 შემოვარღვიე/მოვარღვიე/ავარღვიე/შევარღვიე - მე ის მას
 გავეცი მე ის – მივეცი მე ის მას
 დავდე/ჩავდე/შევედე მე ის – გამოვდე/მოვდე მე ის მას
 შევჭამე მე ის – მოვჭამე მე ის მას
 გავეკბიხე მე ის – მოვეკბიხე/ჩამოვეკბიხე/გამოვეკბიხე მე ის მას
 გავჯიჯგნე/დავჯიჯგნე მე ის - მოვჯიჯგნე/გამოვჯიჯგნე მე ის მას
 დავდივარ მე – გადავდივარ მე მას
 გავაბნე მე ის – მივაბნე მე ის მას
 დაცურავს ის – გადაცურავს ის მას
 გავკივი მე (მას) – დავკივი მე (მას) მას
 გარბის ის – გადარბის ის მას
 დადის/შედის/ჩადის ის – გადადის ის მას
 წავალ/ჩავალ/შევალ/მოვალ/მივალ მე – გადავალ მე მას
 გავკვეთე მე ის – მოვკვეთე მე ის მას
 დავაძრე/გავაძრე მე ის – მოვაძრე/გამოვაძრე/გადავაძრე მე ის მას
 გავკიდე/დავკიდე მე ის - გადავკიდე/ჩამოვკიდე მე ის მას
 გავაბი/დავაბი მე ის - გამოვაბი/მოვაბი/შევაბი მე ის მას
 გავფშენიტე/დავფშენიტე მე ის - გამოვფშენიტე/მოვფშენიტე მე ის
 მას
 გავჭყლიტე/დავჭყლიტე მე ის - გამოვჭყლიტე/მოვჭყლიტე მე ის მას
 დავანვრე მე ის – მოვანვრე მე ის მას
 დავაწყვე მე ისინი – მივაწყვე მე ისინი მას
 გავწურე/დავწურე მე ის - გამოვწურე მე ის მას

ფორმები მკრთალი ირიბი ობიექტით ზმნისწინის შეცვლისას გამოკვეთავენ ლოკალურ აქტანტს.

დავწყვიტე მე ის/ისინი (მას) - მოვწყვიტე მე ის მას

დავტეხე მე ისინი (მას) - მოვტეხე მე ისინი მას

დავგლიჯე მე ის/ისინი (მას) - მოვგლიჯე მე ის/ისინი მას

დავასხი მე ის/ისინი (მას) - მოვასხი მე ის/ისინი მას

მკრთალი ირიბი ობიექტის მქონე ზოგ უზმნისწინო ფორმებშიც ზმნისწინის დართვით გამოიკვეთება ლოკალური აქტანტი:

ვგლიჯე მე ის (მას) – მოვგლიჯე მე მას ის

ვტეხე მე ის/ისინი (მას) – მოვტეხე მე მას ის/ისინი

ვწმინდე მე ის (მას) – გადავწმინდე მე მას ის /შემოვწმინდე მე მას ის

ვწყვიტე მე ის (მას) – მოვწყვიტე მე მას ის

ზოგ ფორმებში სინტაქსური ფონი უკეთ აზუსტებს ზმნის აქტანტებს:

დავაკერე – მე ის (კაბა) - შემოვაკერე მე მას ის

დავაკერე – მე კაბა - დავაკერე მე კაბას დილი

გადავწმინდე მე ის (მტვერი) – შემოვწმინდე მე ის მას

გადავწმინდე მე მაგიდა - გადავწმინდე მე მტვერი მაგიდას

აქ გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ფორმები “ააშენა” და “დააშენა” (ან “დახაშენა”) ერთმანეთისგან განსხვავდება ზმნისწინითა და პირის ნიშნით, რომელიც შეიძლება ნულოვანი მორფემითაც იყოს გადმოცემული. ეს სავსებით გასაგები მოვლენაა. ზმნისწინს ზმნის მოქმედებაში შემოჰყავს ირიბი ობიექტი (ლოკალური აქტანტი) და ეს ობიექტი, ცხადია, თავისი შესაბამისი რეფერენტებით შემოდის ზმნის მორფოლოგიაში. ჩვენ ვსაუბარობთ ზმნაში ახალი აქტანტის

შემოყვანაზე და არა ზმნისწინის მიერ პირის ფუნქციის შეთავსებაზე. ცხადია, არც უნდა ყოფილიყო ასეთი მოლოდინი, რომ ზმნისწინს პირის ფუნქცია შეეთავსებინა. ამრიგად, ახალი აქტანტი თავისი ტრადიციული მარკირებით იქნება წარმოდგენილი პარადიგმაში. ზემოთ ჩვენ გააზრებულად მოვიყვანეთ პირველი პირის მაგალითები, სადაც უფრო ნათელია ზმნისწინთა შეპირისპირება პირიანობის მიხედვით.

2. პირიანობის ზრდა ხდება ზმნისწინის დამატებით:

ვტირი მე – დავტირი მე მას

ვევირი მე - დავვევირი მე მას

ვწერე მე ის - მოვწერე მე მას ის / მივწერე მე მას ის

ვწანი მე ის – შემოვაწანი მე მას ის / გადავაწანი მე მას ის

ვახვიე მე ის – შემოვახვიე მე ის მას / დავახვიე მე ის მას / მოვახვიე მე ის მას

ვჭამ მე მას – მოვჭამ მე მას მას

ვეკივი მე (მას) – დავეკივი მე (მას) მას

ვიარე მე – გადავიარე მე ის

ვცურავ მე – გადავცურავ მე მას

ვიფირნე მე -გადავიფირნე მე ის

ვფშვნიტე მე ის - გამოვფშვნიტე/მოვფშვნიტე მე ის მას

ვჭყლიტე მე ის - გამოვჭყლიტე/მოვჭყლიტე მე ის მას

ვანგრიე მე ის – მოვანგრიე მე ის მას

ვაწყვე მე ისინი – მივაწყვე მე ისინი მას

ვწურე მე ის - გამოვწურე მე ის მას

ვეგლიჯე მე ის – მოვეგლიჯე მე მას ის

ვეტეხე მე ის/ისინი – მოვეტეხე მე მას ის/ისინი

*ვწმინდე მე ის – გადავწმინდე მე მას ის /შემოვწმინდე მე მას ის
ვწყვიტე მე ის - მოვწყვიტე მე მას ის*

ფორმებში ვწმინდე, ვწყვიტე, ვგლიჯე, ვტეხე შეიძლება სამი პირიც იქნას დანახული – მე მას ის, მაგრამ თანამედროვე ქართული ენა ამ ფორმებს ძირითადად ორპირიანად გაიზრებს. ამ უზმნისწინო ფორმებში მკრთალია ლოკალური აქტანტი და როდესაც ამ აქტანტის გამოკვეთაა საჭირო, ეს სწორედაც, რომ ზმნისწინის დახმარებით ხდება და შესაბამისი ზმნისწინიანი ფორმები მოვწმინდე, მოვწყვიტე, მოვგლიჯე, მოვტეხე ცალსახად სამპირიანია. უფრო მეტიც, დაპირისპირება ამ ზმნისწინიან და უზმნისწინო ფორმებს შორის პირიანობის მიხედვით არის გააზრებული ასპექტთან ერთად.

საინტერესოა, რომ მოძრაობის აღმნიშვნელ ზმნებში ზმნისწინით შემოყვანილი ლოკალური აქტანტი პირდაპირი ობიექტის ფორმისაა, რადგანაც ამ ზმნათა დიდი უმეტესობა მედიოაქტიურია და ამით ივსება ის მოთხოვნილება გარდამავლობაზე, რაც თავისათავედ არსებობს მედიოაქტივებში. ხშირად გადა- ზმნიწინი, თავისი სემანტიკიდან გამომდინარე, აჩენს ბარიერის შესაბამის აქტანტს ზმნაში.

დაცურავს ის – გადაცურავს ის მას

გავკივი მე (მას) – დავკივი მე (მას) მას

გარბის ის – გადარბის ის მას

დადის/შედის/ჩადის ის – გადადის ის მას

წავალ/ჩავალ/შევალ/მოვალ/მივალ მე – გადავალ მე მას

ვიარე მე – გადავიარე მე ის

ვცურავ მე – გადავცურავ მე მას

ვიფირნე მე -გადავიფირნე მე ის

ზმნაში პირიანობის კლება ხდება იმავე ორი გზით – ფორმაში ზმნისწინის შეცვლით ან მისი დამატებით. ამ პირველი შემთხვევისათვის იგივე მაგალითები გამოდგება შებრუნებული ფორმატით:

შემოარღვია მან მას ის - დაარღვია მან ის

*მოაშენა მან მას ის / მიაშენა მან მას ის / დაააშენა მან მას ის -
ააშენა მან ის და ა.შ.*

რაც შეეხება პირის კლებას ზმნისწინის დამატებით, ეს შედარებით სუსტადაა გამოხატული. ამის მაგალითია - ვკითხე მე მას ის – დავკითხე მე ის, თუმცა აქ უფრო მეოთხე ფუნქციასთან გვაქვს საქმე. საერთოდ, საკმაოდ ხშირია ზმნისწინის ფუნქციათა გადაკვეთა.

ამრიგად, ზმნისწინს აქვს ექვსი ფუნქცია:

1. გეზის გამოხატვა,
2. ორიენტაციის გამოხატვა,
3. ასპექტის დასრულება,
4. მწკრივის ფორმათა წარმოება,
5. სიტყვის მნიშვნელობის ცვლა,
6. ზმნის პირიანობის ცვლა.

დაკვირვება გვიჩვენებს, რომ ზოგი ზმნისწინი ზმნის პირიანობის გაზრდას ემსახურება, ზოგი კი პირიქით. მაგალითად, ზმნისწინები გა-, და- მეტი სიხშირით პირის კლებაში მონაწილეობენ (მოვტყეხე მე მას ის – გავტყეხე მე ის, მივწერე მე მას ის – დავწერე მე ის, და ა.შ.); ხოლო ზმნისწინები მო-, შემო- მი- ზრდიან პირთა რაოდენობას და ზმნის მორფოლოგიაში შემოჰყავთ ლოკალური აქტანტი – ირიბი

ობიექტი (დავარღვიე მე ის – მოვარღვიე/შემოვარღვიე მე ის მას, შემოვარღვიე, დავწერე მე ის – მივწერე მე ის მას და ა.შ.)

ზემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ჩანს, რომ ზმნისწინი თავის თავზე იღებს ხმოვან პრეფიქსთა ერთ-ერთ ძირითად ფუნქციას - პირიანობის კლება-მატებას. ეს კი სავსებით ახსნადი და გასაგები მოვლენაა ენის განვითარების ეკონომიკის უნივერსალური პრინციპიდან გამომდინარე. ენაში გვაქვს ორი ტიპის შემთხვევა:

1. ზმნისწინი ზრდის პირიანობას ხმოვანი პრეფიქსის გარეშე (გავტეხე მე ის – მოვტეხე მე მას ის, გავგლიჯე მე ის – მოვგლიჯე მე ის მას, შევჭამე მე ის – მოვჭამე მე ის მას და სხვ.)
2. ზმნისწინი ზრდის პირიანობას ხმოვან პრეფიქსთან ერთად, თუმცა ხმოვანი პრეფიქსის დართვა არაობლივატორულია (გავტეხე მე ის – მოვატეხე მე მას ის, გავგლიჯე მე ის – მოვაგლიჯე მე ის მას, შევჭამე მე ის – მოვაჭამე მე ის მას და სხვ.)

ზმნისწინის მეხუთე ფუნქციას ადასტურებს მეგრული მასალაც:

1. პირიანობის ზრდა და კლება ზმნისწინის ცვლით:

თიქ დო-დირთ (დადგა) – მა-დირთ (მოადგა) თიქ თის
თიქ მო-რთ (მოვიდა) – გინო-რთ თიქ თის (გადაიარა)

2. პირიანობის ზრდა ზმნისწინის დამატებით:

რექ სი (ხარ შენ) – ალა-რექ სი თის (დგახარ/ხარ შენ მასთან)
ჯანუდგ თინა (იწვა ის) – გე-ჯანუდგ თინა თის (იწვა ის მასზე)
ნწკარუდ თინა (ელაგა ის) – გლა-ნწკარუდ თინა თის (ელაგა ის მასზე)

ჩირთ თიქ (შეცდა იგი) – აშა-ჩირთ თიქ თის (შეეშალა მას იგი)
სხაპუ თიქ (გადახტა ის) – ქინა-სხაპუ თიქ თის (ჩახტა ის მასში)

(ზემოთ მოყვანილი ზანურის მასალა ეკუთვნის ლელა ბელქანიას - ზმნისწინთა ფუნქციებისათვის მეგრულში; სამაგისტრო ნაშრომი, თსუ. 2006. გვ 44-45)

პირიანობის კლება-მატების თვალსაზრისით, შესაძლოა, ზმნისწინთა გრადაციების სქემის ჩამოყალიბება. შეგვიძლია სისტემის შექმნა პირის კლებიდან მატებისკენ ან პირიქით. მაგალითად, პირის კლებიდან მატებისკენ ორიენტირებული სქემა ასე დალაგდება: გა- და- წა- გამო- ამო- ჩა- ა- შე- ჩამო- წამო- გადა- გადმო- მი- მო- შემო- ეს დასკვნა ჩვენი მაგალითებიდან გამომდინარეობს, თუმცა უმჯობესი იქნებოდა ამ კუთხით ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის მასალის სრულყოფილი განხილვა. ამავე ლექსიკონის მონაცემებზე დაყრდნობით ზმნებს შეგვიძლია ინდექსებიც მივანიჭოთ, იმის მიხედვით, თუ რა რაოდენობის ზმნისწინებს დაირთავენ და როგორი სემანტიკური დიაპაზონი აქვთ. ამ ტიპის სრულყოფილი ანალიზი ენის როგორც ფორმობრივი და ფუნქციური სისტემის თანადროულ გააზრებაში დაგვეხმარებოდა; ასევე ეს მნიშვნელოვანი იქნებოდა უცხოელთათვის ქართული ენის შესწავლის თვალსაზრისით, ენის მოდელირებისათვის და კომპიუტერული ლინგვისტიკისათვის.

გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ზმნისწინთა კლასიფიკაციისათვის საინტერესოა ზმნის უნარი მიიღოს გარკვეული რაოდენობის პრევერბები. თანამედროვე ქართულში გვაქვს 16 ზმნისწინი და, შესაბამისად, თეორიულად გვექნება 17 ფორმა, სადაც ერთი იქნება ნულოვანი. ამ კლასიფიკაციაში ზმნები მისაერთებული ზმნისწინების შესაძლო ვარიაციების მიხედვით იქნება დაჯგუფებული. ცხადია, 17 ფორმა ზმნათა მხოლოდ მცირე ნაწილს შეუძლია ჰქონდეს, თუმცა აქ რამდენიმე ფორმა შეიძლება საკმაოდ ხელოვნურად გამოიყურებოდეს.

0/მი/მო/მიმო/ა/ამო/და/შე/შემო/გა/გამო/გადა/გადმო/ჩა/ჩამო/წა/წამო – აშენებს; -ხატავს, -წერს (თუმცა აქ) და ა.შ. შედარებით მეტია ზმნები, რომლებიც ხუთიდან რვამდე ზმნისწინს დაირთავენ. საერთოდ, სასურველია, კლასიფიკაციის დაწევა მინიმალური ფორმებიდან და, შესაბამისად, მზარდი და გარდამავალი ცხრილების მიღება. ახალი განმარტებითი ლექსიკონის მიხედვით უკვე აღვილია ამ ჯგუფების დეტალური დაკონკრეტება.

ზემოხსენებული კლასიფიკაციისათვის პირველი სამი ჯგუფი არის შედარებით რთული გამოსაყოფი. ეს ჯგუფებია:

1. აბსოლუტურად ნულოვანი ანუ უზმნისწინო ფორმები.

კონკრეტული ზმნის ფორმა შეიძლება იყოს ნულოვანი მაგალითად - წერს, ხატავს და სხვ. მაგრამ ამ ტიპის ზმნები ვერ ჩაითვლება აბსოლუტურად ნულოვან ფორმებად, რადგანაც ეს ზმნები მიიღებენ ზმნისწინებს. ამ ჯგუფში შევა ის ზმნები, რომლებიც არასოდეს დაირთავენ ზმნისწინს: ყოფნა ზმნის ყველა ფორმა - ვარ/ხარ/არის/ვართ/ხართ/არიან, უთხრა, აქვს, ჰყავს, ეტყვის, ცხოვრობს, გალობს. აქვე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ დიალექტებში შეიძლება შეგვხვდეს ა-ცხოვრდა ტიპის ფორმები, მაგრამ ეს ვერ ჩაითვლება მისდებად, სალიტერატურო ენის ნორმების თვალსაზრისით. რაც შეეხება ქონა-ყოლა ზმნას, უნდა ითქვას, რომ წადება/მოტანა და წაყვანა ფუძემონაცველი ზმნები სწორედ ამ ქონა-ყოლა ზმნათა ფორმებს გამოიყენებენ როგორც ზმნისწინიან ფორმებს (და/მი/მო/გამო/გადმო-აქვს, და/მი/მო/გამო/გადმო-ჰყავს).

ჩვენ სადავოდ მიგვაჩნია ზოგიერთი ფორმა, რომელთაც ა. შანიძე (გვ.274) მიიჩნევს უზმნისწინოდ. მაგალითად, უზმნისწინო ფორმებად ვერ ჩაითვლება: თქვა (გამოთქვა, გადათქვა), ილოცავს

(დაილოცავს/მოილოცავს), იყიდის (გაყიდის/გადაყიდის/გაუყიდის – თუმცა აქ ვერსიასთან ერთად მუშაობს ზმნისწინი).

2. მეორე ჯგუფი არის უაღტერნატივო ფორმები. ეს არის ზმნები, რომლებსაც მხოლოდ ერთი ზმნისწინი აქვთ და სხვა ზმნისწინს ვერ მიიღებენ. ესენია; წახემსება, მოშიება (ძვ. ქართ. შეემშია), გაღიმება, დანაყრება, დამშევა, დაცინვა, განვრცობა და სხვ. ამ ტიპის ზმნათა დიდი ნაწილი იშვიათად ან საერთოდ არ გვხვდება უზმნისწინო ფორმებით.

3. მესამე ჯგუფი არის მხოლოდ ერთი ალტერნატივის მქონე ფორმები. ამ ტიპის ზმნებს მხოლოდ ორი ზმნისწინი დაერთვის. აქ ორი ქვეჯგუფის გამოყოფა შეიძლება:

ა. ზმნები, რომელთაც ორიენტაციის მიხედვით აქვთ ორი ზმნისწინის დართვის შესაძლებლობა, ამდენად, ეს ჯგუფი უფრო ახლოა მეორე ჯგუფთან. ეს ზმნებია:

გააკაჟა - გამოაკაჟა, გააცოცხლა - გამოაცოცხლა, გაადიდა - გამოადიდა, გა(ნ)თავისუფლება - გამოთავისუფლება და სხვ.

თუმცა აქ შეიძლება ინტენსივობის “და”-მ კიდევ ერთი ფორმა დაუმატოს ზემოჩამოთვლილ ფორმებს და ეს ქვეჯგუფი მთლიანად მოაქციოს მეოთხე ჯგუფში. ამის გამო, დასაშვებია, ამ ტიპის ზმნების გარდამავალ საკლასიფიკაციო ფორმებად მივიჩნევა.

ბ. ზმნები, რომელთაც ორი ზმნისწინის დართვა შეუძლიათ:

შერცხვენა/დარცხვენა; შეშინება/დაშინება,

დაპატარავება/შეპატარავება, შებრძოლება/გამბრძოლება,

შეყვარება/გადაყვარება და ა. შ.

ჩვენი მოდელის მიხედვით ამ საკითხით დაინტერესებულ ნებისმიერ მკვლევარს შეუძლია სათანადო ჯგუფების დადგენა ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის ბაზაზე.

ზმნისწინზე საუბრისას აუცილებლად მიგვაჩნია მისი დერივაციული ფუნქციის ხაზგასმა. უდიდესია ზმნისწინის გავლენა ზმნის სემანტიკურ ველზე. რომ აღარაფერი ვთქვათ პრევერბის წმინდა დერივაციულ ფუნქციებზე, მაშინაც კი, როდესაც მწკრივის ფორმებს აწარმოებს ზმნისწინი, ზმნის სემანტიკური ველი გულგრილი ვერ რჩება მის მიმართ. ის, რაც სახელებში სიტყვათწარმოების აფიქსთა მთელი სისტემითაა წარმოდგენილი, წარმოქმნის თვალსაზრისით, თითქმის იმავე წონის გახლავთ ზმნისწინები ზმნაში. ცხადია, კონკრეტულ ზმნის ფორმებს ერთდროულად გააჩნიათ სხვადასხვა კატეგორიები და ამდენად, ხშირად კომბინაციაში ხდება ზმნური დერივაცია. განსაკუთრებით თვალსაჩინოა ზმნისწინის დერივაციული როლი ქცევასთან და კაუზაციასთან ერთობლიობაში. მაგრამ ამჯერად ჩვენ გვინდა, გავანახვილოთ ყურადღება დამოუკიდებლად ზმნისწინზე, როგორც ახალი სემანტიკის მაწარმოებელზე. ამ მხრივ, საგულისხმოა შემდეგი ზმნები:

წა/და/გამო/შე/მო-კითხვა,

აღნიშვნა /შენიშვნა /ჩანიშვნა /დანიშვნა /მონიშვნა,

დანახვა /შენახვა /მონახვა /გადანახვა /გამონახვა,

განცდა /დაცდა /მოცდა /გაცდა /შეცდა /იცდა,

დათვლა /ჩათვლა /გადათვლა /გამოთვლა /მითვლა /შეთვლა

/შემოთვლა /ათვლა /თვლა,

გაგება /შეგება /დაგება /წაგება /მოგება /მიგება,

დახვედრა /შეხვედრა /მოხვედრა /მიხვედრა,

ჩართვა /შერთვა /გამორთვა /მორთვა /დართვა /გადართვა,

გაშლა /ჩაშლა /აშლა /წაშლა /გადაშლა /მოშლა
დასმა/წასმა/მოსმა/გადასმა/შესმა და ა. შ.

შესაძლებელია ზმნისწინის დერივაციულ სემანტიკათა სისტემური გააზრება და გარკვეული ჯგუფების გამოვლენა, მაგალითად: ოდნობითობის მაწარმოებელი ზმნისწინებია წა-, შე-, უნებლიობის სემანტიკის მქონეა შემო- და ა. შ.

ზმნისწინის ექვსიდან ხუთი ფუნქცია არის დერივაციული. პირველი ორი ფუნქცია (გეზი და ორიენტაცია) არის ვექტორული კატეგორიები და, ცხადია, არის დერივაციული ხასიათის მქონე. მკვეთრად დერივაციულია მეხუთე და მეექვსე ფუნქციებიც (მნიშვნელობის ცვლა და პირიანობის ცვლა), რაც შეეხება ასპექტსა და მწკრივთა წარმოებას, აქაც ადგილი აქვს სემანტიკური ველის გადაწვეას.

მიუხედავად იმისა, რომ ზმნისწინს აქვს კონკრეტული ფლექსიური ფუნქცია - მწკრივის ფორმათა წარმოება უღლებისას, რის გამოც იგი მიჩნეულია ფლექსიურ აფიქსად, ყოველივე ზემოთქმულის გათვალისწინებით, ჩვენ დავასკვნით, რომ ეს აფიქსები (ზმნისწინები), უპირველეს ყოვლისა, არის დერივაციული შინაარსის მქონე.

ლიტერატურა:

1. ასათიანი ი. ზმნისწინები ზანურში. თბილისი. 1952
2. ბელქანია ლ. ზმნისწინთა ფუნქციებისათვის მეგრულში, სამაგისტრო ნაშრომი, თსუ. 2006.
3. ვეშაპიძე ი. ზმნისწინის, თანდებულისა და ზმნიზედის ურთიერთდამოკიდებულება, თსუ შრომები, 96, 1965

4. ვეშაპიძე ი. ზმნისწინი ძველ ქართულ ენაში, თბ., 1967
5. მახარობლიძე თ. ლინგვისტური წერილები. I, საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი. თბილისი, 2009
6. მარტიროსოვი ა. ზმნისწინის შემდგენილობა და მათი პირველადი ფუნქციები ძველ ქართულში. იკე, თბილისი 1953
7. უთურგაიძე თ. გრამატიკული კატეგორიებისა და მათი ურთიერთმიმართებისთვის ქართულ ზმნაში, თბილისი, 2002.
8. ქობალავა ბ. გვ-ზმნისწინის მნიშვნელობისათვის მეგრულში, ენათმეცნიერების საკითხები, თბ., 2002
9. შანიძე ა. ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები. თბილისი. 1973.

The Six Functions of Georgian Preverbs And Their Classification

According the traditional kartvelian linguistics preverbs in Georgian have four functions. We expose the six functions for Georgian preverbs:

1. Showing the direction of a verbal act,
2. Showing the orientation in the verbs,
3. Producing the full forms of so called “aspect” /or perfecting the forms,
4. Producing the new rows of conjugation,
5. Changing the meaning of the word,
6. Changing the verbal personality.

The coexistence of these functions is very frequent. This is the first time when the sixth function (preverbs can change the verbal personality) is exposed. It's very natural that the verbal argument which appears or disappears by adding or changing the preverbs is the indirect object with the meaning of a local verbal person.

Some preverbs are increasing the verbal personality (shemo-, mo-), while some others are reducing it (ga-da-). We offer you the specific preverbal index for Georgian verbs and a new classification for preverbs as well.

There are the maximum 17 forms of preverb's oppositions. But of course not every verb can accept all these theoretically possible forms. Our classification begins from the minimal number of forms and grows up to the maximum number for the opposition forms.

Preverbs in Georgian are considered as the flexional affixes, while their five functions (among the above mentioned six functions) are derivational. Preverbs are very active word-producing affixes in the verbal system with the impressive influence on the poly-personal verbal semantics.

The Functions of Georgian Preverbs

According to the traditional kartvelian linguistics preverbs in Georgian have the four functions. Although there are two different positions:

A. A. Shanidze wrote: "... preverbs can

1. Showing the direction and also
2. Orientation as well,
3. Exposing the perfect act and
4. Producing an absolutely new verb" (A. Shanidze, ქართული ენის გრამატიკის საფუძველები. Tb., 1980. p. 239)

B. According to A. Chikobava,

1. "Preverb shows the direction if the verb exposes replacing form one place to another,
2. Preverb shows accomplishing of the action,
3. It produces my'opadi form atskmy'o (rows of conjugation) and
4. It can basically change the meaning of the verb." (A. Chikobava, წარ – პრევებრის მნიშვნელობისათვის ქართულში, თბ., 1937. პ. 41)

It's important to outline the fact that the different functions of preverbs don't exclude each other and they often act together. As direction and orientation are the separate categories in Georgian grammar (although they are very close to each other by their semantics), we consider that these two functions of preverbs exposing the direction and orientation should be separated. In this case we agree with A. Shanidze.

Producing the new rows and aspect are also different categories and these two functions of preverbs connected with these grammar items also must be separated. Here we agree with the classification of A. Chikobava.

We recently published a new book – LINGUISTIC LETTERS and we exposed the additional function for Georgian preverbs – changing the verbal personality (T. Makharoblidze Linguistic Letters I. Tb., Sr. Andrew the first called University press 2009. pp. 124-128). According to the semantics of the preverbs it's absolutely natural, that increasing and reducing the verbal personality is mainly connected with the indirect object – local actant.

We expose the six functions for Georgian preverbs:

7. Showing the direction of a verbal act,
8. Showing the orientation in the verbs,

9. Producing the full forms of so called “aspect” /or perfecting the forms,
10. Producing the new rows of conjugation,
11. Changing the meaning of the word,
12. Changing the verbal personality.

The coexistence of these functions is very frequent. This is the first time when the sixth function (preverbs can change the verbal personality) is exposed. It's very natural that the verbal argument which appears or disappears by adding or changing the preverbs is the indirect object with the meaning of a local verbal person.

We have the two cases for increasing the verbal personality with preverbs:

1. Increasing the verbal personality by changing the preverbs:

დაარღვია მან ის – შემოარღვია მან მას ის

ააშენა მან ის – მოაშენა მან მას ის / მიაშენა მან მას ის / დაააშენა მან მას ის

დავწერე მე ის (აღვწერე / ამოვწერე / გადავწერე) – მოვწერე მე მას ის / მივწერე მე მას ის

დავწმინდე მე ის/ისინი – მოვწმინდე მე მას ის / გადავწმინდე მე მას ის / შემოვწმინდე მე მას ის

გავტეხე მე ის – მოვტეხე მე მას ის

გავჭერი/დავჭერი მე ის – მოვჭერი/შემოვჭერი მე ის მას

გავკრიტე მე ის – მოვკრიტე/შემოვკრიტე/გადავკრიტე მე ის მას

გავწყვიტე/შევწყვიტე მე ის – მოვწყვიტე/დავწყვიტე მე ის მას

გავწიწკნე/დავწიწკნე მე ის - მოვწიწკნე/გამოვწიწკნე მე ის მას

გავწუწუნე მე ის – მოვწუწუნე/გამოვწუწუნე მე ის მას

გავგლიჯე მე ის – მოვგლიჯე მე ის მას

დავწანი მე ის – შემოვწანი მე მას ის / გადავწანი მე მას ის

შევახვიე მე ის – შემოვახვიე მე ის მას / დავახვიე მე ის მას

გავყიდე მე ის – მივყიდე მე ის მას

დავაბი/გავაბი მე ის – გამოვაბი/მივაბი/შევაბი მე ის მას

გავასხი მე ის – მივასხი/შევაასხი/შემოვასხი მე ის მას

დავხსენი/გავხსენი მე ის – მოვხსენი/შემოვხსენი მე ის მას

გავარღვიე/დავარღვიე/ამოვარღვიე მე ის –

შემოვარღვიე/მოვარღვიე/ავარღვიე/შევარღვიე - მე ის მას

გავეცი მე ის – მივეცი მე ის მას

დავღე/ჩავღე/შევღე მე ის – გამოვღე/მოვღე მე ის მას

შეეჭამე მე ის – მოეჭამე მე ის მას
 გაეკბიხე მე ის – მოეკბიხე/ჩამოეკბიხე/გამოეკბიხე მე ის მას
 გაეჯიჯვნე/დაეჯიჯვნე მე ის - მოეჯიჯვნე/გამოეჯიჯვნე მე ის მას
 დავდივარ მე – გადავდივარ მე მას
 გავაბნიე მე ის – მივაბნიე მე ის მას
 დაცურავს ის – გადაცურავს ის მას
 გაეკივი მე (მას) – დაეკივი მე (მას) მას
 გარბის ის – გადარბის ის მას
 დადის/შედის/ჩადის ის – გადადის ის მას
 წავაღ/ჩავაღ/შევაღ/მოვაღ/მივაღ მე – გადავაღ მე მას
 გაგვეთე მე ის – მოგვეთე მე ის მას
 დავაძრე/გავაძრე მე ის – მოვაძრე/გამოვაძრე/გადავაძრე მე ის მას
 გაგვიდე/დაგვიდე მე ის - გადაგვიდე/ჩამოგვიდე მე ის მას
 გავაბი/დავაბი მე ის - გამოვაბი/მოვაბი მე ის მას
 გავფშენიტე/დავფშენიტე მე ის - გამოვფშენიტე/მოვფშენიტე მე ის მას
 გავჭყლიტე/დავჭყლიტე მე ის - გამოვჭყლიტე/მოვჭყლიტე მე ის მას
 დავანგრიე მე ის – მოვანგრიე მე ის მას
 დავაწყვე მე ისინი – მივაწყვე მე ისინი მას
 გავწურე/დავწურე მე ის - გამოვწურე მე ის მას

In some forms with the light indirect object preverbs outline the existence of a local argument:

დავწვიტე მე ის/ისინი (მას) - მოვწვიტე მე ის მას
 დავტეხე მე ისინი (მას) - მოვტეხე მე ისინი მას
 დავგლიჯე მე ის/ისინი (მას) - მოვგლიჯე მე ის/ისინი მას
 დავასხი მე ის/ისინი (მას) - მოვასხი მე ის/ისინი მას

The local argument (indirect object) becomes clearer by adding the preverbs in the following forms:

ვგლიჯე მე ის (მას) – მოვგლიჯე მე მას ის
 ვტეხე მე ის/ისინი(მას) – მოვტეხე მე მას ის/ისინი
 ვწმინდე მე ის (მას) – გადავწმინდე მე მას ის /შემოვწმინდე მე მას ის

ვწყვიტე მე ის (მას) - მოვწყვიტე მე მას ის

Sometimes the syntactic background is the best way to find out the verbal actants:

დავაკერე - მე ის (კაბა) - შემოვაკერე მე მას ის

დავაკერე - მე კაბა - დავაკერე მე კაბას ღილი

გადავწმინდე მე ის (მტვერი) - შემოვწმინდე მე ის მას

გადავწმინდე მე მაგიდა - გადავწმინდე მე მტვერი მაგიდას

We'd like to outline that the forms “dac'era” and “misc'era” (or “aashena” and “daxashena” –old. Georgian) are different with preverbs and personal markers, which also could be a zero as well. This is clear – the preverb brings a new verbal person, which of course appears with its own markers in the verbal morphology.

2. Increasing the verbal personality by adding the preverbs:

ვტირი მე - დავტირი მე მას

ვევირი მე - დავევირი მე მას

ვწერე მე ის - მოვწერე მე მას ის / მივწერე მე მას ის

ვწანი მე ის - შემოვწანი მე მას ის / გადავწანი მე მას ის

ვახვიე მე ის - შემოვახვიე მე ის მას / დავახვიე მე ის მას / მოვახვიე მე ის მას

ვჭამ მე მას - მოვჭამ მე მას მას

ვკივი მე (მას) - დავკივი მე (მას) მას

ვიარე მე - გადავიარე მე ის

ვცურავ მე - გადავცურავ მე მას

ვიფირნე მე - გადავიფირნე მე ის

ვფშენიტე მე ის - გამოვფშენიტე/მოვფშენიტე მე ის მას

ვჭყელიტე მე ის - გამოვჭყელიტე/მოვჭყელიტე მე ის მას

ვანვრიე მე ის - მოვანვრიე მე ის მას

ვაწყვე მე ისინი - მივაწყვე მე ისინი მას

ვწურე მე ის - გამოვწურე მე ის მას

ვეგლიჯე მე ის - მოვეგლიჯე მე მას ის

ვეტეხე მე ის/ისინი - მოვეტეხე მე მას ის/ისინი

*ვწმინდე მე ის – გადავწმინდე მე მას ის / შემოვწმინდე მე მას ის
 ვწყვიტე მე ის - მოვწყვიტე მე მას ის*

In the forms *ვწმინდე, ვწყვიტე, ვგლიჯე, ვტყე* we could see three persons as well - *მე მას ის*, but modern Georgian mainly understands them as 2-personal verbs. Here we have the light indirect object and when we need to outline it, we add the preverbs and the opposite forms *მოვწმინდე, მოვწყვიტე, მოვგლიჯე, მოვტყე* are definitely 3-personal verbs. The opposition between these forms is in the combination of aspect and verbal personality.

It's interesting that in the verbs showing the replacement the local actant appeared by adding/changing the preverbs is a direct object – as the big number of such verbs are medio-actives and they're meeting their natural demand for the direct object and transitivity. Very often the preverb brings the verbal person with the meaning of a barrier according the semantics of “*gada*”-preverb:

*დაცურავს ის – გადაცურავს ის მას
 გარბის ის – გადარბის ის მას
 დადის/შედის/ხადის ის – გადადის ის მას
 წავაღლ/ჩავაღლ/შევაღლ/მოვაღლ/მივაღლ მე – გადავაღლ მე მას
 ვიარე მე – გადავიარე მე ის
 ვცურავ მე – გადავცურავ მე მას
 ვიფორნე მე - გადავიფორნე მე ის
 ვაკვივი მე (მას) – დააკვივი მე (მას) მას*

The reducing of the verbal personality has the same two ways: It goes by adding or changing the preverbs. The same samples in vice-versa are Ok in this case:

*შემოარღვია მან მას ის - დაარღვია მან ის
 მოაშენა მან მას ის / მიაშენა მან მას ის / დაააშენა მან მას ის - ააშენა მან ის
 და ა.შ.*

Reducing the verbal personality by adding the preverbs has a few samples:

კეითხე მე მას ის – დაკეითხე მე ის, But we must say that, here we have the 4th function, although coexistence of two functions of preverbs is absolutely normal in Georgian.

Some preverbs are more active in increasing the verbal personality, while others act in opposite. For instance, the preverbs shemo-, mo-, mi- often increase the verbal personality by adding the local/indirect object: დავარღვიე მე ის – მოვარღვიე/შემოვარღვიე მე ის მას, შემოვარღვიე, დავწერე მე ის – მივწერე მე ის მას etc., while some others are reducing it, such as - ga-, da- : მოვტეხე მე მას ის – გავტეხე მე ის, მივწერე მე მას ის – დავწერე მე ის, etc.

In the above mentioned samples we can see that the preverbs taking the some functions of verbal vocal prefixes – changing the verbal personality. It's understandable basing on the economic principle for the language developing. Actually we have the two cases:

1. The preverbs increase the verbal personality without the vocal prefixes: გავტეხე მე ის – მოვტეხე მე მას ის, გავგლიჯე მე ის – მოვგლიჯე მე ის მას, შევჭამე მე ის – მოვჭამე მე ის მას, etc.
2. The preverbs increase the verbal personality together with the vocal prefixes, but this last morpheme is not an obligatory: გავტეხე მე ის – მოვატეხე მე მას ის, გავგლიჯე მე ის – მოვაგლიჯე მე ის მას, შევჭამე მე ის – მოვაჭამე მე ის მას, etc.

We could create the gradation scheme of increasing/reducing the verbal personality by the preverbs. This system could be formed in two ways - increasing or reducing the verbal personality. For example, the scheme of increasing will be as following: გა- და- წა- გამო- ამო- ჩა- ა- შე- ჩამო- წამო- გადა- გადმო- მი- მო- შემო-

This conclusion was done basing on the samples above, but we think that the material form the Georgian explanatory dictionary should be reviewed in this light. Basing on the data form this dictionary we could also give the indexes to the verbs explaining how many preverbs each verb can take and what are their semantic

diapasons. Such analysis would be very useful for understanding the formal and functional sides at the same moment. This also would be very helpful for foreigners willing to learn Georgian and finally it would be very important for computational linguistics and language-modeling as well.

We offer you the specific preverbal index for Georgian verbs and a new classification for preverbs as well.

For prverbs' classification it's important to understand the ability of the each verb to accept the concrete number of preverbs. In modern Georgian we have 16 preverbs and so, we have 17 forms and one of them is zero-form or the form without a preverb. There are the maximum 17 forms of preverbal oppositions. But of course not every verb can accept all these theoretically possible forms. Our classification begins from the minimal number of forms and grows up to the maximum number for the opposition forms. (Although some forms may look not natural and we avoid this.)

0/მი/მო/მიმო/ა/ამო/და/შე/შემო/გა/გამო/გადა/გადმო/ჩა/ჩამო/წა/წამო –აშენებს, ხატავს, -წერს.

The big number of verbs have 5-8 preverbs. Let's begin the classification form the minimum and we'll have the growing scheme. Basing on the data of a new explanatory dictionary it's easy to do this job.

For the abovementioned classification the first three groups are the most difficult. They are:

1. The verbs which never take preverbs. Absolutely zero forms. The concrete form can be zero-preverbal such as წერს, ხატავს, but in other forms these verbs can have preverbs დაწერს, დახატავს. In this group we mean only the verbs, which never accept preverbs. All forms of the verb to be and other verbs:

ვარ/ხარ/არის/ვართ/ხართ/არიან, უთხრა, აქვს, ჰყავს, ეტყვის, ცხოვრობს, გაღობს.

Although in some dialects we can meet with the form - აცხოვრდა.

Concerning the verb to have ქონა-ყოლა we must say that the verbs take and bring წადება/მოტანა, წაყვანა are using the forms of to have ქონა-ყოლა with preverbs:

და/მი/მო/გამო/გადმო-აქვს, და/მი/მო/გამო/გადმო-ჰყავს.

We doubt about the non-preverbial forms exposed by Acad. A. Shanidze. He considers that the verbs თქვა, ილოცავს, იყიდის don't accept preverbs (p. 274). But it's not correct as we have the following forms:

თქვა (გამოთქვა, გადათქვა),

ილოცავს (დაილოცავს/მოილოცავს),

იყიდის (გაყიდის/გადაყიდის/გაუყიდის. Although we must say that in this last example the preverb acts together with version)

2. The second group is the non-alternative verbs. These are the verbs with one preverb only. They can't have other preverbs: წახემსება, მოშიება (Old Georgian შეემშია), გაღიმება, დანაყრება, დამშევა, დაცინვა, განვრცობა, etc. Such verbs mainly appear only with the preverbs.

3. The third group is the one-alternative verbs. These verbs have only two preverbs. Here we have two sub-groups:

a. The verbs having the two possibilities with the category of orientation. This sub-group is close to the second group. These verbs are:

გააკაჟა/გამოაკაჟა, გააცოცხლა/გამოაცოცხლა, გაადიდა-გამოადიდა,

გა(ნ)თავისუფლება/გამოთავისუფლება, etc. Although the da- of intensivity could add one more form to these samples putting this sub-group in the 4th group. That's why we consider this sub-group gradual.

b. The verbs, which can receive two different preverbs: შერცხვენა/დარცხვენა; შეშინება/დაშინება, დაპატარავება/შეპატარავება, შებრძოლება/გაბრძოლება, შეყვარება/გადაყვარება, etc.

Basing on our model any interested person/researcher can find the proper groups with the help of the explanatory dictionary of Georgian.

We consider important to outline the derivational function for the preverbs. The preverbs have the biggest influence on the verbal semantics even in the cases when preverb produces the rows of conjugation. Word-producing in nouns has a big system, while in the verbs the preverbs are general creators. Of course the concrete verbal forms have the different verbal categories at the same time and that's why the verbal derivation is exposed in combination of a few verbal categories. In the Georgian language the role of preverbs together with version and causation is very clear, but now we'd like to outline separately the role of preverb as a producer of new forms. The following samples can be exposed:

წა/და/გამო/შე/მო-კითხვა,
 აღნიშვნა /შენიშვნა /ჩანიშვნა /დანიშვნა /მონიშვნა,
 დანახვა /შენახვა /მონახვა /გადანახვა /გამონახვა,
 განცდა /დაცდა /მოცდა /გაცდა /შეცდა /ოცდა,
 დათვლა /ჩათვლა /გადათვლა /გამოთვლა /მითვლა /შეთვლა /შემოთვლა /ათვლა
 /თვლა,
 გაგება /შეგება /დაგება /წაგება /მოგება /მიგება,
 დახვედრა /შეხვედრა /მოხვედრა /მიხვედრა,
 ჩართვა /შერთვა /გამორთვა /მორთვა /დართვა /გადართვა,
 გაშლა /ჩაშლა /აშლა /წაშლა /გადაშლა /მოშლა
 დასმა/წასმა/მოსმა/გადასმა/შესმა და ა. შ.

It's also possible to find out the derivational semantics of the preverbs exposing some groups and sub-groups, such as the preverbs producing the

semantics of slightness წა- , მე- , the preverbs producing the semantics of involuntariness მეძღ- etc.

The first two functions (showing the direction and orientations) are vectorial spatial categories and of course they are derivational. The fifth and the sixth functions are strictly derivational (changing the word-meaning and changing the verbal personality). In spite the fact, that preverbs have the concrete function in verbal flexion - they produce new rows of conjugation and/or change the aspect, we still can see some changes in the verbal semantics even in such cases.

Finally, preverbs in Georgian are considered as the flexional affixes, while their five functions (among the above mentioned six functions) are derivational. Preverbs are very active word-producing affixes in the verbal system with the impressive influence on the poly-personal verbal semantics.

References:

1. Asatiani R., Preverbs in Zan. Tbilisi. 1952 (in Georgian)
2. Belkania L. About the functions of Preverbs in Megrelian. Tbilisi. 2006 (in Georgian)
3. Veshapidze I., Relations of preverbs, postpositions and adverbs. TSU. Tbilisi. 1965 (in Georgian)
4. Veshapidze I., Preverbs in old Georgian. Tbilisi. 1967 (in Georgian)
5. Makahroblidze T., Linguistic Letters I. Tbilisi. Sr. Andrew the first calle University press 2009 (in Georgian)
6. Makahroblidze T., A Short Grammar of Georgian. LINCOM. 2009
7. Martirosov A., Consistence of preverbs and their first functions in old Georgian. Iberian Caucasian Linguistics, Tbilisi. 1953 (in Georgian)
8. Uturgaidze T., About the grammar categories and their relations in Georgian verb. Tbilisi. 2002 (in Georgian)
9. Kobalava B., Concerning the meaning of gv- preverb in Megrelian. Enatmecnierebis sakitkhebi, Tbilisi. 2002. (in Georgian)
10. Shanidze A., Basics of the Georgian Grammar. Tbilisi. 1973 (in Georgian)

The Functions of Georgian Preverbs (Summary)

According the traditional kartvelian linguistics preverbs in Georgian have four functions. We expose the six functions for Georgian preverbs:

13. Showing the direction of a verbal act,
14. Showing the orientation in the verbs,
15. Producing the full forms of so called “aspect” /or perfecting the forms,
16. Producing the new rows of conjugation,
17. Changing the meaning of the word,
18. Changing the verbal personality.

The coexistence of these functions is very frequent. This is the first time when the sixth function (preverbs can change the verbal personality) is exposed. It's very natural that the verbal argument which appears or disappears by adding or changing the preverbs is the indirect object with the meaning of a local verbal person.

Increasing the verbal personality by changing the preverbs:

daarghvia man –S, is-Od. or gaarghvia –S, is-Od. compare with shemoarghvia man –S, is-Od. mas-Od.

aashena man –S, is-Od compare with moashena man –S, is-Od. mas-Od or daashena man –S, is-Od. mas-Od.

davts'ere / ag'vts'ere / amovts'ere / gadavts'ere me-S, is-Od compare with movts'ere / mivts'ere me-S, is-Oind., mas-Od.

gavtekhe me-S, is/isini-Od. compare with movtekhe me-S, is-Oind. mas-Od.

shevakhvie me-S, is-Od. s compare with shemovakhvie /davaxvie me-S, is-Oind., mas-Od.

Increasing the verbal personality by adding the preverbs:

v'tiri me-S compare with davt'iri me-S, mas-Oind.

vy'viri me-S compare with davy'viri me-S, mas-Oind.

Some preverbs are increasing the verbal personality (shemo-, mo-), while some others are reducing it (ga-da-). We offer you the specific preverbal index for Georgian verbs and a new classification for preverbs as well.

There are the maximum 17 forms of preverb's oppositions. But of course not every verb can accept all these theoretically possible forms. Our classification

begins from the minimal number of forms and grows up to the maximum number for the opposition forms.

Preverbs in Georgian are considered as the flexional affixes, while their five functions (among the above mentioned six functions) are derivational. Preverbs are very active word-producing affixes in the verbal system with the impressive influence on the poly-personal verbal semantics.

მოაზროვნე სუბიექტი და ერგატიული კონსტრუქციები

ზმნის გარდამავლობა, ანუ ის სემანტიკა, რომ მოქმედება სრულდება სამოქმედო საგნით, შესაძლოა აკუზატივით ან ინსტრუმენტალისითაც იყოს გადმოცემული. ის შეიძლება იყოს მორფოლოგიურად ზმნის გარეთაც, ანუ მხოლოდ სემანტიკური, არარეფერენცირებული ზმნური პირი იყოს, როგორცაა, ვთქვათ, ინდოევროპული ტრანზიტული ზმნების შემთხვევაში. მაგრამ აუცილებელია მოქმედის რეფერენცირება, თუმცა ეს სხვადასხვა ფორმის მარკირებით ხდება სხვადასხვა ენაში.

პირის კატეგორიის ძირითადი არსი მდგომარეობს ადამიანი-ნივთის სემანტიკური ოპოზიციის გამოხატვაში. უნივერსალურია პირველი და მეორე პირების ანუ მოსაუბრე პირების კლასი – ეს არის ადამიანი, ანუ მოაზროვნე და მოსაუბრე აქტანტი. მესამე პირი თავისი ფართო სპექტრით ქმნის განსხვავებულ სქემებს. ერგატიული

სუბიექტი არის რეალურად აქტიური აქტანტი – ადამიანი ანუ ვინ-სულიერობის კატეგორიის მქონე მოაზროვნე სუბიექტი. ეს მისაღები ტერმინია თუნდაც იმის გამო, რომ თავის თავში მოიცავს სხვაობას აგენსსა და პაციენსს შორის. ენათა მიდგომა ვინ-რა კატეგორიათა მიმართ დიდწილად განაპირობებს ერგატიულობისა და ნომინატიურობის დიათეზის შინაარსის ახსნას. ჩვენი აზრით, სუბიექტის რა-უსულო კატეგორია ნომინატიური ბუნებისაა და ვინ-სულიერი კატეგორია კი ერგატიული, აქტიური შინაარსით ხასიათდება.

ულენბეკის მიხედვით პასიური და აქტიური ბრუნვები განირჩევა მამრობით და მდედრობით სახელებში, ნეიტრალურ სქესში კი არა. იმიტომ რომ ის უსულოა (კ. ულენბეკი, 1950, გვ.101-102). ისიც საგულისხმოა, რომ ზოგი ენა განასხვავებს სულიერსა და უსულოს ერგატიულობის მიხედვით. ამ თვალსაზრისით, ძალიან საინტერესო მასალას იძლევა ჩრდილო კავკასიური ენები. მაგალითად, როგორც გასულ წელს თავის მოხსენებაში ენათმეცნიერების ინსტიტუტში ჩატარებულ საერთაშორისო კონფერენციაზე კავკასიელი მკვლევარი მ. მაგამედოვი თავის მოხსენებაში “ირიბი კონსტრუქციის შესახებ ხუნძურში” აღნიშნავდა, ამ ენაში ზმნის ერთი და იგივე აქტი შეიძლება იყოს ერგატივით ან ნომინატივით გამოხატული, იმის მიხედვით, სუბიექტი მამაკაცია თუ ქალი. კაცის ჩადენილი მოქმედება ერგატივია და როცა იგივე აქტი ქალის მიერაა შესრულებული, ეს უკვე ნომინატივითაა გაფორმებული. ეს ფაქტი (სხვა მრავალთან ერთად) კიდევ ერთხელ ხაზს უსვამს კავკასიური ენების სისტემაში კლასის კატეგორიის ძირეულ არსს.

ჩვენ რამდენჯერმე გვქონდა მსჯელობა კლასის კატეგორიის შესახებ ქართველურ ენებში და აღვნიშნეთ, რომ ეს ენობრივი სისტემა არის ერთ-ერთი ძირეული მოვლენა, თუმცა იგი აშკარად გაფერმკრთალებულია ენის განვითარების მომდევნო ეტაპებზე.

მაგრამ ენობრივი სიდრმისეული ანალიზისას შეუძლებელია ამ კატეგორიის როლის უგულვებელყოფა.

ქართველურ ენებში ერგატივის რეფერენტები ვინ კატეგორიის ნიშნითაა მოცემული. ეს არის მოაზროვნე სუბიექტის - ადამიანის ანუ ვინ კატეგორიის მორფოლოგიური ნიშანი. მასთან ოპოზიციას ქმნის უსულო-ნივთის კატეგორიის სუბიექტი და არააქტიური ინტრანზიტული სუბიექტი. ისინი ერთ სემანტიკურ არეში ხვდება, რომელიც გამოიხატება ნომინატივით. ფუნქციათა ამდაგვარი შეთავსების გამო მას აბსოლუტურ ბრუნვას უწოდებენ. აღსანიშნავია, რომ ანალიზის ეს დონე სიდრმისეული სემანტიკის ეტიმოლოგიას გულისხმობს და აქ კონტრ-არგუმენტად ვერ მოიაზრება ახალ ქართულში მოთხრობით ბრუნვაში დასმული უსულო სახელები. თუმცა ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ ასეთ დროს (როდესაც უსულო სახელები მოთხრობით ბრუნვაშია) თავად ამ უსულო ნივთების სემანტიკური ველი საგრძნობლად გაფართოებულია და დატვირთულია მცირედი სულიერობით ან დამატებითი აქტივობით, რაც თავისთავად მხოლოდ ადამიანის კატეგორიის მახასიათებელია. ხშირ შემთხვევაში ძირითადად ცნობიერება და გაცნობიერებული მოქმედება არის აქტიური მოქმედების განმსაზღვრელი ნიშანი. ერგატივი კი კატეგორიის სემანტიკური ეტიმოლოგიის მიხედვით, მოაზროვნე სუბიექტის გამომხატველია. ის არის ვინ კატეგორიის სუბიექტის ბრუნვა. შესაძლოა, ასეთი სუბიექტი მხოლოდ ერგატივში მოიაზრებოდა თავდაპირველად, შემდგომში კი მოხდა ვინ და რა კატეგორიის სუბიექტთა დისტრიბუციული დამოკიდებულების შეცვლა, რამაც მოგვცა დღევანდელი სურათი.

რაც შეეხება ერგატივის ბრუნვის აღდგენას საერთო ქართველურში, მართალია, ვერ ხერხდება საერთო რეფერენტის გამოყოფა, მაგრამ სამაგიეროდ ნათელია მოაზროვნე სუბიექტის

საერთო სემანტიკურ-მორფოლოგიური ნიშანი, რის შესახებაც ჩვენ არაერთხელ გვქონდა საუბარი.

საგულისხმოა, რომ ქართულში მოაზროვნე სუბიექტის გაუცნობიერებელი თურმეობითის ხასიათის მოქმედება მესამე სერიის მწკრივებში არაა ერგატივით გამოხატული. არც პოტენციალისი, ასევე ზოგადი და მომავალი დროის მოქმედებები არ განიხილება ქართულ ენაში როგორც მოაზროვნე სუბიექტის რეალური ერგატიული ხასიათის აქტი.

გავიზიარებთ მრავალი მკვლევარის აზრს და აღვნიშნავთ, რომ, საერთოდ, რეზულტატის სემანტიკა ანუ პერფექტი არის ერგატივისათვის ამოსავალი. ქართული ერგატივის საფუძველიც არის მოაზროვნე სუბიექტის მიერ ჩადენილი კონსტატირებული აქტიური მოქმედება, რომლის გავრცობაც შემდგომ ეტაპზე მოხდა ამ სერიის დრო-კილოთა სხვა ფორმებში. მეგრული კი ისე შორს წავიდა ერგატივის გავრცელების საქმეში, რომ მეორე სერიაში გარდაუვალ ზმნებთანაც კი ერგატიული სუბიექტი მოგვცა. ეს მოვლენა ადასტურებს იმ აზრს, რომ ერგატივის ძირითადი არსი მდგომარეობს მოაზროვნე სუბიექტის მიერ ჩადენილ მოქმედებაში ანუ აორისტის ძირითად შინაარსში. თუმცა ზანური გარდამავალი ზმნები უღლების სხვა მწკრივებშიც ერგატივს გამოიყენებენ სუბიექტის ბრუნვად. აქედან გამომდინარე, შეიძლება საპირისპიროს მტკიცებაც, რომ ქართველური ენები იყო წმინდა ერგატიული. სინქრონიულ დონეზე ქართველურ ენათა ერგატივისათვის პირველი აუცილებელი პირობაა (მეგრულის გამონაკლისებით) გარდამავლობა და შემდეგ პერფექტულობა. პერფექტულობა როგორც ერგატივის ერთ-ერთი აუცილებელი პირობა, თავის მხრივ, იძლევა ზანურის თურმეობითებში ერგატივის გამოვლინებათა ახსნას.

ე. წ. პრედიკატის არგუმენტების, ანუ ზმნურ მოქმედებაში ჩართული აქტანტების მორფო-სემანტიკიდან გამომდინარე, ჩვენ

ვფიქრობთ, რომ ძირითადია ერგატიულობისა და დესტინაციის დიათეზა, როგორც პირდაპირი და ირიბი ობიექტების ფუნქციონალურ-ფორმალური ოპოზიცია. ირიბი ობიექტი მთელი თავისი მრავალფეროვნებით ჩაითვლება დესტინატად, ერგატიულობის მოვლენა კი დაუკავშირდება პირდაპირ ობიექტს. ასეთი მორფო-სემანტიური მიდგომა სავსებით გასაგებია, მით უფრო, რომ გარდამავლობა არც არსებობს, როგორც მორფოლოგიური კატეგორია. მას არ გააჩნია კატეგორიის მორფოლოგიური რეფერენტები. იგი, როგორც სემანტიკური კატეგორია, მიბმულია პირდაპირ ობიექტზე და მის მორფო-სემანტიკაშია ასახული. ზმნურ დესტინაციას (ვერსიას) აქვს ცალკე თავისი მარკერები და ირიბ ობიექტსაც დამოუკიდებლად აქვს მისი კუთვნილი რეფერენტები, პირდაპირი ობიექტის მარკირება კი შედარებით მკრთალია და, საერთოდ, ტრანზიტულობა არც არის მორფოლოგიური კატეგორია, რამდენადაც თავისი კონკრეტული რეფერენტები არ მოეპოვება. თუმცა შეგვიძლია, პირდაპირი ობიექტის ნიშნები გავიაზროთ გარდამავლობის ნიშნებად, მაგრამ ეს ვერ იქნება სისტემურად გამართლებული და თანაბარფარდ სისტემას ვერ შექმნის ირიბი ობიექტის სისტემასთან. ეს გახლავთ კიდევ ერთი მიზეზი იმისათვის, რომ ვერ დავეთანხმეთ ჩვენთვის დიდად საპატივსაცემო მეცნიერსა და მკვლევარს – თედო უთურგაიძეს, რომელიც წერს: “თუ ამოვალთ აქტიურ-ინაქტიურ და ტრანზიტულ-ინტრანზიტულ დაპირისპირებათა დიაქრონიული ჯაჭვიდან, როგორც ეს ენათა აქტიურობის თეორიაშია... უნდა ვიფიქროთ, რომ ქართულ ზმნაში პირდაპირი ობიექტის აღნიშვნა წინ უსწრებს ირიბი ობიექტის მარკირებას; ხსენებული თეორიით პირდაპირი ობიექტის შემოყვანა ზმნის ფორმაში ხდება ტრანზიტულობის ჩამოყალიბების პერიოდში. ამ საფეხურზე ირიბი ობიექტისათვის ზმნაში როლი არა ჩანს, არსებითია სუბიექტი და პაციენსი, რომელთა განსხვავებულმა

მარკირებამ ჩამოაყალიბა ნომინატიური და ერგატიული კონსტრუქციები.” (თ. უთურგაიძე, 2002, გვ. 43). – რატომ? ხომ გვაქვს ორპირიანი გარდაუვალი ფორმები? ჩვენი აზრით, უფრო დასაშვებია ერგატიულობსა და დესტინაციის თანადროული (ან მცირედი დროითი სხვაობით) გაფორმება. საერთოდ, ვფიქრობთ, რომ აქ იყო სხვა ტიპის პირველადი ოპოზიცია კლასის ნიშნის მიხედვით - **მოაზროვნე აქტანტი და დანარჩენი**. ეს კი შემდგომში საფუძვლად დაედო მთელ ენობრივ სისტემას.

გაკეთება რამისა (ვინმესთვის), გაკეთება ვინმესთვის (რამისა) და გაკეთება ვინმესთვის რამისა - თანაბარფარდი ოდენობებია. აქაც მუშაობს დომინანტი კატეგორიის იგივე ლოგიკა – რა იყო უფრო მნიშვნელოვანი, ამის მიხედვით ლაგდება კატეგორიათა რანგები ზმნურ მიკროსინტაქსშიც და წინადადებაშიც. თუ ნომინატიურ-ერგატიულ ოპოზიციაში ერთი მეორეს გამორიცხავდა, აქ სხვაგვარი დამოკიდებულება გვაქვს და შესაძლოა, ორივე ერთდროულად გვექონდეს პირდაპირიც და ირიბიც, ხოლო მათ შორის უპირატესობა კონკრეტული მოთხოვნით აიხსნება კონკრეტულ ფორმაში.

რაც შეეხება პირის ნიშნებს, ერთმანეთს ემთხვევა პირდაპირი და ირიბი – აქ სურათი ნათელია: პირველი და მეორე პირები ზმნის პირთა ცნობილ კომბინაციაში, რომელიც ე. წ. უმცირესი აქტანტის უპირატესობით განისაზღვრება, გარკვეული აკრძალვით სარგებლობენ, ამიტომ ასეთ ფორმებში დამთხვევა არ ხდება. რაც შეეხება მესამე პირს, შესაძლოა, პირდაპირ ობიექტსაც ჰქონდა ნიშანი, თუმცა პარადიგმაში არამარკირებული ერთეული მარკირებულთან შესაბამისობაში სავსებით სრულფასოვანი წევრია გრამატიკული ოპოზიციისა. თუ პირდაპირ ობიექტს ჰქონდა ნიშანი (რაც კიდევ გარკვეულ კვლავას მოითხოვს თავისთავად), მისი პირველადობა მაინც საეჭვოა. ნათელია, რომ მესამე ობიექტური პირის ნიშნები ემთხვევა მეორე სუბიექტური პირის ნიშნებს, ეს

ფაქტი კი უდავო უპირატესობას ირიბ ობიექტს ანიჭებს კლასის კატეგორიის ნიშნით. რას უნდა გამოეწვიოს პირდაპირი ობიექტის პირველადი, კანონიერი ნიშნების გაქრობა? ეს, რა თქმა უნდა, ვერ აიხსნება მხოლოდ ფონეტიკური პროცესებით, რადგანაც იგივე სიტუაციაა ირიბი ობიექტური პირის შემთხვევაში. ქართულში არ მომხდარა გარდამავლობის, როგორც კატეგორიის გადაფასება ან დაკნინება, ე. ი. პირდაპირი ობიექტის III პირის ნიშანთა გაქრობის სემანტიკური ან მორფოლოგიური საფუძველი ქართული სალიტერატურო ენის განვითარებისას არ აღინიშნება. საერთოდ, მორფემათა გაქრობა ან გარკვეული ცვლილებანი შეიძლება, იყოს გამოწვეული ფონეტიკური, მორფოლოგიური ან უფრო ზოგადი – გრამატიკული ანუ მორფო-სინტაქსური ან მორფო-სემანტიკური ცვლილებებით ერთი კატეგორიის დონეზე ან კატეგორიათაშორის სიბრტყეზე, ან უფრო დიდ მოცულობაში: ენის იერარქიის დონეთაშორისი კატეგორიების ცვლილებებით. პირდაპირი ობიექტის III პირის ნიშანთა გაქრობის შემთხვევამ (თუ ასეთი რამ მოხდა) უნდა მოქმედოს ახსნა ამ ტიპის ფორმულირებაში, რაც თითქოს საეჭვოა. თუმცა უნდა ითქვას, რომ ქართული ზმნის ფორმალური სისტემა მოიაზრებს პირდაპირი ობიექტის მესამე პირის ნიშნის არსებობას (ეს არის ნულოვანი ფორმა). მით უფრო, რომ ძველ ქართულში პირდაპირი ობიექტის მრავლობითობა მკვეთრად გამოსატული მოვლენაა.

ქართულში იყო პიროვან-კლასოვანი უღლება. “პირის მიხედვით უღლება და კლასის მიხედვით უღლება თავისთავად არ გამორიცხავენ ერთმანეთს” (გ. დეეტერსი, 2002, გვ. 151). ქართული ზმნის პირველი და მეორე პირები პიროვანი უღლებით იყო გაფორმებული, რადგანაც აქ კლასი გარკვეული იყო. სავარაუდოდ, მესამე პირი კლასოვანი უღლებით იყო გაფორმებული და შესაბამისად, კლასის ეს რეფერენტი მესამე პირდაპირი პირისთვის

იქნებოდა უსულო, რა-კლასის ფორმანტი, რომელიც გარკვეული მდგრადობით არ გამოირჩეოდა და ასევე იმუშავა ენობრივი ეკონომიის პრინციპმაც - სამგანზომილებიან მოდელში ორი მარკირებული წევრის გვერდით ერთი არამარკირებული წევრის არსებობა სავსებით მისაღებია.

სავარაუდოა, რომ ობიექტური პირის ნიშნების საბოლოო ჩამოყალიბებას ერგატიულობისა და დესტინაციის ურთიერთმიმართებაც ედოს საფუძველად.

ქართული ენის სისტემაში ვერსიის კატეგორიის პირველადობას ხაზს უსვამს მ. მაჭავარიანი. იგი წერს, რომ ერგატივიზაცია უფრო ახლოსაა თავისი ბუნებით ინვერსიასთან, ვიდრე კონვერსიასთან: “საფიქრებელია, პიროვანი უღვლილების ჩამოყალიბებისას, ერგატიული კონსტრუქციის მქონე ზმნას (ან სახელზმნას) დართვოდა პირის ნაცვალსახელოვანი პროკლიტიკები, თავდაპირველად მოსაუბრე პირების მიმართ მოქმედების სიშორესიახლოვის გამოსახატავად, შემდგომში კი შინაარსობლივი განვითარებით: მოქმედების ინტრო-ექსტროვერტიზაცია – სინტაქსური ბრუნვითი ფუნქციების დიფერენციაცია. აგენტური-ინაგენტური პირების ოპოზიციის მარკირებამ, ერთიანი უღვლილების სისტემის ჩამოყალიბებამ დროის ღერძის გათვალისწინებით, პირის კატეგორიის განზოგადებამ, რამაც გაათავისუფლა პირი წმინდა ასპექტური ოპოზიციით განპირობებულობისაგან, გააერთმნიშვნელოვანა I და II სერიის კონსტრუქციები და ბიძგი მისცა ერგატიული კონსტრუქციის ნომინატიურისაკენ გადახრას” (მ. მაჭავარიანი, 1987, გვ. 123). ჩვენ სავსებით ვეთანხმებით ამ მოსაზრებას. იმ მცირედი შესწორებით, რომ სასურველია, პროკლიტიკის ნაცვლად მინიმალური მორფოლოგიური სეგმენტი იქნეს განსაზღვრული, მით უფრო, რომ თავად ეს მკვლევარიც გამოყოფს და ცალ-ცალკე ახასიათებს თანხმონითი ნაწილისა და

ხმოვნითი ნაწილის ფუნქციებს. ამ პროცესების შედეგად მოხდა ზმნური აქტანტების ბრუნვათა ფუნქციების შესაბამისი გადანაწილება ნომინატიურსა და ერგატიულ კონსტრუქციებში.

ერგატივს მანის რიგთან დაახლოებულად მიიხნევს მ. მაჭავარიანი. იგი წერს, რომ კლასოვანი უღვლილების ენებში სწორედ მანის რიგის შესაბამისი ირიბი ბრუნვებია ერგატივის საზიარო, ის გამოხატავს მოქმედს და არა სამოქმედოს. ამიტომ ის “ვერ იქნება ნეიტრალური, ან მოქმედების წყარო, ე. ი. ის ვერ გაუტოლდება სახელობით-წრფელობითს” (მ. მაჭავარიანი, 1987, გვ. 82). თუმცა მკვლევარი აქვე აღნიშნავს ქართული ენის თავისებურებას ამ მხრივ. ჩვენ ნაწილობრივ ვეთანხმებით ამ მოსაზრებას, მაგრამ სადავოდ მიგვაჩნია ერგატივის საზიარო ირიბ ბრუნვებზე საუბარი. ის გარემოება, რომ რიგ კავკასიურ ენებში ერგატივი, ისევე, როგორც გენეტივი, საფუძვლად დაედო სახელთა ფლექსიას, არ ნიშნავს მათ ფუნქციურ ერთობას. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ეს ფაქტი კიდევ ერთხელ ადასტურებს ერგატიულობისა და დესტინაციის გარკვეული სახის ურთიერთმიმართებას. მაგრამ არ ხდება გენეტივისა და ერგატივის გაერთმნიშვნელობა ამ თვალსაზრისით. ერგატივი, როგორც სუბიექტის ბრუნვა, საზიაროა ნომინატივთან და დატივთან, მაგრამ არა ირიბ ბრუნვებთან. უნდა აღინიშნოს, რომ ამ შემთხვევაში თავად დატივი საკმაოდ დაცილებულია ირიბი მიმართების ძირითად შინაარსს – სინქრონიულად იგი სუბიექტის ბრუნვაა.

ქართული ერგატიულობა მართლაც რომ საინტერესო სურათს ქმნის ნაწილობრივი ერგატიულობის საყოველთაოდ მიღებულ კლასიფიკაციასთან შესაბამისობაში. კერძოდ, ნაწილობრივი ანუ არასრული ერგატიულობის სამი სახეობა:

1. ავსტრალიური ენები (დირბალი), სადაც მორფო-სინტაქსურად აღინიშნება ერგატიულობა, მაგრამ იგი პირველ და

მეორე პირის ნაცვალსახელებთან ნომინატიურ-აკუზატიური ბრუნვის ფორმით არის წარმოდგენილი. აქვე გვინდა, პარალელი გაგავლოთ მეგრულ ზმნებში პირველსა და მეორე პირებში არსებულ -ქ სუფიქსთან, რომლის შესახებაც ადრეც გვქონდა საუბარი. კავკასიურ ენათაგან ასეთია, მაგალითად, ბაცბური. თუმცა ბაცბურში, პირიქით, პირველსა და მეორე პირში ერგატივია გარდაუვალ ზმნებთანაც კი. საერთოდ, ერგატიულობის მიხედვით სხვადასხვა ენებში გვაქვს პირთა კლასობრივი ოპოზიცია: პირველი და მეორე უპირისპირდება მესამეს, რაც კიდევ ერთხელ ადასტურებს მოაზროვნე სუბიექტის უმთავრეს როლს. ქართულში პირველ და მეორე პირთა ნაცვალსახელების უბრუნველობა გარკვეული თვალსაზრისით ამ ჯგუფთან აახლოვებს ქართულს.

2. ენები, სადაც პერფექტულობის მიხედვით გვაქვს მოცემული ერგატიულობა (ინდოირანული). ამ მოდელს იზიარებს ქართულიც.

3. ენები, სადაც აღინიშნება ინტრანზიტული სუბიექტის აგენსობა (დაკოტა). აქ აქტიურ გარდაუვალ ზმნათა სუბიექტი (მაგ. მირბის) არის გარდამავალი ზმნის ბრუნვაში, ხოლო სემანტიკურად პასიური ზმნების სუბიექტი (მაგ. წევს, ზის) არის ტრანზიტული ზმნის ობიექტის ბრუნვაში.

ამ მხრივ, ტიპოლოგიურად საინტერესო იქნებოდა მეგრულში მეორე სერიაში გარდაუვალ ზმნებში ერგატივის გაფორმების დიაქრონიული სურათი. სავარაუდოა და ლოგიკურიცაა, რომ ერგატივი აქ უპირველესად ასეთი ტიპის აქტიური მოქმედების ზმნებთან გვქონდეს მიღებული. ამავე ჯგუფში შევა ქართულიც თავისი მედიოაქტივით.

უაღრესად საინტერესო და მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ ქართველური ენები ამ კლასიფიკაციის ყველა ვარიანტს იძლევა.

ამდენად, ეს კლასიფიკაცია, თუნდაც მხოლოდ ქართული ენის

მაგალითზე, ვერ ჩაითვლება სრულყოფილად. ქართული ენა შევა მეორე და მესამე ჯგუფებში. კომბინირებულ ჯგუფთა ამგვარი ტიპები კი ამ კლასიფიკაციას არ გააჩნია.

ქართულში მედიოაქტიურ ზმანათა დიდ ნაწილს აქვს ვინ კატეგორიის სუბიექტი, რაც თავისთავად ბადებს ერგატივის გამოყენების საფუძველს. საგულისხმოა ისიც, რომ პირნაკლ ზმანათა დიდ ნაწილს, რომელთაც სუბიექტი ერგატიულ ბრუნვაში აქვთ დადასტურებული ან ნაგულისხმები (მაგ. იწვიმა, ითოვა, წვიმამ გადაიღო, ცამ გაიელვა, ცამ იქუხა და ა. შ.), აღენიშნებათ მოაზროვნე სუბიექტის კატეგორია. ეს შეიძლება, იყოს ვინ კატეგორიაზე სემანტიკურად მაღალი რანგის კატეგორია, ანუ უზენაესი არსი მისი სხვადასხვაგვარი მორფო-სემანტიკური გამოვლინებით. ადამიანისა და უზენაესის სემანტიკური კატეგორიები ერთ ჯგუფად მოიაზრება. სხვათა შორის, ჯერ კიდევ მრავალი საუკუნით ადრე ასეთივე აზრს გამოთქვამდა ავიცენაც თავის ფილოსოფიურ შრომაში “ტრაქტატი სიყვარულზე” (ს. სერებრიაკოვი, 1976, გვ. 8). იგი კლას-კატეგორიებად დაყოფისას განასხვავებდა ნივთთა, მცენარეთა და ცხოველთა კლასებს. ხოლო ადამიანსა და ღვთაებრივ ძალთა სუბსტანციებს კი ერთ ჯგუფში აერთიანებდა.

საინტერესოა, რომ მრავალი მკვლევარის აზრით, ბასკური ზმნის ძირითადი დიათეზა ერგატიული და ნომინატიური კონსტრუქციის არსში მდგომარეობს, ანუ გვაქვს ზმანათა ორი კლასი:

1. ზმნები, რომელთაც სუბიექტი შეესაბამებათ სახელობითში ან პარტიტივში;
2. ზმნები, რომელთაც სუბიექტი შეესაბამებათ ერგატივში.

თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ აგენსი და დატიური კონსტრუქციის აქტანტი ანუ ირიბი ობიექტი ბასკურ ზმანაში

იდენტური მარკირებითაა აღნიშნული, ნათელი გახდება ოპოზიცია: ერთი მხრივ, სახელობითი და გენეტივი (პარტიტივი როგორც გენეტივის ნაირსახეობა) და მეორე მხრივ, ერგატივი და დატივი. ბასკურში დატივის ასეთი სიახლოვე ერგატივთან მოგვაგონებს ქართული გარდამავალი ზმნის დატიურ კონსტრუქციას მესამე სერიაში.

პარტიტივის გამოყენება სუბიექტის ბრუნვად უარყოფით ფორმებთან არც სხვა ენებისათვისაა უცხო, მაგალითად, რუსულში გვაქვს სუბიექტის ნომინატიურ-გენეტიური ოპოზიცია წართქმით და უკუთქმით ფორმებში: стол стоит - нет стола .

დამოუკიდებელი პასივი ბასკურს არ გააჩნია. ბასკური ენის მონაცემები კიდევ ერთხელ ნათელყოფს, რომ პოლიპერსონალურ ენათა ძირითადი გრამატიკული მოვლენებია დესტინაცია და ერგატიულობა. სურათი ასეთა: დესტინაცია მოითხოვს ირიბ ობიექტს და ერგატიულობა მოითხოვს პირდაპირ ობიექტს. ამიტომაც ამ კატეგორიათა მორფოლოგია იმთავითვე გულისხმობს პოლიპერსონალური ზმნის სისტემების არსებობას. აქ მნიშვნელოვანია ვინ-რა კატეგორიის დისტრიბუცია. თუმცა სრულიად უსამართლოდ მკვლევართა დიდ ნაწილს ეს მოვლენა მეორეხარისხოვნად მიაჩნია ამ საკითხების კვლევისას. რიგი გრამატიკული მოვლენები: დესტინაცია, ერგატიულობა, მოქმედების აქტივობის ხარისხი, პოსესიურობა, ადრესატობა, ტრანზიტულობა და მისთ. პირდაპირ უშუალო კავშირშია კლასის კატეგორიასთან.

არის ორი შესაძლებელი ვარიანტი:

1. ჯერ გვქონდა წმინდა ერგატიული წყობა და მერე მივიღეთ ნაწილობრივი ერგატიულობის დღევანდელი სურათი ქართველურ ენებში.

2. პირველადი იყო ნაწილობრივი ერგატიულობა და ზმნურ სტრუქტურათა და სინტაქსურ კონსტრუქციათა პარალელურ განვითარებას ჰქონდა ადგილი.

არტურ ჰოლმერმა ნაშრომში “იბერიულ-კავკასიური კავშირები ტიპოლოგიური ასპექტით” განიხილა ქართული და ბასკური ერგატიული სისტემები და ისინი შეადარა სხვა ერგატიულ ენათა მონაცემებს. ჩვენი აზრით, ჰოლმერის მიერ ჩატარებული ანალიზი ცოტა ზედაპირულად გამოიყურება. ავტორი საუბრობს ტიპოლოგიაზე და ფაქტობრივად კი ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერებისა და გენეტიური ლინგვისტიკის მეთოდებს იყენებს. იგი წერს, რომ “სინტაქსური ტიპოლოგია არ ცნობს მკაცრ დიქტომიას ერგატიულსა და ნომინატიურ ენათა შორის, მხოლოდ კონსტრუქციებზეა აქ საუბარი... ამდენად, მაშინ, როცა აკუზატიური ენები ერთიან, ჰომოგენურ სინტაქსურ წყობას გვიჩვენებენ, ერგატიული ენები ჰეტეროგენურ ჯგუფებს ქმნიან” (ა. ჰოლმერი, 2001, გვ. 13). სხვადასხვაობა ერგატიულ ენათა შორის უდავოა, მაგრამ სადავოდ გვეჩვენება ტერმინთა - “ჰომოგენური” და “ჰეტეროგენური” გამოყენება, როდესაც არსებობს იზომორფიზმი და ტიპოლოგიური მოდელების ცნება. ძალიან საინტერესოდ მიგვაჩნია ჰოლმერის დაკვირვება, რომ რომ *ნომინატიურ-აკუზატიურ ენებში ერთადერთი ობლიგატორული არგუმენტი არის ქვემდებარე, ხოლო ერგატიულ ენებში ჩნდება სხვა არგუმენტაც - ობიექტი და სუბიექტი აღარ არის ერთადერთი და პრივილეგირებული აქტანტი* (ა. ჰოლმერი, 2001, გვ. 13-14). მეცნიერი ერგატიულობას უკავშირებს პოლოპერსონალიზმს.

ჩვენ ვეთანხმებით ჰოლმერის დასკვნას, რომ **პოლიპერსონალიზმი ერთგვარ ბიძგს აძლევს ერგატიულობას**. როგორც ამ ნაშრომში წერს, ავტორი უახლოეს მომავალში აპირებს ენათა დიდი

რაოდენობის გადამოწმებას საბოლოო დასკვნისთვის. ჩვენ სიამოვნებით გავეცნობით მის დაპირებულ წერილებს ამ თემაზე.

შესაძლოა, ქართველური ენებისათვის ამოსავალი იყო წმინდა ერგატიულობა. ამიტომაც იგი შენარჩუნებული ქართულის ორიოდე ზმნაში (იცის, უწყის) და ზანურის აწმყოსა და თურმეობითებში და ამავე მიზეზითაც აწმყოსა და თურმეობითებში ერგატიული სუფიქსი პირველსა და მეორე პირებში მეგრულის ზმნებში. ქართულ ენაში უფრო ფართოდ არის დესტინაციის სისტემა გაშლილი. სამაგიეროდ, ერგატიულობაა ნაწილობრივი. ბასკური კი წმინდა ერგატიული ენაა, სადაც დესტინაცია ერგატიულობასთან შედარებით სუსტადაა ასახული. ეს კი ნიშნავს იმას, რომ ქართული ენა უპირატესობას ანიჭებს ირიბი მიმართებების სემანტიკას, ხოლო ბასკური ენისთვის უფრო მნიშვნელოვანია ზმნის ტრანზიტულობა და პირდაპირი ობიექტის კატეგორიები.

ნაცნობი კითხვა: რომელია პირველადი მონადირემ მოკლა ირემი თუ ირემი მოიკლა მონადირის მიერ? ვფიქრობთ, რომ ეს თანაბარფარდი ოდენობებია, მნიშვნელოვანი იყო ფაქტი – ზმნა. მიდგომა შეიძლება ყოფილიყო სხვადასხვაგვარი. თუ ინტერესს წარმოადგენს მოქმედი, მაშინ მონადირეა მთავარი. როცა არ გვინტერესებს, თუ ვინ ჩაიდინა ესა თუ ის კონკრეტული მოქმედება და გვინტერესებს მხოლოდ – რა გვაქვს მოკლული, მაშინ ირემია მთავარი. ასე რომ, ნომინატიურმა და ერგატიულმა კონსტრუქციებმა სავარაუდოა, რომ დიაქრონიულად პარალელური განვითარების ტიპოლოგია გვიჩვენოს. არ არის გამორიცხული, რომ სწორედ ადამიანი-ნივთის კატეგორიის დიათეზა დაედო საფუძვლად ამ კონსტრუქციებს.

საბოლოოდ რაში მდგომარეობს ერგატიული პრობლემის არსი? – მხოლოდ იმაში, რომ ასეთი სისტემა შესაბამისობაში არაა ინდოევროპულ ნომინატიურ სისტემასთან. მართლაც,

ერგატიულობის საყოველთაო პრობლემის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ გარდამავალი ზმნის სუბიექტი არ არის ინდოევროპულ სისტემათათვის მისაღებ, ანუ ნაცნობ ნომინატიურ ბრუნვაში და ერგატივი აღიქმება ირიბ ბრუნვად. დიდი ენათმეცნიერი არნოლდ ჩიქობავა უზუსტეს პასუხს პოულობს ამ კითხვაზე გასულ საუკუნეში. არანაირი პასიურობა ან აქტიურობა რეალურად არაა კავშირში ერგატიულობასთან. ეს არის გარდამავალი ზმნის სუბიექტის მორფოლოგიური კატეგორია, რომელიც სხვადასხვა ენებში მოსალოდნელ მრავალფეროვნებას ავლენს ისევე, როგორც სხვა მორფო-სინტაქსური და მორფო-სემანტიური კატეგორიები. რაც შეეხება პირდაპირი ობიექტის ნომინატიურ ბრუნვას, რაც ერგატივთან ერთად ქმნის ამ ე. წ. ერგატიულობის პრობლემას, უნდა ითქვას, რომ აქ პასუხი მარტივია. პოლოპერსონალურ სტრუქტურებში პირდაპირი ობიექტი არის საკონვერსიო სუბიექტი და ამდენად, იგი ბუნებრივია, არის ნომინატივში.

ის ფაქტი, რომ აქ გვართა ურთიერთობის საკითხი დგება, ერთი შეხედვით, პასიურობის თეორიას წამოწევს. ჩვენ გვინდა, ხაზგასმით აღვნიშნოთ, რომ აქ ძირითადი საკითხი ეხება სუბიექტის ვინ-რა კატეგორიის დისტრიბუციას. ვინ-მოაზროვნე სუბიექტი არის ერგატივში და რა-საკონვერსიო სუბიექტი არის ნომინატივში. შეგვიძლია, უფრო მარტივი გამოსავალიც მოვნახოთ – გადავწიოთ ტერმინი “აბსოლუტური ბრუნვა” და იქ გავაერთიანოთ ვინ-კატეგორიის ბრუნვები ან ვისაუბროთ ამოსავალ გაუდიფერენცირებელ ფორმებზე, რაც ტიპოლოგიურად უნივერსალური იქნებოდა და საერთოდ მოხსნიდა პრობლემას. უადრესად მნიშვნელოვანია ის, რომ ერგატიული კონსტრუქციის ენებში ერგატივი ირიბ ბრუნვად ვერ ჩაითვლება და ამდენად, მთლიანად იცვლება საკითხისადმი მიდგომაც. თუკი პირდაპირი ბრუნვა სუბიექტის ბრუნვაა, მაშინ ცხადია, მოთხრობითი პირდაპირი

ბრუნვა იქნება. ე. ი. პირდაპირი ბრუნვებია: ნომინატივი და ერგატივი. პარტიტივისაგან განსხვავებით, (რომელიც მხოლოდ უარყოფით ფორმებშია სუბიექტის ბრუნვა) ერგატივი მხოლოდ სუბიექტის ბრუნვაა.

ზოგ მკვლევარს მიაჩნია, რომ ქართული გარდამავალი ზმნის მეორე სერიაში ერგატიული კონსტრუქცია მეორეულია, რადგანაც ზმნაში ერგატიულობა არაა გამოხატული და მხოლოდ სინტაქსური ფორმით გვაქვს მოცემული, ზმნის პირის ნიშნები კი ერთანირადაა განაწილებული პირველსა და მეორე სერიებში (გ. ნებიერიძე, 1987; მ. სახოკია, 1985). ამ მოსაზრებას ზურგს უმაგრებს ისიც, რომ პრობლემაა საერთო ქართველურში ერგატივის ბრუნვის აღდგენა. (საერთოდ, მ. სახოკიას ერგატივი პასიურ-პოსესიური მოდელიდან წარმოქმნილად მიაჩნია.)

ჩვენ ვფიქრობთ, რომ მეგრულ ზმნებში ქ სუფიქსის ერგატიული არსის გამოვლენა ადასტურებს ქართველურ ზმნაში გამოხატულ ერგატიულობას. აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ ერგატიულობის ასეთი ტიპის ზმნური გამოხატვა ხდება აწმყოსა და თურმეობითებში. ჩვენი ვარაუდით, პირველსა და მესამე სერიებში მოგვიანებით გაჩენილი თემის ნიშნები გარკვეული თვალსაზრისით ზმნური ერგატიულობის გამოხატულებად შეიძლება ჩაითვალოს. სხვათა შორის, თემის ნიშანთა გრამატიკული პოლიფუნქციონალიზმი (გვარისა და ასპექტის ფუნქციები) მხოლოდ ადასტურებს ამ მოსაზრებას. ის გარემოება, რომ გარდაუვალ ზმნებსაც გააჩნიათ თემის ნიშნები, ხაზს უსვამს აქტიური, მოაზროვნე სუბიექტის როლის პრიორიტეტულ მნიშვნელობას ტრანზიტულობასთან შედარებით ზმნური ერგატიულობის გამოხატვისას. ხოლო ზანურს აქვს ერგატიული სუფიქსი ქ ზმნებში (პირველსა და მესამე სერიაში) და აღარ სჭირდება თემის ნიშანთა მკვეთრი სისტემის ჩამოყალიბება. აქვე საგულისხმოა ისიც, რომ ეს –ქ ნიშანი ჩნდება პირველსა და

მეორე პირებში გარდამავალ და გარდაუვალ ზმნებში. თუმცა გარდამავალ ზმნებს ნქ ორფონემური ფორმანტი აქვთ. შესაბამისად ქართული ზმნებიც გარკვეულად განასხვავებენ გარდამავალსა და გარდაუვალ ფორმებს თემის ნიშანთა მიხედვით.

თემის ნიშანი გამოკვეთილად მონაწილეობს დინამიზაციის პროცესში. ეს უკანასკნელი კი, თავის მხრივ, ძირითადად აქტიური ანუ მოაზროვნე სუბიექტის კლასისთვის არს დამახასიათებელი. ჩვენი ვარაუდით, თემის ნიშნიანი (ზმნაში გამოხატული ერგატივით) ფორმები არის საოპოზიციო ცალეები მეორე სერიის უთემისნიშნო (სახელში გამოხატული ერგატივით) ფორმებისათვის.

ე. ი. გარდამავალ, უფრო ზუსტად, მოაზროვნე სუბიექტის მქონე ზმნათა უღლებების ფორმებში გვაქვს ერგატიული ოპოზიცია სახელური და ზმნური ფორმანტებით. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, ოპოზიცია ასეთია: ერთი მხრივ, სრული დროის ფორმებში გვაქვს ერგატიული ბრუნვით ან ერგატიული დატივით გაფორმებული კონსტრუქციები, მეორე მხრივ, თემის ნიშნებით (ზმნური ერგატივით) გაფორმებული დინამიკური, უსრული დროის ფორმები.

უფრო ღრმად თუ დავაკვირდებით, აქ სამი ტიპის გამოყოფა შეიძლება. სავარაუდოდ, მესამე სერიაში თემის ნიშანთა არაობლივატორულობა განპირობებულია, ერთი მხრივ, სრული დროის ფორმებით და მეორე მხრივ, სუბიექტის დატიური ბრუნვით. მესამე სერიაში გვაქვს ერგატიულობის ორმაგი გამოხატვა: სახელური - ერგატიული დატივითა და ზმნური - თემის ნიშნით.

ამრიგად, პირველ სერიაში გვაქვს ზმნური ერგატივი, მეორეში კლასიკური ფორმა გვაქვს ერგატიული ბრუნვით და სრული დროით, ხოლო მესამე სერიაში კი გვაქვს ამ პირველი ორის ვარიანტის ოდნავ სახეცვლილი (დატივი ერგატივის ნაცვლად) კომბინაცია. აქ საიტერესოა თემის ნიშანთა დისტრიბუცია ერგატიულობის თვალსაზრისით.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეს საკმაოდ დიდი თემაა და საკითხი შემდგომ კვლევას მოითხოვს. ამ ეტაპზე მხოლოდ საკითხის დასმითა და ვარაუდის გამოთქმით შემოვიფარგლებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. გ. დეეტერსი, 2002 – გ. დეეტერსი, არსებობდა თუ არა სახელთა კლასები ყველა კავკასიურ ენაში. ენათმეცნიერების საკითხები. 2002 №2, თბილისი.
2. ქ. მანიჩი, 1996 - Manning Christopher Ergativity: Argument Structure and Grammatical Relations. Stanford: CSLI Publications. Ch. 1, pp. 1-76 (*Cutting the Ergativity Pie*). 1996
3. ქ. მანიჩი, 1997 - Manning Christopher Ergativity. Stanford University. CSLI Publications, 1997.
4. მ. მაჭავარიანი, 1987 - მ. მაჭავარიანი, ქცევის კატეგორიის სემანტიკა. თბილისი. 1987
5. მახარობლიძე თ. დესტინაციურ სისტემათა ტიპოლოგია. თბილისი 2005
6. მახარობლიძე თ. ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორიის ტიპოლოგიური ანალიზი. თბილისი 2005
7. გ. ნებიერიძე, 1976 - გ. ნებიერიძე, ქცევის კატეგორია ქართულში. მაცნე, ელს №3 თბილისი. 1976
8. გ. ნებიერიძე, 1987 - გ. ნებიერიძე, არსებობს თუ არა ერგატიული კონსტრუქცია ქართველურ ენებში. მაცნე ელს 3. თბილისი. 1987. 177-191
9. გ. ნებიერიძე, 1988 – გ. ნებიერიძე, როგორი სისტემა უნდა აღსდგეს ქართველურ ფუძე ენაში ერგატიული თუ ნომინატიური? მაცნე ელს 2. თბილისი. 1988. 83-94
10. ბ. სერებრენიკოვი, 1972 - Серебренников Б. А. О лингвистических универсалиях. ВЯ -2, 1972
11. ბ. სერებრიაკოვი, 1976 - Серебряков С. Б. Трактат Ибн Сины (Авиценны) о любви. Тбилиси, Мецნიერება. 1976.
12. ქ. ტუიტი Kevin Tuite იმპერსონალური ტრანზიტეივები (მოხსენება); აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი, 03. 03. 2006
13. კ. ულენბეკი, 1947 - Ulenbeck C. C. Gestaafde en vermeende affiniteiten van net Baskish. Amsterdam, 1947. I pp.171-182
14. კ. ულენბეკი, 1947 - Ulenbeck C. C. La langue Basque et la linguistique generale. Lingua I, 1947 p.3-18
15. კ. ულენბეკი, 1950 - Уленбек К. К. Агенса и пациенс в падежной системе индоевропейских языков. Эргативная конструкция предложения. М.1950 101-162
16. თ. უთურგაიძე, 2000 - თ. უთურგაიძე, პირდაპირ და ირიბ ობიექტთა დიაქრონიული მიმართებისათვის: არნოდდ ჩიქობავას საკითხავები, XI, თბილისი. 2000.
17. თ. უთურგაიძე. 2002 - თ. უთურგაიძე, გრამატიკული კატეგორიებისა და მათი ურთიერთმიმართებისთვის ქართულ ზმნაში. თბილისი. 2002.
18. ა. ჰოლმერი., 2001 - Holmer Artur The Iberian-Caucasian Connection in a Typological Perspective. Research report. Lund. 2001.

19. ბ. ჰოლმერი, 1970 - Holmer N. M. A historic comparative analysis of the structure of Basque language. *Fontes Linguae Vasconum*. 1970 II, pp.5-47

Мыслящий субъект и эргативные конструкции

В Картвельских языках референты эргатива даны маркерами категории человеческого класса. Этот морфологический знак мыслящего субъекта или человека создает оппозицию с субъектом категории класса вещей и с неактивным, непереходным субъектом - поскольку они (две последние) находятся в одном семантическом ареале. Сознание и сознательное действие часто является признаком активных действий.

Существенно, что несознательное действие мыслящего субъекта в рядах третьей серии (турмеобити) не оформлены эргативом. Также ни потециалис, ни будущие ряды не рассматриваются как реальные эргативные действия интеллектуального субъекта в грузинском языке.

Семантика эргатива описывает мыслящий сознательный субъект. Это – падеж субъекта категории человеческого класса. Исторически вероятно такой субъект был только в эргативе и позднее последовало изменение дистрибутивных соотношений и мы получили современную ситуацию. Хотя не возможно восстановить общий картвельский эргативный референт, но абсолютно ясна общая семантика категории класса человека для мыслящего субъекта с его морфологическими ссылками.

Грузинский эргатив дает весьма интересную картину на фоне классификации частичной эргативности. По общепринятой классификацией выделены три группы частичной эргативности:

1. Австралийских языках (как Дирбал) эргатив оформлен морфо-синтаксически, но с первым и со вторым личными местоимениями имеют номинативный и аккузативные падежи.

Можно провести параллели между этими формами и с менгрельским глагольным суффиксом -к, который появляется в первом и во втором лицах. Это также напоминает о неизменяемых формах первых двух личных местоимений в грузинском.

С северно-кавказских языков язык Бацби показывает подобие этой группе, хотя мы имеем эргатив в первом и во втором лицах даже с непереходными глаголами. Этот факт еще раз подчеркивает важность категории класса и роль мыслящего субъекта для эргативности.

2. Языки, которые имеют эргатив для субъектов в перфектах (индо-иранские языки), современная грузинская эргативная система принадлежит этой группе.

3. Языки, которые имеют эргатив для непереходных субъектов (Дакота).

Субъект активного глагола (он бежит) находится в эргативе как и субъект переходных глаголов. Но субъект семантически пассивных или неактивных глаголов (типа он сидит) находится в именительном падеже. Типологически имеем очень интересное сравнение с менгрельскими эргативными формами непереходных глаголов во второй серии. Мы предполагаем, что в менгрельском диахронически сначала глаголы активной природы получили эргативный падеж и позже распространили это и на другие глагольные формы. Грузинский язык также может присоединиться к этой группе с ее медиоактивами.

Большинство грузинских медиоактивных глаголов имеет субъект человеческого класса и поэтому они используют эргативный падеж субъекта. Глаголы с отсутствующим субъектом (типа *tovs* - едет снег, *ts'vims* - идет дождь и т.д.) имеют субъект более высокого класса, чем человек. Это может быть всевышний или силы высокого уровня и это всегда оформляется субъектом категории человеческого класса (если нет никаких специальных референтов для того класса в конкретном языке).

Известный вопрос: что является первичным - "охотник убил оленя" или "олень был убит охотником"? Мы думаем, что эти два варианта могли параллельно сосуществовать. Глагол был самый важный. Отношение могло быть отличное, зависящий от важности информации. Номинативные и эргативные конструкции могли иметь диахронически параллельное развитие. По нашему мнению, оппозиция класс-категории человек-вещь стало основным для развития эргативной и номинативной конструкций.

Фактически что является проблемой эргативной конструкции? Действительно только факт что он отличен от номинативной индоевропейской конструкции? Почему эргативный падеж рассматривают как косвенный падеж? Пассивность и активность не имеют никакого отношения к эргативной конструкции. Эргативность грамматическая категория переходного субъекта, оформленного по-другому в разных языках точно так же как и другие грамматические категории. Касательно именительного падежа непереходного субъекта, картинка ясная - в полиперсональных структурах прямое дополнение является конверсионным субъектом и, естественно, оформленно своим исходным именительным падежом.

На первый взгляд факт залоговых отношений наводит на теорию пассивности, но действительно эргативные и номинативные конструкции базируются на дистрибуции класс-категории в этом отношении. Класс человека это мыслящий субъект в эргативе и класс вещей это субъект непереходного глагола в номинативе. Мы также могли бы расширить значение абсолютива и обогатить его падежами одушевленного субъекта или мы могли бы говорить о неразграниченных формах, которые имели бы типологически универсальные значения. Самое важное то, что мы не можем считать эргатив косвенным падежом и это меняет все отношения. Если прямые падежи – падежи субъекта, то ясно, что эргативный и номинативный прямые падежи (в отличии от партитива, который является падежом субъекта только в отрицательных формах). Эргатив – падеж только для мыслящего субъекта.

Полиперсональность создает основу для эргативной конструкции. Было бы очень интересно исследовать широкий спектр языков в свете эргативности.

The Thinking Subject and Ergative Constructions

Transitivity as a semantic of a verbal act with the direct object could be exposed by the accusative or the instrumentalis cases. It also could be out of verbal morphology or in the other words it could be just a semantic matter without any references in a verbal morphology as it is in the Indo-European languages. But marking of the acting person is an obligatory although it has a diverse type of references in different languages.

The basing information for the category of verbal person is who-class category distribution. The first and the second persons are the speaking persons, human beings, thinking and intellectual arguments. The third person makes different schemes with its wider specter. **The ergative subject is a real active actant – it is a human of who-category animated thinking subject.** We highly recommend the term of “thinking subject” as it shows the difference between agent and patient describing the semantic content of ergativity. The attitude of the languages towards the class category gives us the key to the explanations for the nominative and ergative constructions in these languages. In our opinion the subject of what in-animated category has a nominative nature while the subject of who-animated category is with the active ergative content.

According to Ulenbeck passive and active cases are distinguished by the male and female genders but not in the natural gender, because the natural gender is in-animated (K. Ulenbeck, 1950. p.101-102). Some languages have the different marking of ergative case for animated and in-animated subjects. The north Caucasian languages have very interesting materials in this light. For example: last year on the International Linguistic Conference at Arnold Chikobava Institute of Linguistics in Tbilisi Dr. M. Magamedov exposed very interesting material in his

speech “About the indirect construction in the Avarian language”. As he explained, the same verbal act could be exposed by ergative or nominative constructions. All depends on the gender. When the subject is a man we have the ergative construction while the same verbal act performed by the female subject will be in nominative construction. This fact together with many other facts outlines the importance of class category in the North Caucasian languages.

We had discussed the meaning of the class category for the Kartvelian languages for a few times. As we already wrote the class category is a core linguistic matter for the Kartvelian languages (and not only), although on the following steps of the language development this category loses its meaning and importance. But for any successful linguistic analysis it must be taken into account.

In the Kartvelian languages the referents of ergative case are exposed by the markers of who-class category. This is a morphological reference of the thinking subject or a human. It creates the opposition with the subject of unanimated or so called thing-class category and the inactive intransitive subject – as they are in same semantic area. We mean the deep linguist analysis and the ergative case for in-animated things couldn't be exposed here as a contra argument for this theory; even though when such in-animated things are in ergative case they have wider semantics than usual, enriching it by adding of some animated/human type of activity. The consciousness and conscious acting often is a sign for the active actions.

The semantics of ergative describes the thinking conscious subject. This is a case of who-class category subject. Historically probably such subject was only in ergative and then the distribution between who- and what-category subjects has changed and we received the temporary situation. In spite the fact that we can't reconstruct the common Kartvelian ergative referent, the common who-category semantics for the thinking subject with its morphological references is absolutely clear, as we wrote about this in our previous articles.

It is significant that the unconscious acts of the thinking subject in Turmeobiti rows in the III series is not exposed by the ergative constructions. Neither the conditionals nor the future rows are considered as real ergative actions of the thinking subject in Georgian.

We agree with a big number of linguists considering the perfect and the semantic of a result as a very important condition for ergative constructions. The base for Georgian ergative construction is a real verbal active action performed by the thinking subject. Later it was spread in the other rows of conjugation in the same series. Megrelian created intransitive ergativity in the second series. This fact is an additional argument for the importance of semantics of the thinking subject in aorist. Although in Zan the transitive verbs create ergative constructions in the other series as well. So we could also say the opposite – that originally the Karvelian languages were strongly ergative. On the synchronic level for Kartvelian ergative it's important to have transitivity (except megrelian) and perfect. Perfect as one of the main condition for the ergative construction could explain the appearance of ergative constructions in Turmeobiti rows in Zan.

According to the semantics of the argument of predicate or the verbal actants, we think that the most important is the diathesis of ergativity and destination as the functional and formal opposition of the direct and the indirect objects. The indirect object with its wide specter will be considered as a destinator, while ergativity will be connected with the direct object. This attitude will put the light on many types of the poly-personal verbal activities. For example, we can understand why transitivity is not a morphological category in Georgian – as it has no markers and it is connected with the direct object. As a semantic category transitivity is exposed only in the existence of the direct object. But we can't take the markers of the direct object for the morphological of transitivity. This will not give us the parallel scheme with version and with the indirect object system. Even the markers of the

direct object are not strong in Georgian. We can't agree with Professor T. Uturgaidze who wrote: "If we take into the consideration the diachronic line for the transitive-intransitive opposition which is in the theory of language activity... we must think that the marking of the direct object was formed before the marking of the indirect object. In the period of forming transitivity the verb takes the direct object in this time there is no space for the indirect object in the verb. It's important to have an agent and a patient to create ergative and nominative constructions." (T. Uturgaidze, 2002, p.43) –Why? Didn't we have two-personal intransitive verbs? We think that ergativity and destination had the same period of forming and the original opposition was different – it was the opposition of who-what class category: the thinking actant and anything else. Later this opposition became the base for the all linguistic system in Karvelian.

To do something (for somebody), to do for somebody (something) and to do something for somebody - these are equal identities. The logic of the dominant category works here – what is more important - this creates the ranges in verbal micro-syntax. We can have the both objects and the priority is explained by the concrete demands in proper forms.

The markers of person are the same for the indirect and the direct objects for the 1st person and the same situation is for the second person as well. The priority of the minor actant and the concrete restrictions look absolutely clear in the verbal person combinations. That's why the forms are not repeated in the table and they all have the different marking. The third person direct object probably was marked although it's absolutely canonic to have one non-marked form as an opposition form inside the paradigm. Even if the third person direct object was marked, I doubt that this was before forming of the third person indirect object. There is no doubt, that third person object's markers and the second person subject's markers are the same. This fact gives the priority to the third person indirect object with the class category sign. What could be the reason for the disappearance of the third

person direct object's markers? Of course we can't explain this with only phonetic processes, as it must be the same with the third person indirect object's markers. There was no fact of devaluation of the direct object or transitivity in Georgian. There is no semantic or morphological base for this disappearance. Usually any changes or disappearances of morphemes are based on the concrete morphological, phonological or semantic reasons or it also could be based on the inter-level linguistic changes. If we had a fact of disappearance of the third person indirect object's markers we must look for its linguistic reasons. We also must say that the formal system of the Georgian verb has the space for the third person indirect object's markers - it could be a zero. It's also important to note that the old Georgian had the suffix markers for plurality of the third person indirect object.

Originally it was the class-person mixed type of conjugation in Georgian. Actually these two types don't exclude each-other (G. Deeters, 2002, p. 151). The first and the second verbal persons had the personal markers as their class category was clear and the third person had the class type marking. It could be the animated forms for the indirect object and the unanimated forms for the direct object. This last model was weak and in combination with the economic principle of the language developing it could be disappeared although in any three dimensional models in opposition with the two marked members one non-marked member is absolutely acceptable.

We think that the relations of destination and ergativity became the base for forming the object markers. M. Machavariani is outlining the priority of version and destination in Georgian. She writes that by its nature the ergativization is closer to inversion rather to conversion. "We can suppose that during the forming of personal conjugation the verbs (or verbal nouns) with the ergative constructions could take the personal markers as pronoun proclitics to expose the distance between the persons. Later it could be developed showing the intro-and extra-vertisation and the syntactic differentiation of the functions of cases. Marking the opposition of agentive and in-agentive persons, unifying the conjugation system in

the time line and freeing the category of person from the aspectual meaning united the constructions of the first and the second series and pushed the ergative construction towards the nominative one (M. Machavariani, 1987 p.123). We absolutely agree with this theory, but we'd like to have the minimal segment instead of so called "proclitics". In addition later this scientist also speaks about the functions of these vocal and consonant segments in her book. After the above mentioned processes the functions of the verbal actants were distributed among the ergative and the nominative constructions.

M. Machavariani considers m-row close to ergative. She writes that in the languages with class category conjugation m-row indirect cases are common with ergative. It shows the acting one and not the something to act on. "It couldn't be neutral or the source of action, it can't be equal with nominative" (M. Machavariani, 1987 p. 82). The scientist outlines the particularity of Georgian in this case. We partly agree with her opinion, but we consider doubtful to speak about the common indirect cases with ergative. The fact that in some North Caucasian languages the ergative and genitive cases became the base for noun flexion outlines the proper kind of relation between destination and ergativity. But this doesn't unify the ergative and genitive cases. Ergative as the subject case is common with nominative and dative, but not with indirect cases. We should also mention that in such cases this dative is too far from the content of indirect case – synchronically it's a case of a subject.

Georgian ergative seems very interesting for the split ergativity classification. There are three groups of languages with a split ergativity:

1. In the Australian languages (like Dyrbal) the ergative is exposed morpho-syntactically, but with the first and the second personal pronouns have nominative and accusative cases.

We can put the parallels between these forms and Megrelian verbal suffix *-k*, which appears in the first and second persons. Besides these first two personal pronouns have the same forms in Georgian being out of declination.

From the Caucasian languages the Batsbian language shows the similarity to this group, although we have ergative in the first and the second persons even with intransitive verbs. It outlines the importance of the class category and the role of the thinking subject.

2. The languages which have ergative for the subjects in perfect tenses. (The Indo-Iranian languages) The modern Georgian ergative system belongs to this group.

3. The languages which have the ergative case for intransitive subjects (Dakota). The subject of active verb (he runs) is in ergative like the subject of the transitive verbs. But the subject of semantically passive or inactive verbs (such as he sits) is in nominative case. Typologically it seems to be a very interesting comparison with Megrelian ergative forms of intransitive verbs in the second series. We suppose that in Megrelian diachronically the verbs of active nature got the ergative case first, spreading this fact into other forms later. The Georgian language also could join to this group with its medio-actives.

It's important that the Kartvelian languages fill all these groups. Because of this reason we can't consider this classification successful as there is no combination version/groups accepted, while Georgian shows the combination of the first and the second groups.

A big number of Georgian medio-actives have who-category subject and this is a reason for using the ergative case for their subjects. The verbs with the missing subjects (such as, *tovs* - it snows, *ts'vims* - it rains, etc.) have the higher category

subject than it is a human subject. This is the Got or some high level force, which is always exposed with the makers of the human-class category (if there are no special references for this high level class in the concrete language).

It looks interesting that according to many researches the main diathesis for the Basque verbs is the opposition of the nominative and ergative constructions, so we have two types of Basque verbs:

1. Verbs with the subject in nominative or in partitive;
2. Verbs with the subject in ergative.

The agent and the dative actant have the same marking – this puts light on the following: the opposition of nominative and genitive (partitive as one type of genitive) from one side and ergative and dative from another side. Such close relations between ergative and dative cases remains us about the dative subject of the Georgian transitive verbs in the third series.

We have some other examples of using the partitive as a subject case with negative forms. For example in Russian there is a nominative-genitive subject opposition as an opposition of positive-negative forms: *СТОЛ СТОИТ - НЕТ СТОЛА* .

Basque has no independent passive. The Basque data additionally confirms the priority of the destination and ergativity for the poly-personal models. We have the following picture: destination needs the indirect object and ergativity needs the direct object. That's why the morphology of these categories has the request for poly-personal systems. Only who-what category distribution can give us more explanations, although mistakenly this was not taken into consideration by many linguists. We must say that all other verbal categories depend on class category such as destination, ergativity, possession, transitivity, causation, version etc.

Finally we have the two possible versions:

1. We had originally strong ergativity and later we received the split ergativity in modern Kartvelian;
2. The split ergativity was prior and there were the parallel developing of the verbal system and the syntactic constructions.

Arthur Holmer in his work “The Iberian-Caucasian Connection in a Typological Perspectives” reviewed the Georgian and Basque ergative systems comparing them with the other ergative languages. We consider his analysis a little bit superficial. He speaks about typology using the terms of historical-comparative linguistics. He writes that typology doesn’t know the strict dichotomy between the nominative and ergative languages... The accusative languages create the homogenous models, while ergative languages make heterogeneous groups (A. Holmer, 2001, p.13). The difference between the ergative languages is a fact, but we doubt about the terms “homogenous” and “heterogeneous” because in typology we have “isomorphism” and “typological models” with proper contents of course. We consider interesting Holmer’s idea: In nominative-accusative languages the only obligatory argument is the subject and in the ergative languages we have some other arguments as well – objects and a subject is not the only one privileged person (A. Holmer, 2001, p.13-14). He connects ergativity with the poly-personality. We agree with his conclusion – he says that poly-personality stimulates the ergativity. He intends to investigate a big number of languages under this theory. We’ll be happy to read his promised papers.

May be the strong ergative construction is prior for Georgian and this is a reason for ergative constructions in a few verbs (such as it is –he knows, uts’yis – he knows) and it could explain the existence of ergative in Lazian present and Turmeobiti rows, and this could be a reason of the verbal suffix “k” in the first and second persons in present and Turmeobiti rows in Megrelain. As a matter in fact we have the better exposition of the destination system and the indirect object in

Georgian, while Basque shows more interest towards the direct object and transitivity.

The famous question: which construction is the elder - “The hunter killed the deer” or “The deer was killed by the hunter”? **We think that these two variants could be parallel matters. The verb was the most important. The attitude could be different depending on the importance of the information. The nominative and ergative constructions could have the diachronically parallel development. In our opinion the human-thing class categories were the base oppositions for developing ergative and nominative constructions.**

Actually what is a problem with the ergative construction? Is this only the fact that it is something different from the Indo-European nominative constructions? Why the ergative case is considered as an indirect case? Passive and active verbal moods have nothing to do with an ergative construction. Ergativity is a grammar category of the transitive subject exposed differently in the different languages just like the other grammar categories. **The nominative case of the intransitive subject is a confirmation of the fact that in poly-personal structures the direct object is a conversed subject exposed by its original nominative case.**

The fact of the mood relations could outline the theory of passivity from the first view, but indeed the ergative and the nominative constructions are basing on the distribution of who- and what-class subjects. Who-class the thinking subject is in ergative and what-class the conversed subject is in nominative. We also could move the term “absolute case”, or enrich it with the cases of who-category subject, or we could speak about non-differenced forms, which could have typologically universal meanings. The most important is that we can’t take ergative for indirect case and this would change the all attitude. If the direct cases are the cases of the subject, then it’s clear, that the ergative and the nominative are the

direct cases (in difference from the partitive case, which is only in negative forms). Ergative is a case only for a thinking subject.

Some researchers consider the ergative construction in the second series not original for Georgian as the verbal ergativity is not exposed because of the identical marking of the verbal persons in the first and the second series. They consider that we have only syntactic forms (G. Nebieridze, 1987, M. Sakhokia, 1985). This idea is supported by the fact that we don't have the same markers for all Kartvelian ergative.

We consider the suffix “k” in Megrelian verbs has the ergative content. It's important that we have this suffix in present and Turmeobiti rows. We suppose that the thematic markers in the first and the third series in Georgian could be considered as verbal exposition of ergativity. By the way the poly-functionalism of these affixes (the functions of aspect and mood) can only confirm this idea. The fact that intransitive verbs also have the thematic markers outlines the priority of thinking subject comparing with transitivity. The Zanian verbs had the suffix “k” in the first and the third series and there was no need to develop the system of thematic markers. It's significant that “-k” appears in the first and second persons and the transitive verbs have “nk” with weak “n”. Compare: Georgian thematic markers also expose differences between transitive and intransitive forms.

Thematic markers are participating in the dynamic process and this is a characteristic for the thinking subject's class. To our opinion the forms with thematic markers of the first series are opposite with noun-case exposed ergativity of the second series. In other words we have a good scheme of distribution. We have the opposition for the transitive verbs of the thinking subject: with noun and verbal formants. From the one hand we have the perfect forms with the ergative case subject or ergative dative constructions and from the other hand we have the constructions of the dynamic imperfect forms with the thematic markers (verbal

ergative). In all we have the three groups. In the third series the non-obligatorily usage of thematic markers is provided by the ergative dative from one hand and by the perfect forms from another hand. So, we have the combination or double exposition of ergativity in the third series by the noun case forms with ergative/dative case and by the verbal forms - thematic markers.

Finally we have the verbal ergative with thematic markers in the first series, in the second series we have the classic form of ergativity with the ergative case plus perfect verbs and in the third series we have the combination of these two models with a some changes (dative instead ergative).

We must say that this is a very big theme and it needs future investigations. For the current moment we just had a trial to expose the item.

References:

20. გ. დეეტერსი, არსებობდა თუ არა სახელთა კლასები ყველა კავკასიურ ენაში. ენათმეცნიერების საკითხები. 2002 №2, თბილისი.
21. Manning Christopher Ergativity: Argument Structure and Grammatical Relations. Stanford: CSLI Publications. Ch. 1, pp. 1-76 (*Cutting the Ergativity Pie*). 1996
22. Manning Christopher Ergativity. Stanford University. *CSLI Publications*, 1997.
23. მ. მაჭავარიანი, ქცევის კატეგორიის სემანტიკა. თბილისი. 1987
24. თ. მახარობლიძე დესტინაციურ სისტემათა ტიპოლოგია. თბილისი 2005
25. თ. მახარობლიძე ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორიის ტიპოლოგიური ანალიზი. თბილისი 2005
26. გ. ნებიერიძე, ქცევის კატეგორია ქართულში. მაცნე, ელს №3 თბილისი. 1976
27. გ. ნებიერიძე, არსებობს თუ არა ერგატიული კონსტრუქცია ქართველურ ენებში. მაცნე ელს 3. თბილისი. 1987. 177-191
28. გ. ნებიერიძე, როგორი სისტემა უნდა აღსდგეს ქართველურ ფუძე ენაში ერგატიული თუ ნომინატიური? მაცნე ელს 2. თბილისი. 1988. 83-94
29. Серебренников Б. А. О лингвистических универсалиях. ВЯ -2, 1972

30. Серебряков С. Б. Трактат Ибн Сины (Авиценны) о любви. Тбилиси, Мецნიერება. 1976.
31. Kevin Tuite იმპერსონალური ტრანზიტოვები (მოსხენება); აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი, თბილისი, 03. 03. 2006
32. Ulenbeck C. C. Gestaafde en vermeende affiniteiten van net Baskish. Amsterdam, 1947. I pp.171-182
33. Ulenbeck C. C. La langue Basque et la linguistique generale. *Lingua* I, 1947 p.3-18
34. Уленбек К. К. Агенс и пациенс в падежной системе индоевропейских языков. Эргативная конструкция предложения. М.1950 101-162
35. თ. უთურგაიძე, პირდაპირ და ირიბ ობიექტთა დიაქრონიული მიმართებისათვის: არნოლდ ჩიქობავას საკითხავები, XI, თბილისი. 2000.
36. თ. უთურგაიძე, გრამატიკული კატეგორიებისა და მათი ურთიერთმიმართებისთვის ქართულ ზმნაში. თბილისი. 2002.
37. Holmer Artur The Iberian-Caucasian Connection in a Typological Perspective. Research report. Lund. 2001.
38. Holmer N. M. A historic comparative analysis of the structure of Basque language. *Fontes Linguae Vasconum*. 1970 II, pp.5-47

Spatial System of Georgian (Theses)

Spatial relations are universal. They appear in every language creating the individual subsystems inside the language systems. Besides the lexical means the spatial relations in Georgian morphosyntax and semantics are exposed by the following grammatical means:

1. Cases - Dative and Adverbial cases can show the location without postpositions, although the language has tendency to change such forms by the postpositions.
2. Postpositions - There is strong system of postpositions in Georgian.
3. Pronouns exposing the spatial relations. The personal and demonstrative pronouns have the three-dimensional model of spatial relations. There is no

difference in gender, we have no grammatical gender in Georgian, but the III person pronouns expose the space location towards the first person - the speaking person in singular and plural forms:

es	sing.	This, near the first person
eg	sing.	This, near the second person (that near you)
is (igi)	sing.	That, far from the first/second persons
eseni	Pl.	These, near the first person.
egeni	Pl.	These, near the second person.
isini	Pl.	Those, far from the first/second persons

Prefix “a”- shows the distance near the first person, while prefix “i”- exposes the opposite – far from the first/second persons. As the second person is a member of the communication and it is always near the first person.

4. Adverbs of place showing the locations and directions.

5. Preverbs showing the directions for the verbal acts

It’s relevant to describe the semantic structure of the each above mentioned item exposing their correlations and co-existence as well.

A few years ago I exposed the theory of linguistic vectority. The language is the canonical system of its units and these relations could be shown by the linguistic vectors on the each level of the language hierarchy. The linguistic vectors are: phonetic, morphemic, syntactic, lexical and semantic vectors. There are also some inter-level vectors, such as morpho-phonological, morpho-semantic, morpho-syntactic and lexico-semantic vectors.

The theory of linguistic vectors seems to be very comfortable for diverse type of investigations and for describing any type of spatial relations in any language as well.

ენობრივი ლოგიკა და ასიმეტრიები

ყველა ენას ახასიათებს სისტემურობა, რამდგანაც ენა არის სისტემა და ეს უნივერსალურია, თუმცა ყველა ენას აქვს თავის ენობრივი ლოგიკა და გააჩნია თავისი კონკრეტული სისტემური მახასიათებლები. ის რაც ენობრივ სისტემას ქმნის კონკრეტულ ენაში, ექვემდებარება შესაბამის ენობრივ ლოგიკას, მაგრამ, ამავე თვალსაზრისით, ყოველ ენას აქვს ასიმეტრიები. ლინგვისტური ასიმეტრიები ამ შემთხვევაში არ გულისხმობს იმავეს, რასაც პრაგმატული ენათმეცნიერების შესაბამისი ტერმინი, რომელიც გამოიყენება, მაგალითად, ასიმეტრიული დიალოგის ანალიზისათვის. ამ შემთხვევაში ჩვენ ვსაუბრობთ ენობრივი ლოგიკის ასიმეტრიებზე. ეს არის არასისტემური, განუპირობებელი ფორმები ენაში.

ყოველ ენას აქვს თავისი სახასიათო საიდუმლოებები ანუ ფორმობრივ-სემანტიკური ასისტემური მოვლენები და გარკვეული სირთულეები უცხოელთათვის. ნებისმიერი ყველაზე უფრო რთული სისტემაც კი ვერ ჩაითვლება სირთულედ ამ საიდუმლოებებთან შედარებით. სწორედ ეს წარმოქმნის ან ენის შესწავლის ძირითად სირთულეს: მაგალითად, ინგლისურში არსებობს რამდენიმე ათეული უწესო ზმნები, რომელთაც თავისი განსხვავებული სამი ფორმა გააჩნიათ და ეს ინგლისური ენის შემსწავლელმა პიროვნებამ უბრალოდ უნდა დაიზეპიროს; ასეთივეა გერმანული ენის არტიკლი, რომელიც ყოველგვარი ლოგიკის გარეშე დგას და გერმანული ენის შესწავლის მსურველმა ყოველი სიტყვა აუცილებლად უნდა დაისწავლოს არტიკლთან ერთად; რუსულში ამდაგვარი მოვლენაა ენობრივი ლოგიკის გარეთ მდგომი რიგი ორთოგრაფიული შემთხვევებისა და ა. შ.

ენობრივი ლოგიკის ასიმეტრიებად უნდა განვიხილოთ ყველა ლინგვისტური გამონაკლისიც.

ქართული ენაში ზმნის შესწავლის სირთულეს ქმნის არა მისი უღლების, ერთი შეხედვით, რთული სისტემა, არამედ ზმნისწინის სემანტიკათა თავისებურებანი. ქართულში უღლების სისტემა არის საკმაოდ მწყობრი და ამდენად იგი თავსებადია ენობრივ ლოგიკასთან.

ზმნისწინებს ახასიათებს გარკვეული ასიმეტრიულობა, ენობრივი ლოგიკის თვალსაზრისით, მაგალითად: მოკვდა და არა დაკვდა ან გაკვდა, დარწმუნდა და არა გარწმუნდა ან მორწმუნდა ან მირწმუნდა და ა. შ. როდის რომელ ზმანსთან რომელი ზმნისწინი უნდა იქნეს გამოყენებული? ეს სერიოზული სირთულეა და ქართული ენით დაინტერესებული უცხოელებისათვის სრულიად ხელმიუწვდომელი მოვლენაა. აქაც მუშაობს მხოლოდ დაზეპირების მეთოდი. ზმნისწინი როგორც ენობრივი მოვლენა, რა თქმა უნდა, სისტემურობით ხასიათდება, მაგრამ მას აქვს ასიმეტრიული საკითხების მთელი რიგი სემანტიკური თვა;ლსაზრისითაც, მაგალითად, რატომ არის მოიგო (He won) და გაიგო (He understand), მოხვდა (He got), შეხვდა (He met) და არ გვაქვს გახვდა? ამას ენობრივ სისტემაში პასუხი არა აქვს.

საერთოდ, ზმნისწინი უფრო დერივაციული მოვლენაა, ვიდრე ფლექსიური, რადგანაც მისი ექვსი ფუნქციიდან ოთხი არის დერივაციული შინაარსის მქონე. ზმნისწინის ფუნქციებია:

7. გეზის გამოხატვა,
8. ორიენტაციის გამოხატვა,
9. ასპექტის დასრულება,
10. მწკრივის ფორმათა წარმოება,
11. სიტყვის მნიშვნელობის ცვლა,
12. ზმნის პირიანობის ცვლა.

აქ მხოლოდ მესამე და მეოთხე ფუნქციებია ფლექსიური შინაარსის მქონე.

მნიშვნელოვანია ის გარემოება, რომ პოლიპერსონალურ სტრუქტურებში ზმნის დერივაციულ კატეგორიათა უმეტესობა (შეიძლება ითქვას, რომ პრაქტიკულად ყველა კატეგორია) დამოუკიდებლად ან ერთმანეთთან მიმართებაში ზმნის პირიანობაზე ახდენს გარკვეულ ზეგავლენას. ეს კატეგორიებს აქვთ სამი ტიპის აქტივობა:

1. ცვლიან ზმნის პირის ხასიათსა და როლს ან ზმნაში,
2. შემოჰყავთ/გაჰყავთ პირი,
3. პირთა ურთიერთობის თემატიკას ეხებიან.

ამიტომაც ენამ ჩამოაყალიბა პოლიფუნქციურ პრეფიქსურ ხმოვანთა ზმნური სისტემა. დავას არ იწვევს ის ფაქტი, რომ ამ ხმოვნებს ერთი გარკვეული ფუნქცია არ გააჩნიათ და ისინი უშუალოდ ზმნის პირიანობაზე მუშაობენ. აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ მიუხედავად ამ ტიპის პოლიფუნქციურობისა, ზმნური ხმოვან-პრეფიქსები ენობივ ასიმეტრიებად ვერ ჩაითვლება, რადგანაც ისინი თავის მხრივ მწყობრ სისტემას ქმნიან.

აბსოლურად ნათელია, რომ ენობივ ასიმეტრიები ბუნებრივი მოვლენაა, რამდენადაც ენა გახლავთ ცოცხალი ორგანიზმი. ასიმეტრიები არის გარკვეული თავდაცვის ფორმები. ბიოლოგიაში ცნობილია, რომ ცხოველები და მცენარეებიც კი კარგვეულ თავდაცვით სისტემებს მიმართავენ, როცა უცნობი ობიექტი უახლოვდებათ, ისინი ინიღბებიან ან მომწამვლელ სუნს გამოყოფენ. ამდენად, ენის მიერ ასიმეტრიების შექმნაც ამ მიზანს ემსახურება.

რეკომენდაციას ვიძლევი, რომ შეიქმნას მრავალენოვანი ასიმეტრიული ლექსიკონები ქართული ენისთვის, სადაც ასახული

იქნება სისტემური გამონაკლისები, ყველა ტიპის თავისებურებანი და კონკრეტულ ფორმათა განსხვავებული სემანტიკური ნიუანსები.

Dr. Tamar Makharoblidze

The linguistic logic and asymmetries

Now we have a trial of exposing a new theory about the linguistic logics and asymmetries – anomalies. While talking about asymmetries we need to say that this term is used in pragmatic linguistics, but of course we don't mean the same thing. Asymmetries are fixed towards the language system in its grammar. In nature every live organism has its own system to protect itself, for instance, some plants have the poisoning smell. Linguistic anomalies are the same matter as a language is a life organism and it behaves like other life beings. There are also some other systems for hiding inside one language (such as so called Katdjuri in Georgian, taboo everywhere, etc.).

Actually some languages are difficult to learn not because that they have the difficult systems (11 rows of conjugation or 7 and more cases, etc.), but because of the reason that these languages have many asymmetries towards the language system. I'd call them mysteries. Georgian preverbs have such mysteries producing new semantics out of system and creating new unique semantics for the concrete forms.

ენათმეცნიერული პროექტები

საქართველოს მთიანეთის ენობრივი სიტუაცია, კინემატოგრაფიული დოკუმენტირება და ლინგვისტური ანალიზი

საქართველოს მთა, სამწუხაროდ, ამ ბოლო პერიოდში ერთი მხრივ, განიცდის მოსახლეობის შემცირების შეუქცევად პროცესს, ხოლო მეორე მხრივ, ხდება ახალგაზრდა თაობათა ლინგვოკულტურული ინტეგრაცია - მასმედიის წყალობით. დასახელებული გარემოებები ნათელს ჰფენს ამ პროექტის აქტუალობას. უდავოა, რომ ამ პროექტით მოპოვებული მასალა ფასდაუდებელი განძი იქნება ენათმეცნიერთათვის.

გლობალიზაციის ეპოქაში განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ინდივიდუალიზმს, რითაც ასე გამოირჩევა საქართველოს მთა. ჩვენი ღრმა რწმენით, საქართველოს მთის რიტუალური და ეთნოგრაფიული ლინგვომასალის კინემატოგრაფიული დოკუმენტირება სწორედაც დროული და აქტუალურია. კინემატოგრაფიული დოკუმენტირება მომავალ თაობებს შემოუნახავს აღმოსავლეთ საქართველოს მთის დღევანდელ სახეს.

კერძოდ, შეიქმნება ინტერნეტ-საიტი, სადაც ვიდეო და აუდიო ფორმატში განთავსდება ინფორმაცია საქართველოში ენობრივი სიტუაციის ძირითადი მახასიათებლების შესახებ.

წარმოდგენილი პროექტი გულისხმობს საქართველოს მთის ენობრივი სიტუაციის მრავალმხრივ ლინგვისტურ ანალიზს. იგი მოიცავს, როგორც ქართული ენის სინქრონულ ანალიზს საქართველოს მთის ყველა დიალექტურ დონეზე, აგრეთვე არაქართული მოსახლეობის ქართული ენის ფლობის დონეებსაც.

პროექტი გულისხმობს მთელ საქართველოში ენობრივი სიტუაციის დესკრიფციულ ანალიზს, ქართული ენის სინქრონულ ანალიზს ყველა დიალექტურ დონეზე არაქართული მოსახლეობის ქართული ენის ფლობის დონეების ჩათვლით.

ამ პროექტის ფარგლებში შეიქმნება საქართველოს მათაში ენობრივი სიტუაციის ამსახველი კინემატოგრაფიული დოკუმენტური მასალა, რომელიც ერთი მხრივ, იქნება ფასდაუდებელი საარქივო ინფორმაცია, ხოლო მეორე მხრივ, იგი წარმოადგენს სხვადასხვა მიმართულების ლინგვისტური ძიებებისათვის აუცილებელი წყაროს. პროექტი ღირებული იქნება სამომავლო ინტერდისციპლინარული სწავლებისათვის და ელექტრონული საუნივერსიტეტო კურსებისათვისაც.

პროექტი აგრეთვე გულისხმობს შეგროვილი მასალისა და ამ მასალის საფუძველზე გამოტანილი სამეცნიერო დასკვნების, ანუ პროექტის საბოლოო შედეგების დიგიტალიზაციას.

დღემდე საქართველოში არ შექმნილა ლინგვისტური შინაარსის სამეცნიერო ფილმები. ინტერნეტში განთავსებული პროექტის განხორციელების შედეგად შეგროვილი მასალა ხელმისაწვდომი იქნება ქართული ენის მკვლევართათვის მსოფლიოს ყველა კუთხეში. პროექტის საბოლოო შედეგების დიგიტალიზაცია, ბუნებრივია, უზრუნველყოფს მაღალ ხელმისაწვდომობას.

პროექტის შედეგად მოპოვებულ მასალაზე დაყრდნობით ენობრივი სიტუაციის ანალიზი და სინქრონული ლინგვისტური ძიებები წარიმართება შემდეგი მიმართულებებით:

- დესკრიფციული ლინგვისტიკა
- მორფონოლოგია
- მორფო-სინტაქსი
- ლექსიკურ-სემანტიკური ასპექტი
- სოციოლინგვისტიკა

- ეთნოლინგვისტიკა
- დიალექტოლოგია
- პრაგმატიკა
- დისკურსი
- ლინგვისტური ანთროპოლოგია
- ენის განვითარების ტენდენციები
- ტიპოლოგიური ანალიზი

12 კვლევის მიზანი და ამოცანები

პროექტის მიზანია აღწეროს და გამოიკვლიოს საქართველოს მთის ენობრივი სიტუაცია; შექმნას საქართველოს აღმოსავლეთ მთის ენობრივი სიტუაციის ამსახველი დიგიტალ-ფონდი; მოახდინოს მისი კინემატოგრაფიული დოკუმენტირება და მრავალმხრივი ლინგვისტური ანალიზი.

პროექტის ამოცანებია:

1. საქართველოს მთის ენობრივი სიტუაციის ამსახველი კინოდოკუმენტური ფონდის შექმნა; ამ რეგიონების რიტუალური და ეთნოგრაფიული ლინგვომასალის კინემატოგრაფიული დოკუმენტირება;
2. საველე სამუშაოების ჩატარება საქართველოს მთის ყველა რეგიონში.
3. საქართველოს მთის ენობრივი მასალის დიგიტალიზაცია და შესაბამისი ვებ-საიტის შექმნა;
4. საქართველოს მთის ენობრივი სიტუაციის ამსახველი მოპოვებული მასალის ტექნიკური დამუშავება;

5. საქართველოს მთის ენობრივი სიტუაციის ამსახველი მოპოვებული მასალის სამეცნიერო ანალიზი, ანუ მასალის ლინგვისტური დამუშავება.

1.1 Importance of the Problem, Research Novelty

The Importance of the problem is as following:

1. Unfortunately the last period is the time of the high speed emigrations processes in the Georgian Mountains from one hand and from another hand thanks to media we have a high level of lingvo-cultural integration local population. These factors outline the importance of keeping the modern language situation in the Georgian Mountains, which will be really very valuable for different type of future humanitarian investigation.
2. In the period of globalization individualism is very important. Keeping the identity and individuality by documental filming of language situation in the Georgian Mountains is very important and actual.
3. Keeping the modern language situation in the Georgian Mountains on digital and cinematographic formats will be valuable for future generations.

Research Novelty

Till today we never did any kind of linguistic filming and we have no scientific films in this field in our country. This project will be the first in Georgia. The digital exposition of the material and the final scientific results will be easy to access for any interested people in the world.

Unfortunately, ethno-linguistics is not developed in Georgia. There are no specialists of this direction of linguistics and no investigations are held in our country. Presented project intends to make the first steps towards it, as it is oriented to support this new linguistic field. It fits this lack.

Besides the traditional linguistic researches we think to fill the new fields of Georgian linguistics (lingvo-culturology, sociolinguistics, linguistic anthropology, and computational linguistics as well.) It will be significant for interdisciplinary studies as well and it also will be the ready material for future e-learning courses in these fields.

The researched based on the collected material will be in following linguistic fields:

1. Descriptive linguistics
2. Morphonology
3. Morpho-syntax
4. Lexical-semantics
5. Sociolinguistics
6. Dialectology
7. Pragmatics
8. Ethno-linguistics
9. Discourse analysis
10. Language and culture
11. Linguistic anthropology
12. Stylistics
13. Second language acquisition
14. Tendencies of language developing
15. Typology

1.2 Goals and Objectives of Research

The project objectives are based on the project goal, of course:

1. Creating the cine-documental fund exposing the language-situation in the Georgian Mountains; Filming the ritual and ethno-linguistic materials in these regions;
2. Having the field works in the following regions – **Khevsureti, Pshavi, Gudamakari, Tusheti, Mtiuleti, Samachablo (The Liakhvi river Canyon), The Tana river Canyon, The Ksani, river Canyon, The Tedzami river Canyon.**
3. The digitalization of the language-data of the Georgian Mountains and creating the web-site;
4. The technical preparation of the materials collected by the field works in the Georgian Mountains;
5. The scientific linguistic analysis of all collected material form the Georgian Mountains.

აკადემიური წერის კურსის ელექტრონული ვერსია საუნივერსიტეტო სწავლებისათვის

როგორც სათაურიდანაც ჩანს, ჩვენი პროექტი – „აკადემიური წერის კურსის ელექტრონული ვერსია საუნივერსიტეტო სწავლებისათვის“ მიზნად ისახავს აკადემიური წერის საუნივერსიტეტო კურსის ელექტრონული ვერსიის შექმნას.

ჯერჯერობით ჩვენ არ გვაქვს არანაირი ელექტრონული კურსები ქართულ ენაზე საუნივერსიტეტო სწავლებისათვის. ეს პროექტი იქნებოდა პირველი რეალური ნაბიჯი ამ გზაზე. ამდენად, ეს არის უნიკალური პროექტი. საქართველოში არ არსებობს რაიმე ტიპის აკადემიური ელექტრონული კურსები, თუმცა ამ მიმართულებით გარკვეული მუშაობა უკვე დაწყებულია, კერძოდ, ქართულ ენაზე ნათარგმნია პროგრამა “მუდლი”.

სამწუხარო ფაქტია, რომ რეგიონალური უნივერსიტეტები და უმაღლესი სასწავლებლები განიცდიან კარგი სპეციალისტების ნაკლებობას. აკადემიური წერა არის საერთო საგანი მრავალი მიმართულებისათვის. ამიტომ ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ამ საგნის ხელმისაწვდომი ელექტრონული ვერსია ერთობ დროული და სასარგებლო იქნებოდა.

ჩვენ ზედმეტად მიგვაჩნია პროფესიონალებისათვის ელექტრონული კურსების სარგებლობის ახსნა-განმარტებანი. დღეს ეს თემა დავას უკვე აღარ იწვევს. უამრავი სტუდენტი სარგებლობს ამ ტიპის კურსებით ევროპისა და ამერიკის შეერთებული შტატების უნივერსიტეტებში.

ჩვენ გვქონდა ტრენინგები გერმანულ სპეციალისტებთან ერთად. ასევე თ. მახარობლიძის კორეაში ვიზიტის დროს, სადაც ის სეულის სანმიუნგის უნივერსიტეტში მუშაობდა პროფესორის თანამდებობაზე, იგი გაეცნო კორეელი ელექტრო-ინჟინრების მეთოდებსა და პრაქტიკას.

აკადემიური წერის საუნივერსიტეტო კურსის ელექტრონული ვერსია მოიაზრებს ლექციათა კურსს, ასევე პრაქტიკულ და

სემინარულ მუშაობას. პროგრამის ვიზუალური მხარე ეკრანზე იქნება წარმოდგენილი ლექტორის ვიდეო-რგოლთან ერთად. სტუდენტებს მიეთითებათ ბიბლიოგრაფია და საშინაო დავალებები. ყველა ტიპის სამუშაოსათვის გამოყენებული იქნება ელექტრონული (CD) და ქსელური ფორმატი.

სამუშაო ამოცანებია: კონტენტის მომზადება, სალექციო მასალის დიგიტალიზაცია, ვიდეო რგოლების დამზადება, ტესტებისა და ვიზუალური მასალის დიგიტალიზაცია, “მუდლის” სისტემის მიხედვით პრაქტიკული სამუშაოების კონკრეტული ამოცანების პროგრამირება და სტუდენტებთან სამუშაო ქსელური სისტემის პროგრამირება.

პროექტის წარმატებით განხორციელების შემთხვევაში შეიქმნება უნიკალური საუნივერსიტეტო კურსი – “აკადემიური წერა”, რომელიც ხელმისაწვდომი იქნება ფართო გამოყენებისათვის. ეს კურსი სასარგებლო იქნება როგორც ლექტორებისთვის, ასევე სტუდენტებისათვის და, საერთოდ, ამ თემით დაინტერესებული ყველა პირისთვის.

The electronic version of Academic Writing for University Studies

The goal of the project is to create the electronic version of Academic Writing for Universities.

There were some trials for establishing and beginning e-learning in Georgia. But till now we don't have any electronic courses for Universities. Our project will do

the first real steps towards it. Unfortunately we have no electronic academic programs yet, although there are some translations of “Moodle” in Georgian.

We plan to create e-learning course of Academic Writing. This will be the first and unique course done in Georgian. As a matter in fact many universities and high schools out of Tbilisi have the lack of good specialists. Academic Writing is a common discipline for different directions and we hope that regional schools and universities can happily use its electronic version.

We don't think there is any need to give more explanations about the positive sides of e-learning. A big number of students are using this type of study at the high schools and Universities in USA and Europe.

We had some training and workshops with foreign specialists form Germany (INWENT). During my visit at Sangmyung University (Seoul, South Korea), where I was as a visiting professor, I learned “how to” - the practical ways to solve the problems of creating e-learning courses form Korean electronic engineers.

The course of Academic writing will have the lections and practical seminars, the visual side of the program will be introduced on the screen together with a lecturer's video format. The students will have the bibliography and home works. We can use on-line system for all kind of demanded tasks.

The general objectives are: content preparation, digitalization of lections, preparing video materials, digitalization of texts and visual materials, programming the concrete tasks with “Moodle” system for practical works and seminars, programming the net system for working with students.

In case of successful realization of the project we'll have a unique electronic course of Academic Writing for Universities. It will be very helpful and easy to

access for lecturers and students and for a wide range of interested audience as well.

ქართული ენის ინგლისურენოვანი გრამატიკის პროექტი

ქართული ენის ინგლისურენოვანი გრამატიკის პროექტის მიზანია ქართველი ენათმეცნიერების მიერ შეიქმნას ინგლისურ ენაზე შესრულებული პირველი ფუნდამენტური ნაშრომი, რომელიც დაეყრდნობა ქართული ტრადიციული ენათმეცნიერების საუკეთესო მიღწევებს, გაითვალისწინებს უცხოელ ქართველოლოგთა უახლესი კვლევების შედეგებს და ქართული ენის გრამატიკას წამოადგენს უნივერსალური, ტიპოლოგიური ანალიზის ფორმით. სხვადასხვა მეთოდოლოგიათა კომბინაციისა და განსხვავებულ სამეცნიერო მიდგომათა წარმოჩინების თვალსაზრისით, ეს შეიძლება ჩაითვალოს უნიკალურ პროექტად.

წარმოდგენილი პროექტი ასახავს ჩვენი მრავალწლიანი პრაქტიკული და თეორიული გამოცდილების შედეგებს. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს იქნება რეალური პასუხი იმ მოლოდინისა, რომელიც დიდი ხანია არსებობს საზღვარგარეთის სამეცნიერო წრეებში. სავარაუდოდ, მოსალოდნელია პროექტის მიმართ დიდი ინტერესი უცხოელ კოლეგათა და სტუდენტთა შორის.

ინგლისურ ენაზე სულ გამოცემულია ქართული ენის გრამატიკის რამდენიმე წიგნი. ამათაგან ყველაზე საუკეთესო გახლავთ ჰოვარდ არონსონის სახელმძღვანელო *Georgian – A Reading Grammar*, რომელიც

ჩიკაგოს უნივერსიტეტმა გამოსცა 1982 წელს. როგორც თავად ავტორი უწოდებს, ეს არის საკითხავი გრამატიკა, ანუ გაკვეთილების მიხედვით მოცემული მასალა. ცნობილმა ქართველოლოგმა ქვეინ ტუიტმა (მონრეალის უნივერსიტეტი) შარშან გამოსცა *Kartvelian Morphosyntax. Number Agreement and Morphosyntactic orientation in the South Caucasian Languages*. 2005 წელს ახალი რედაქციით გამოვიდა ჟორჯ ჰიუიტის *“Georgian - A Learner’s Grammar”*. 2008 წელს გამოვიდა მარჩელო ჩერჩის (ჩიკაგოს უნივერსიტეტი) ზოგადი ხასიათის მომცრო წიგნი – *“Georgian”*. ცნობილმა ევროპულმა გამომცემლობამ ლინკომმა ამ თემასთან დაკავშირებით გამოსცა თამარ მახარობლიძის ორი ნაშრომიც: *“Basic Georgian”*. LINCOM-EUROPA. 2008 და *“A Short Grammar of Georgian”*. LINCOM-EUROPA. 2009. ასევე გვაქვს არალინგვისტთა რამდენიმე მცდელობაც: ეთნოლოგი შორენა ქურციკიძის (კალიფორნიის უნივერსიტეტი, ბერკლი) *Essentials of Georgian Grammar*. ეს არის სასწავლო წიგნი 50 გაკვეთილით და მას ერთვის ზმნათა უღლების ნიმუშებიც.

რაც შეეხება ჩვენი თემის აქტუალობას, ვფიქრობთ, საქართველოს მიმართ მზარდი ინტერესის ფონზე ეს საკითხი ეჭვს არ იწვევს. დაკვეთა არის - საერთაშორისო ბაზარზე არსებობს ამ ტიპის ლიტერატურაზე შესაბამისი მოთხოვნილება.

ჩვენ მიერ წარმოდგენილი პროექტი უნიკალური იქნება წმინდა სამეცნიერო ღირებულებების თვალსაზრისით - პირველად ჩატარდება ქართული ენის ზოგადტიპოლოგიური ანალიზი ენის იერარქიის ყველა დონეზე და ქართული ენის გრამატიკული კატეგორიები განხილული იქნება უნივერსალური ლინგვისტიკის თვალსაზრისით.

ვფიქრობთ, ამ ნაშრომით ევროპისა და ამერიკის პრესტიჟული აკადემიური გამოცემებიც დაინტერესდებიან. კერძოდ, ჩვენ გვაქვს ჩამოყალიბებული ურთიერთობა ა-კლასის გერმანულ გამომცემელთან – ლინკომთან, რაც საკმაოდ მნიშვნელოვანია

პროექტის შედეგების გავრცელების სტრატეგიის თვალსაზრისით. ეს ნაშრომი აუცილებლად გამოიცემა წიგნის სახით, ხოლო მისი ელექტრონული ვერსია კი განთავსდება ეროვნული ბიბლიოთეკის სერვერზე.

ქართული ენის ინგლისურენოვანი გრამატიკა იქნება დიდტანიანი ფუნდამენტური ნაშრომი, რომელიც მოიცავს შესავალ ნაწილს, სადაც წარმოდგენილი იქნება ზოგადი ხასიათის ინფორმაცია. შემდეგი ნაწილი იქნება ფონეტიკის მოკლე კურსი, რამდენადაც მორფონოლოგიაზე ამის გარეშე წარმოდგენილია საუბარი. მომდევნო ნაწილი კი მიეძღვნება მორფოლოგიის დეტალურ ანალიზს. ბოლო ნაწილი იქნება ქართული ენის სინქტაქსის ანალიზი. თეორიული ტექსტის გარდა ძირითადი აკადემიური პერსონალის მიერ თითოეულ საკითხთან დაკავშირებით მომზადდება ამომწურავი ანოტირებული ბიბლიოგრაფია.

მიუხედავად იმისა, რომ სამეცნიერო ხელმძღვანელს აქვს ინგლისურ ენაზე სამეცნიერო ნაშრომების, წიგნებისა და ასევე სრულმეტრაჟიანი ფილმების სცენარების წერის პოზიტიური გამოცდილება, პროექტის დასასრულს (მერვე კვარტალში) ჩვენ დავიჭირავებთ იმ დროისათვის საქართველოში მყოფ ჰუმანიტარული განათლებისა და შესაბამისი გამოცდილების მქონე ინგლისურენოვან რედაქტორს, რომელსაც დაევალება ტექსტის კორექტირება და სტილის გამართვა. ამ მიზნით, შესაძლოა, რომელიმე ინგლისურენოვან ქართველოლოგთან თანამშრომლობაც.

სამწუხაროდ, ზემოთ ჩამოთვლილი ლიტერატურის დიდ ნაწილი საქართველოში არ მოიპოვება. ასევე აქ ხელმიუწვდენელია უახლესი ტიპოლოგიური ლიტერატურაც. წარმოდგენილი პროექტის წარმატებით განსახორციელებლად, უცხოეთში გამოცემული ქართველოლოგიური შრომებისა და უახლესი ტიპოლოგიური ლიტერატურის გასაცნობად, ასევე ჩვენს უცხოელ კოლეგებთან

კონსულტაციების მიზნით მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ევროპის ერთ-ერთ ქართველოლოგიურ ცენტრში, კერძოდ, ფრანკფურტში გოეთეს უნივერსიტეტში სამეცნიერო ხელმძღვანელის მივლინება.

უნდა აღინიშნოს ის გარემოება, დღემდე ქართული ენის გრამატიკის მხოლოდ ცალკეული მოვლენები არის განხილული ტიპოლოგიურ ჭრილში. ამ პროექტით პირველად ჩატარდება ქართული ენის მთლიანი ზოგადტიპოლოგიური ანალიზი ენის იერარქიის ყველა დონეზე და ქართული ენის გრამატიკული კატეგორიები განხილული იქნება უნივერსალური ლინგვისტიკის თვალსაზრისით. ქართული ენის ინგლსურენოვანი გრამატიკა, რა თქმა უნდა, გულისმობს ენის სინქრონული დონის დესკრიფციულ ანალიზს დიაქრონიული ჩანართებითა და შესაბამისი ისტორიულ-შედარებითი ანალიზის ელემენტებით.

ჩვენი კვლევის მეთოდი არის ტიპოლოგიური, დესკრიფციული და ისტორიულ-შედარებითი. ვფიქრობთ, მხოლოდ ამ მეთოდთა ერთობლიობა განაპირობებს ქართული ენის ინგლსურენოვანი გრამატიკის წარმატებული თანამედროვე კურსის შედგენას.

The project of Georgian Grammar in English

The project of Georgian Grammar in English will be the first fundamental work of this type performed by the Georgian linguists. The work will be based on the best results of the traditional Kartvelologian linguistics including the newest researches of our foreign colleagues as well. This project will introduce the Georgian grammar categories analyzing them in the light of typology and universal linguistics. Such work could be considered as a unique project - with combination of different methods and scientific approaches.

This project will expose the results of our theoretical and practical experiences and this will be as a response to the long time expectation of many foreign linguists. We hope that this project will find a big interest among our foreign colleagues and students.

There are a few editions of Georgian Grammar in English. The best one is a book of Howard Aronson: “Georgian-A reading Grammar”, which was published by Chicago University in 1982. As the author says, this is a reading grammar, a book of lessons with grammar. Last year the famous kartvelologist Kevin Tuite (University of Montreal) published a book - “Kartvelian Morphosyntax. Number Agreement and Morphosyntactic orientation in the South Caucasian Languages”. “Georgian - A Learner’s Grammar” by George Hewitt was updated in 2005. In 2008 Marchelo Cherchi (University of Chicago) published a small book with general information – “Georgian”. The academic publisher LINCON-EUROPA released two of my books: “Basic Georgian”. LINCOM-EUROPA. 2008 and “A Short Grammar of Georgian”. LINCOM-EUROPA. 2009. There are also a few trials of non-linguists, such as ethnologist Shorena Kurtsikidze (University of California, Berkley) published “Essentials of Georgian Grammar”. This is a 50-lessons book with attached tables of conjugated verbs.

Concerning the actuality of the theme, we think that the growing interest to Georgia shows the demand of such literature as well. Besides, there is a big interest in such products at the international market of academic books and publishers.

Our project will be unique with its scientific meaning – this will be the first trial to have a full typological analysis of all Georgian linguistic system on the different hierarchical levels and the Georgian grammar categories will be exposed in the light of universal linguistics as well.

We hope that some prestigious foreign publishers will be interested to publish this work. Namely, we have the relationship with the A-class publisher - LICON-EUROPA and it is very important for the promotional strategy of the results of this project. This project will be published as a book and its electronic version will be on the server of The National Library of Georgia.

The Georgian Grammar in English will be a big fundamental work. It will begin from the introduction with the general information. The next part will be a short course of the Georgian phonetics, as we can't analyze morphonology without it. Then we'll have the detail analysis of the Georgian morphology and the last part will be about the Georgian syntax. Besides the theoretical texts, the core staff members will prepare the full bibliography with annotations about the each grammar items.

In spite the fact that T. Makharoblidze has a successful experience of writing and publishing scientific books and articles in English, a good experience of writing screenplays and poems in English, at the end of our project (in the 8th quarter) we will announce the vacancy for an English native-speaker as a proofreader to edit the text. For this purpose we could collaborate with our foreign colleagues as well.

Unfortunately, the above mentioned literature (except the Aronson's book) is not available in Georgia. There is a lack of modern typological literature in local libraries. We consider important to have the access to this literature and also to have some consultations with our foreign colleagues. The scientific director of the project plans to visit the nearest European Kartvelologian center in Germany at Frankfurt Goethe University.

We would like to outline that till now we have only a few separate trails of typological analysis of some grammar categories of Georgian. This project will provide wide typological analysis of the Georgian language system. Of course, there will be the descriptive analysis with some elements of historical-comparative linguistics for some diachronic investigations when demanded.

The methods of our research are typological, descriptive and historical-comparative. We are more than sure, that only such combinations of methods will guarantee the best results for our project.

ქართველოლოგიური ცენტრების შექმნის პროექტი ევრო-ატლანტიკურ კულტურულ-საგანმანათლებლო სივრცეში

კონცეფცია

დღესდღეობით ქართული ენა და კულტურა საქართველოს გარდა მსოფლიოში საკმაოდ მწირად არის წარმოდგენილი სულ რაღაც ორიოდ უნივერსიტეტში. ისიც უნდა სინანულით აღვნიშნო, რომ, სამწუხაროდ, ამ პროცესში მაინცდამაინც ძლიერი მეცნიერები არ არიან ჩართული. ვფიქრობთ, რომ, მრავალი თვალსაზრისით, ძალიან მნიშვნელოვანია ასეთი ცენტრების შექმნა. ამ ტიპის სამუშაოს ოდითგანვე ასრულებდნენ ქართველი მეცნიერები და მოღვაწეები საბერძნეთში, ეგვიპტეში, სირიაში, პალესტინაში, იუდეაში და ყველგან, სადაც ქართველებს ისტორიულად ხელი მიუწვდებოდათ. ეს იყო უმნიშვნელოვანესი კულტურულ-საგანმანათლებლო კერები.

ქართველოლოგიური ცენტრების შექმნის პროექტი ევრო-ატლანტიკურ კულტურულ-საგანმანათლებლო სივრცეში მოაზრებს ქართველოლოგიის მეცნიერებათა დარგებისა და, საერთოდ, ქართული კულტურისა და ენის ფართომასშტაბიან პოლულარიზაციას. ასეთი ცენტრი ქართული ენისა და კულტურის სიყვარულით უცხოელ სპეციალისტთა თაობებს გამოზრდის. მიმდინარე ეტაპზე ჩვენი მეზობელი სახელმწიფოების არასასურველი აქტივობის ფონზე ეს მნიშვნელოვანი წინ გადადგმული ნაბიჯი იქნებოდა ჩვენი ქვეყნისთვის.

ჩვენი ღრმა რწმენით, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს სხვა ინსტიტუტებთან ერთად შეუძლია, უდიდესი როლი შეასრულოს ამ საშვილიშვილო საქმეში. კერძოდ, ვფიქრობთ, რომ დასაწყისისთვის სასურველი იქნებოდა თსუ-სთან დამეგობრებული ევროპის უნივერსიტეტებში (ცხადია, ამ უნივერსიტეტების ადმინისტრაციასთან შეთანხმებით) ქართველი მეცნიერების მივლინება. მნიშვნელოვანია გამოცდილი და მაღალი შემოქმედებითი პოტენციალის მქონე პროფესორების მივლინება ქართული ენისა და კულტურის საუნივერსიტეტო კურსების წასაკითხად, ასევე კონკრეტული ერთობლივი სამეცნიერო პროექტების მხარდაჭერა. უცხოეთის უნივერსიტეტები ამ საკითხს ჩვენს მაგივრად ვერ გადაჭრიან. საჭიროა ერთობლივი ძალისხმევა.

ზედმეტად მიმაჩნია სპეციალისტებისათვის ამ ტიპის ქართველოლოგიური ცენტრების მნიშვნელობის შესახებ დამატებითი განმარტებების მიცემა.

პროფესორის მასტერ-კლასები

1. მასტერ-კლასი მედია ენა

მედია ენის მასტერ-კლასი (12 საათი) გულისხმობს ყველა ფორმის მედიის ლინგვისტურ ანალიზს. აქ ასევე განიხილება მეტყველების ძირითადი უნივერსალური პარამეტრები და “ჟურნალისტური ლიცენციები” – ტიპოლოგიური ანალიზი; დადებითი და უარყოფითი სამეტყველო ველი და მისი როლი მოლაპარაკებების ტექნოლოგიებში; ნეიროკოგნიტური ლინგვისტიკისა და ფსიქოლინგვისტიკის როლი ჟურნალისტიკაში; დრო და სივრცე ენასა და მედიაში; ენა და სოციუმი; ბუნებრივი და ხელოვნური ენები; ენა და ხელოვნური ინტელექტი: ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური ფაქტორები; ტიპოლოგიური ლინგვისტიკა და უნივერსალური აზროვნება: ენა და შემოქმედებითი აზროვნება.

Master class Media Language

Master class of Media language (12 hours) includes the linguistic analysis of all types of local Media. It also exposes the following items: the general parameters of speech and so called “journalistic licensees” in typological light: positive and negative speech areas and their roles if negotiation technologies; the role of neuro-cognitive linguistics and psycholinguistics in journalism; time and space in language and in media; the language and socio-individuals; natural and artificial languages; the language and artificial intellect; linguistic and extra-linguistic factors of speech; typological linguistics and universal thinking; the language and creative thinking.

2. მასტერ-კლასი მედია სცენარი

მასტერ-კლასი მედია სცენარი (12 საათი) მოიაზრებს სასცენარო ხელოვნების დახვეწას - იგულისხმება ყველა ფორმისა და ყველა ჟანრის მედიის სცენარი. ჟანრები და ფორმატი. ტელეფილმი - დოკუმენტური და მხატვრული: რადიო სპექტაკლი, ანიმაციური ფილმი; მოკლემეტრაჟიანი ფილმი, ყველა ტიპის შოუს სცენარი, რეკლამის სცენარი: ჟანრთა კომბინირება. საერთაშორისო პროექტები.

აქ ასევე განიხილება რიგი საკითხები: სარეჟისორო და ლიტერატურული სცენარი; სცენარი და პოლიტიკა; PR სცენარი; სცენარის წერის ტექნოლოგიები: სცენარის მარკეტინგი.

Master class Media scripts

Master class of Media scripts (12 hours) means teaching of all types of media screenplay writing. All genres and directions of screenwriting; formatting and editing the scripts; (TV-scripts (feature and documental), radio plays, animation screenplays, shorts; all kind of show-scripts, combination of genres; International projects.

The following items also will be discussed on the lectures: scripts in literature and producers screenplays; developing screenplays; politics and screenplays; PR technologies and PR screenplays; screenwriting technologies; screenplay marketing tools.

3. პროფესიული მზაობა მასტერ-კლასი

მასტერ-კლასი პროფესიული მზაობა (15 საათი) - ეს საგანი გულისხმობს – მაგისტრანტთა საბოლოო პროფესიულ შემოწმებას. აქ სტუდენტები პრეზენტაციის სახით წარმოადგენენ მათ მიერ მომზადებულ მედია პროექტებს და მიიღებენ ობიექტურ და კრიტიკულ შეფასებას როგორც თავისი თანატოლებისგან, ასევე პროფესორისგან. შეფასების ძირითადი კრიტერიუმები დადგენილი იქნება კონკრეტული ტიპის მედია მიმართულებისათვის. სემესტრის განმავლობაში მიმდინარე პროექტთა კრიტიკული განხილვა და ანალიზი სტუდენტისთვის იქნება დიდი პრაქტიკული გამოცდილება და ასევე ეს პროცესი პარალელურად კარგ მასალას შექმნის კავკასიის მედია სკოლაში სტუდენტური მაუწყებლობის ჩამოყალიბებისათვის.

1. Master class of Professional readiness

Master class of professional readiness (15 hours) - means to accept the presentations from the students different types of their media-projects giving the professional analysis and directions to their project pushing them towards the local media market. Basing on the professional knowledge (they got during the 4 years in CSM) the students will analyze their projects and will gain a lot of practical experience of project writing and presentation learning on their own mistakes; Besides CSM will collect some great material for its (future) student broadcasting.

სილაბუსი

<p>სასწავლო კურსის დასახელება და აღწერა</p>	<p>ქართული ენის მორფოლოგია</p> <p>ქართული ენის მორფოლოგიის კურსი გულისხმობს ქართული ენის მორფოლოგიის დეტალურ შესწავლას და მის გაანალიზებას. ის მოიცავს 1 სემესტრს და 5 კრედიტს კურსი მოაიზრებს ლექციებს, სემინარებს და ინდივიდუალურ თემას თითოეული სტუდენტისათვის.</p> <p>ეს არის ინგლისურენოვანი კურსი ბაკლავრიატისა და მაგისტრატურის ყველა დაინტერესებული უცხოელი სტუდენტისათვის.</p> <p>ქართული ენის მორფოლოგიის კურსი შედგება სამი ძირითადი ნაწილისაგან:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. სახელთა მორფოლოგია, 2. ქართული ზმნის მორფოლოგიური ანალიზი, 3. ფორმაუცვალეებელ სიტყვათა მორფოლოგია. <p>ეს სასწავლო კურსი მოიცავს ქართული ენის სისტემის ტიპოლოგიურ ანალიზს. ცხადია, უპირველეს ყოვლისა, წარმოდგენილი იქნება დესკრიფციული ანალიზი და ასევე ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერების ელემენტებიც - საჭიროების მიხედვით.</p> <p>ჰუმანიტარული მიმართულების სტუდენტებისათვის ძალზე მნიშვნელოვანია სხვა ენათა და კულტურათა ცოდნა. ეს მათ დაეხმარებათ ჰუმანიტარულ მეცნიერებებში საორიენტაციოდ. ქართული ენის გრამატიკის ცოდნა კი ნამდვილად ღირებულია და ნებისმიერ ლინგვისტს აძლევს უპირატესობას მომავალ პროფესიულ კარიერაში წინსვლის თვალსაზრისით.</p> <p>ქართული ენის მორფოლოგიის კურსის ძირითადი მიზანია ქართული მორფოლოგიის სწავლება და ამ სფეროში პრაქტიკული ცოდნის მიღება, ასევე იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების ზოგადი გაცნობა და ლინგვისტურ დისციპლინებში ანალიტიკური აზროვნების განვითარება.</p> <p>კურსის ძირითადი კონცეფცია მოიაზრებს ქართული გრამატიკული (მორფოლოგიური) კატეგორიების შესწავლას სხვა ნაცნობ ენებში შესაბამის კატეგორიებთან ტიპოლოგიურ შეპირისპირებაში. ყველა შესაძლო მონაცემების გამოყენებით ჩატარებული გლობალური ანალიზი, საერთოდ, მუდამ საუკეთესო რეზულტატით ხასიათდება.</p> <p>სწავლების მეთოდები არის განსხვავებული. ეფექტური სწავლებისათვის პირისპირ მეთოდი არის ძირითადი, თუმცა მე ასევე გამოვიყენებ სწავლების ონლაინ საშუალებებსაც. ახნის მეთოდი არის 20%, ჩვენების - 20%, გამოკითხვის -</p>
---	---

	10% და თანამშრომლობითი მეთოდი არის 50%.												
სასწავლო კურსის კოდი სასწავლო კურსის სტატუსი													
გრადაცია	<p>ფინალური გრადაცია დაეფუძნება სამ შეფასებას</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ყოველკვირეული აქტივობა 2. ინდივიდუალური თემა 3. საბოლოო გამოცდა <p>თითოეული ტესტის პროცენტული გამოთვლა მოცემულია შემდეგი სქემით:</p> <table border="1" data-bbox="1002 633 1240 902"> <thead> <tr> <th colspan="2">Test Grades</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>100% - 90%</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>89% - 80%</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>79% - 70%</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>69% - 60%</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>59% - 00%</td> </tr> </tbody> </table>	Test Grades		A	100% - 90%	B	89% - 80%	C	79% - 70%	D	69% - 60%	F	59% - 00%
Test Grades													
A	100% - 90%												
B	89% - 80%												
C	79% - 70%												
D	69% - 60%												
F	59% - 00%												
შეფასება	<p><u>ყოველკვირეული კვიზი 25%</u> (ხუთი კითხვა კვირაში ახსნილი მასალის შესახებ) ეს არის განგრძობითი შეფასების ფორმა, რომელიც ეფექტურად განაპირობებს სტუდენტის ჩართულობას სასწავლო პროცესში. ამ დროს სტუდენტი მოითხოვს, რომ ლექციაზე ყველა საკითხი იყოს მისთვის გასაგები.</p> <p><u>ინდივიდუალური თემის შეფასება 25%</u> (სტუდენტი განავითარებს თემას სასწავლო პროცესში) ეს მას აძლევს საშუალებას, რომ გამოიჩინოს პირადი ინიციატივები და შეაიწავლოს მეტი დამატებითი მასალა.</p> <p><u>გამოცდა 50%</u> (ეს არის წერითი გამოცდა სემესტრის ბოლო კვირას. ის განსაზღვრავს სტუდენტის მიერ ჩატარებული სამუშაოს შედეგებს და სილაბუსში წარმოდგენილი საკითხების ათვისების დონეს. გამოცდისთვის სტუდენტი თავს უყრის განვლილ მასალას და აჯამებს და კურსის განმავლობაში მიღებულ ცოდნას.</p>												
ECTS	<p>ერთი სემესტრი 5 კრედიტი</p> <p>125 საათიდან 30 სალექციო/საონტაქტო საათი 25 სემინარი 60 დამოუკიდებელი მუშაობა 10 საგამოცდო საათი</p>												
ლექტორი	<p>თამარ მახარობლიძე, ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი. თბილისი ტელ. (99532) 778090, 899317776; E mail ateni77@yahoo.com</p>												
სასწავლო კურსის მიზანი	<p>ქართული ენის მორფოლოგიის კურსის ძირითადი მიზანია, რომ სპეციალისტები დაწვრილებით გაეცნონ ქართული ენის მორფოლოგიას, მიიღონ თეორიული ცოდნა ამ ფუნდამენტური მეცნიერების სფეროში და შეძლონ ქართული ენის მორფოლოგიურ ფორმათა პრაქტიკული ანალიზი; ზოგადად</p>												

	<p>გაეცნონ იბერიულ-კავკასიურ ენათმეცნიერებას; გამოიმუშაონ ლინგვისტური აზროვნების უნარი.</p>
<p>სასწავლო კურსის შესწავლის წინაპირობები</p>	<p>ენათმეცნიერების მინიმუმის ცოდნა აუცილებელია, ხოლო ქართული ენის გარკვეული ცოდნა მისასაღმებელია. საჭიროა ინტერნეტისა და ქართულ-ინგლისური / ინგლისურ-ქართული ლექსიკონების ხელმისაწვდომობა.</p>
<p>სასწავლო კურსის ფორმატი</p>	<p>ლექცია, პრაქტიკული სემინარი და პრაქტიკული დავალებები; რეფერატის მომზადება</p>
<p>სასწავლო კურსის შინაარსი</p>	<p>I ნაწილი სახელთა მორფოლოგია</p> <p>შესავალი ნაწილი</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ზოგადი ინფორმაცია საქართველოს შესახებ, ქართული დამწერლობა 2. არსებითი სახელი და ლექსიკურ-სემანტიკური ჯგუფები 3. ბრუნვათა სისტემა ქართულში, კლასიფიკაცია ფუძეთა მიხედვით, ბრუნების ტიპები, ბრუნვები და მათი ფუნქციები, ბრუნვათა რიგი, მრავლობითობის კატეგორია სახელებში. თანხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება 4. ხმოვანფუძიან სახელთა ბრუნება, თავისებურებანი 5. თანდებულები ბრუნვათა მიხედვით; ლოკალური ბრუნვები 6. თანდებულები ერგატივის სემანტიკით 7. ზედასართავი სახელის რაობა და ჯგუფები; ხარისხი 8. ზედასართავი სახელის ბრუნება ცალკე და არსებითთან ერთად 9. ნაცვალსახელის რაობა და ჯგუფები; ნაცვალსახელთა ბრუნება; ნაწილაკიან სახელთა ბრუნება 10. კლასის კატეგორია ქართულში 11. რიცხვითი სახელის რაობა და ჯგუფები; რიცხვითი სახელის ბრუნება ცალკე და არსებითთან ერთად 12. დერივაცია და კომპოზიცია <p>II. ნაწილი</p> <p>ქართული ზმნის მორფოლოგიური ანალიზი</p> <ol style="list-style-type: none"> 13. ზმნა ძირითადი ინფორმაცია, პოლიპერსონალიზმი 14. ზმნის პირთა ბრუნება გარდამავალ და გარდაუვალ ზმნებში 15. ზმნის პირის მარკირება. სუბიექტი და ობიექტები. პირთა კომბინაცია 16. უღლება, თემის ნიშნები 17. ვერსია და მისი თავისებურებანი; რეფლექსივი 18. კონტაქტი; კაუზაცია 19. ზმნისწინი 20. უღლების ძირითადი სისტემა. გარდამავალ ზმნათა უღლება. ინვერსია 21. პრეფიქსური და უნისონ დინამიკური ვნებითი გვარის უღლება, 22. სტატიკური ზმნები 23. მედიოაქტივების უღლება 24. მედიოპასივების უღლება 25. თავისებურებანი 26. ინფინიტივი და მიმღეობა

	<p>III. ნაწილი</p> <p>ფორმაუცვალეზელ სიტყვათა მორფოლოგია.</p> <p>27. ზმნიზედის რაობა და ჯგუფები</p> <p>28. კავშირი, ნაწილაკი, შორისდებული.</p> <p>29. სიტყვათა რიგი. რგატიულობა</p> <p>30. ტესტი</p>
სავალდებულო ლიტერატურა	<p>1. T. Makharoblidze BASIC GEORGIAN. LINCOM. DE; Germany. 2008. ISBN 9783895861512. LINCOM Studies in Caucasian Linguistics 16. 2008. ref.no.: ISBN 978 3 89586 151 2</p> <p>2. T. Makharoblidze BASIC GEORGIAN. LINCOM. DE; Germany. 2009. ISBN 9783895861154. LINCOM Practical Language Courses 01. 2nd printing 2009.</p> <p>3. T. Makharoblidze A SHORT GRAMMAR OG GEORGIAN. LINCOM. LINCOM.DE Germany. 2009 ISBN 978 3 89586 151 2</p> <p>4. T. Makharoblidze LEARNING GRAMMAR OF GEORGIAN. “Georgian For Foreigners”. Tbilisi. 2008 ISBN 978-9941-9018-8-1</p> <p>4. ა. შანიძე, 1973 - ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები. თბილისი. 1973.</p> <p>5. Howard Aronson “Georgian - A reading Grammar” Chicago University press. 1982</p> <p>6. მახარობლიძე თ. ლინგვისტური წერილები I, საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი. თბილისი, 2009 ISBN 978-9941-404-50-4</p>
დამატებითი ლიტერატურა და სხვა სასწავლო მასალა	<p>1. Kevin Tuite “Kartvelian Morphosyntax. Number Agreement and Morphosyntactic orientation in the South Caucasian Languages” (University of Montreal). Lincom. 2008</p> <p>2. Marchelo Cherchi “Georgian” (University of Chicago) Lincom. 2008ა.</p> <p>3. Alice C. Harris. Georgian Syntax: A Study in Relational Grammar. (Cambridge University Press) 2009</p> <p>4. Dee A. Holisky. Aspect and Georgian Medial Verbs. December 1981</p> <p>5. Nancy Thuleen The Verbal Syntax and Ergativity of Georgian http://www.nthuleen.com/papers/L12paper.html</p> <p>6. Language descriptions http://www.language-archives.org/language/kat#language_descriptions</p> <p>7. WALS Online Resources for Georgian. Haspelmath, Martin (editor); Dryer, Matthew S. (editor); Gil, David (editor); Comrie, Bernard (editor). 2008-05-01. Max Planck Digital Library (http://mpdl.mpg.de/). http://wals.info:languoid/geo</p> <p>8. Tense and Aspect Systems. Dahl, Östen. 1985. Blackwell. http://wals.info:refdb.wals.info:4272</p>

9. Evidentiality in Georgian. Boeder, Winfried. 2000. Evidentials: Turkic, Iranian and Neighbouring Languages. [oai:refdb.wals.info:4614](http://oai.refdb.wals.info:4614)
10. The indigenous languages of the Caucasus. Volume 1: The Kartvelian languages. Anonymous,. 1991. no booktitle. oai:refdb.wals.info:5147
11. Georgian-English, English-Georgian Dictionary. Torikashvili, John J. 1992. Hippocrene Books. oai:refdb.wals.info:5579
12. Studien zur Georgischen Wortbildung. Neisser, F. 1953. Deutsche Morgenlandische Gesellschaft. oai:refdb.wals.info:599
13. Notes on the phonetics of the Georgian word. Robins, R. H.; Waterson, N. 1952. WALS Online RefDB. oai:refdb.wals.info:709
14. Georgische Experimentalstudien. Selmer, E. W. 1935. Jacob Dybwad. oai:refdb.wals.info:761
15. Einführung in die georgische Sprache. Tschenkéli, Kita. 1958. Amirami Verlag. oai:refdb.wals.info:846
16. Esquisse d'une grammaire du georgien moderne. Vogt, Hans. 1938. WALS Online RefDB. oai:refdb.wals.info:868
17. Structure phonémique du georgien. Vogt, Hans. 1958. WALS Online RefDB. oai:refdb.wals.info:869
18. Grammaire de la langue géorgienne. Vogt, Hans. 1971. The Institute for Comparative Research in Human Culture. oai:refdb.wals.info:870
19. Georgian: a language of Georgia. Gordon, Raymond G., Jr. (editor). 2005. SIL International (www.sil.org). oai:ethnologue.com:kat
20. LINGUIST List Resources for Georgian. Anthony Aristar, Director of Linguist List (editor); Helen Aristar-Dry, Director of Linguist List (editor). 2009-09-18. The LINGUIST List (www.linguistlist.org). oai:linguistlist.org:lang_kat
21. არაბული, 1984 – ა. არაბული, მესამე სერიის ნაკვეთელთა წარმოება და მნიშვნელობა ძველ ქართულში. თბილისი, 1984
22. შ. აფრიდონიძე, ჩვენი ენა ქართული, თბილისი, 2002
23. ე. ბაბუნაშვილი, 2002 - ე. ბაბუნაშვილი, ზოგი ზმნის აგებულებისათვის ქართულში. ენათმეცნიერების საკითხები, თბ., 2002 №4
24. თ. გამყრელიძე, 1979 - თ. გამყრელიძე, ზმნის “პირიანობა” და “ვალენტობა” საენათმეცნიერო კრებული. თბილისი. 1979
25. პ. გაჩეჩილაძე, შორისდებულ ახალ სალიტერატურო ქართულში, თბილისი, 1979
26. გ. გოგოლაშვილი დრო-კილოთა მესამე სერიის ნაკვეთელთა წარმოება და მნიშვნელობა ძველ ქართულში, თბილისი, 1984
27. ტ. გურგენიძე, 1984 – ტ. გურგენიძე, მრავლობითობის კატეგორია პირის ნაცვალსახელებში და მისი წარმოების ზოგადი პრინციპები. მაცნე, ელს-2 1984. 114-129
28. ტ. გურგენიძე, 1969 – ტ. გურგენიძე, სახელის ბრუნვის ფორმათა მიხედვით პირის ნიშნების განაწილება ახალ ქართულში. თსუ ასპირანტთა და ახალგაზრდა მეცნიერმუშაკთა XV სამეცნიერო კონფერენცია. თეზისები. თბილისი. 1969
29. მ. დამენია, 1982 – მ. დამენია, ქართული ზმნური მორფემების სტრუქტურული მოდელები. თბილისი, 1982
30. მ. დამენია, 2003 – მ. დამენია, ქცევა, როგორც ქართული ზმნის გრამატიკული კატეგორია. ენათმეცნიერების საკითხები. №1. თბილისი, 2003
31. გ. დევეტერსი, 2002 – გ. დევეტერსი, არსებობდა თუ არა სახელთა კლასები ყველა კავკასიურ ენაში. ენათმეცნიერების საკითხები. 2002 №2, თბილისი.
32. ლ. ენუქიძე, 1974 – ლ. ენუქიძე, ზმნის ვალენტობისა და პირიანობის მიმართება ქართულში. თანამედროვე ზოგადი და მათემატიკური ენათმეცნიერების საკითხები, IV, 1974. 50-68
33. ფ. ერთელიშვილი, 1970 - ფ. ერთელიშვილი, ზმნური ფუძეების ფონემატური სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხები ქართულში. თბილისი. 1970
34. ფ. ერთელიშვილი, 1965 - ფ. ერთელიშვილი, ქცევის საკითხისათვის ქართულში. თსუ შრომები. ტ. 114, 1965
35. ი. ვეშაპიძე ზმნისწინი ძველ ქართულ ენაში. თბილისი, 1967

36. ი. ვეშაპიძე ზმნისწინის, ზმნიზედისა და თანდებულის ურთიერთ დამოკიდებულებისათვის, თსუ შრომები, თბილისი, 1963
37. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბილისი, 1986
38. ა. თაყაიშვილი კაუზატივის წარმოების საკითხი ქართულში. ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, IV თბილისი, 1974
39. ვ. თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის საკითხები, თბ., 1965, 1988
40. ვ. თოფურია, 1979 - ვ. თოფურია, პირისა და ჩვენებითი ნაცველსახელები ქართველურ ენებში. შრომები III. თბილისი. 1979
41. ი. იმნაიშვილი, 1957 - ი. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში. თბილისი. 1957.
42. ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, ნაწ. I, თბ., 2001
43. ქ. ლომთათიძე, 1953 – ქ. ლომთათიძე, თბება ტიპის ზმნათა ისტორიისათვის ქართულში. იკე, IV. თბილისი. 1953
44. ა. მარტიროსოვი თანდებული ქართულში, იკე, ტ.I, თბილისი, 1946
45. გ. მაჭავარიანი, ასპექტის კატეგორია ქართველურ ენებში. ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, თბილისი, 1974
46. გ. მაჭავარიანი, 1953 - გ. მაჭავარიანი, ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები ქართველურ ენებში. (საკანდიდატო დისერტაცია) თბილისი. 1953
47. მ. მაჭავარიანი, 1987 - მ. მაჭავარიანი, ქცევის კატეგორიის სემანტიკა. თბილისი. 1987
48. მახარობლიძე თ. ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორიის ტიპოლოგიური ანალიზი. თბილისი, 2005 I შ 99940-0-685-1 (მონოგრაფია)
49. მახარობლიძე თ. დესტინაციურ სისტემათა ტიპოლოგია (ქართული და ბასკური მასალა) თბილისი, 2005 ISBN 99940-850-6-9 (მონოგრაფია)
50. მახარობლიძე თ. ბასკური და ქართველური დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგია. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი 2007 ISBN 978-99940-911-5-7 (მონოგრაფია)
51. ქართული – როგორც მეორე ენა. სახელთა სწავლებისათვის არაქართულ სკოლებში. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი 2007 ISBN 978-99940-911-4-0 (მონოგრაფია)
52. Махароблидзе Тамара, Некоторые вопросы типологии дестинативных систем. Кавказоведение, № 7. Москва, 2005
53. მახარობლიძე თ. კლას-კატეგორიათა ნაშთები ნაცვალსახელთა ბრუნებაში. თსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტის ახალგაზრდა მეცნიერთა შრომები. IX, 2005
54. მახარობლიძე თ. ერგატივის გენეზისისათვის. თსუ კავკასური ენების კათედრის 70-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული. თსუ. თბილისი, 2005
55. მახარობლიძე თ. პირიანობა და ვალენტობა. საენათმეცნიერო ძიებანი. ტ. 18, 2005
56. Махароблидзе Тамара, Вопросы типологии дестинативных систем. Сборник Кабардино-Балкарского университета №7, Нальчик, 2005
57. მახარობლიძე თ. ერგატივის გენეზისისათვის. გელათის აკადემიის ჟურნალი. ქუთაისი, 2005, № I
58. მახარობლიძე თ. ვინ-რა კატეგორიის სინქრონული ანალიზისათვის ქართულში. გელათის აკადემიის ჟურნალი. 2005, № 3
59. მახარობლიძე თ. დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგიის შესახებ. Language, History and Cultural Identities in The Caucasus, IMER (international Migration Ethnic Relations. Malmo University. Malmo, 2005
60. მახარობლიძე თ. ქართული და ბასკური დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგია. სადოქტორო დისერტაციის ავტორეფერატი. თბილისი, 2005

61. Tamar Makharoblidze A Few Questions About Basque Noun Morphology. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.172, number 1. July-August 2005, Georgian Academy Press, Tbilisi
62. მახარობლიძე თ. მესამე სერიაში ე. წ. უფუნქციო ქცევის ნიშნების შესახებ. ენათმეცნიერების საკითხები. I თბილისი, 2005
63. მახარობლიძე თ. ქართული და ინგლისური უღლებების ნაკვთა შესაბამისობა იკე, ტ. 35, თბილისი, 2006
64. მახარობლიძე თ. საბაზისო თეორია ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერებისათვის. ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, ტ. IX; 2006
65. Tamar Makharoblidze Language as a part of culture. Magazine of the People, El Instituto Europa de los Pueblos, Fundacion Vasca. Bilbao, 2005
66. მახარობლიძე თ. ქართული როგორც მეორე ენა (შესავალი); მეთოდოლოგიური ჟურნალი “მერმისი” 1-5 (ეუკის); თბილისი, 2005
67. მახარობლიძე თ. ქართული როგორც მეორე ენა (არსებითი სახელი); მეთოდოლოგიური ჟურნალი “მერმისი” 1-5 (ეუკის); თბილისი, 2006
68. მახარობლიძე თ. ქცევის კატეგორიის თავისებურებანი. “საენათმეცნიერო ძიებანი” XXI; თბილისი, 2006
69. მახარობლიძე თ. თანდებულები ერგატივის სემანტიკით. საენათმეცნიერო ძიებანი, 29 ტ. თბილისი, 2009
70. მახარობლიძე თ. ინერციის კანონი, იკე 2009, თბილისი (გადაცემულია დასაბეჭდად)
71. Makharoblidze T. About the Category of Version. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.175, number 5. July-August 2006, Georgian Academy Press, Tbilisi
72. მახარობლიძე თ. არსებითი სახელის ბრუნება (ქართული როგორც მეორე ენა) მეთოდოლოგიური ჟურნალი “მერმისი” 6-7 (ეუკის); თბილისი, 2006
73. Makharoblidze T. The Law of Inertia. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.177, number 9. Jan. 2007, Georgian Academy Press, Tbilisi
74. Makharoblidze T. Postpositions with Semantics of Ergativity. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.178, number 10. 2007, Georgian Academy Press, Tbilisi
75. მახარობლიძე თ. ისევ მესამე სერიისა და ინვერსიის შესახებ. საენათმეცნიერო ძიებანი, 29 ტ. თბილისი, 2009
76. Makharoblidze T. The general parameters of destination systems. “Littera Vasconicae” Institut Labayru. Spring 2007,
77. Махароблидзе Т. Результаты и перспективы современной Картвельской Баскологии. Журнал «Этнографическое Обозрение» АН России, Москва. 2007
78. *Тамара Махароблидзе (Тбилисский государственный университет) РЕЗУЛЬТАТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОВРЕМЕННОЙ КАРТВЕЛЬСКОЙ БАСКОЛОГИИ*; Герника 2008 №2 www.gernika.ru. http://www.gernika.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=26:gaur-egungo-baskologia-kartveliarraren-emaitzak-eta-perspektibak-r&catid=6:euskara&Itemid=13
79. Tamara Makharoblidze (Tbilisiko Estatuko Unibertsitatea) *GAUR EGUNGO BASKOLOGIA KARTVELIARRAREN EMAITZAK ETA PERSPEKTIBAK*; Gernika 2008 №2 www.gernika.ru. http://www.gernika.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=26:gaur-egungo-baskologia-kartveliarraren-emaitzak-eta-perspektibak-r&catid=6:euskara&Itemid=13
80. მახარობლიძე თ. ახალი საბაზისო თეორია ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერებისათვის. ი. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის I სამეცნიერო კონფერენცია აკაკი შანიძე – 120 თბილისი, 2007.

81. მახარობლიძე თ. ინტრანზიტული ერგატიულობა. კავკასიოლოგთა პირველი საერთაშორისო კონგრესის მასალები. თსუ, თბილისი, 2007
82. მახარობლიძე თ. პირიანობა და ვალენტობა ქართულში. XVII რესპუბლიკური დიალექტოლოგიური სამეცნიერო სესია თემაზე “ქართული ზმნის მორფოლოგია”. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. ახალციხე 14-15 ნოემბერი. 2008
83. მახარობლიძე თ. დესტინაცია და ერგატიულობა. ლინგვისტთა მეორე საერთაშორისო სიმპოზიუმი. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება: მემკვიდრეობა და პერსპექტივები. ეძღვნება არნოლდ ჩიქობავას დაბადების 110-ე წლისთავს. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი. 9-11 ოქტომბერი. 2008
- 84. მახარობლიძე თ. საერთაშორისო ლინგვისტური კონფერენცია “ერგატივი და ერგატიული კონსტრუქცია მსოფლიოს ხალხთა ენებში” თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. 21-23 მაისი. 2009**
85. დ. მელიქიშვილი, 1977 - დ. მელიქიშვილი, ინკლუზივ-ექსკლუზივის კატეგორიის გამოხატვის ისტორიისათვის ქართულ ზმნაში. მაცნე. ელს-4. 1977 159-165
86. დ. მელიქიშვილი, 2000 - დ. მელიქიშვილი, ქართული ზმნის უღლების სისტემა. თბილისი. 2000.
87. ი. მელიქიშვილი, 2002 - ი. მელიქიშვილი, ქცევა როგორც ასპექტურ დაპირისპირებათა გამოხატვა ქართულში. ენათმეცნიერების საკითხები. (გ. მაჭავარიანის 70-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული), თბილისი, 2002
88. ნ. ნათაძე, 1987 - ნ. ნათაძე, მესამე სერიის დრო-კილოთა წარმოებისათვის ქართულში. იკე, VII, თბილისი. 1987. 81-100
89. გ. ნებიერიძე, 1976 - გ. ნებიერიძე, ქცევის კატეგორია ქართულში. მაცნე, ელს №3 თბილისი. 1976
90. ლ. ნოზაძე, 1974 - ლ. ნოზაძე, მედიოაქტივ ზმნათა წარმოების ზოგი საკითხი ქართულში. იკე, XIX, თბილისი. 1974
91. ა. ონიანი, თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენა. თბილისი, 2003
92. ა. ონიანი, ქართველურ ენათა შედარებითი გრამატიკის საკითხები, (სახელთა მორფოლოგია). თბილისი. 1989
93. გ. როგავა, 1962 - გ. როგავა, ზმნის პოლიპერსონალიზმის ისტორიისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში. იკე, ტ. XIII. თბილისი, 1962
94. გ. როგავა, ნამყო უსრულის –ოდ სუფიქსის შედგენილობისათვის ქართულში, იკე, თბილისი, 1954
95. გ. როგავა, 1942 - გ. როგავა, კუთვნილებითი აფიქსი ი ქართველურ ენათა ზმნისა და სახელის მორფოლოგიურ კატეგორიებში (ქცევასა და ბრუნვებში). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. III №2. თბილისი, 1942
96. ზ. სარჯველაძე, 1973 - ზ. სარჯველაძე, სუბიექტი მთხრობით ბრუნვაში ზოგ გარდაუვალ ზმნასთან. ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში. №2, 1973. 71-73
97. მ. სუხიშვილი გარდამავალი ზმნები ქართულში, თბილისი, 1986
98. თ. უთურგაძე, 2000 - თ. უთურგაძე, პირდაპირ და ირიბ ობიექტთა დიაქრონიული მიმართებისათვის: არნოლდ ჩიქობავას საკითხავები, XI, თბილისი. 2000.
99. თ. უთურგაძე. 2002 - თ. უთურგაძე, გრამატიკული კატეგორიებისა და მათი ურთიერთმიმართებისთვის ქართულ ზმნაში. თბილისი. 2002.
100. სახელთა ბრუნვის ისტორიისათვის ქართველურ ენებში, თბილისი. 1956
101. ი. ქავთარაძე, 1964 - ი. ქავთარაძე, ზმნის ძირითადი კატეგორიების ისტორიისათვის ძველ ქართულში. თბილისი. 1964
102. ი. ქავთარაძე, 1956 - ი. ქავთარაძე, უნახაობის კატეგორიის

	<p>ისტორიისათვის ქართულში. იკე, VIII, თბილისი. 1956. 179-193</p> <p>103. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, ტტ. I-XII 1972-2004</p> <p>104. ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბ., 1986</p> <p>105. ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი, (ვ. თოფურია, ი. გიგინეიშვილი) თბ., 1968</p> <p>106. ქველ – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი I-VIII ა. ჩიქობავას საერთო რედაქციით. თბილისი. 1950-64</p> <p>107. ა. შანიძე, 1973 - ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები. თბილისი. 1973.</p> <p>108. ა. შანიძე, 1981 - ა. შანიძე, თხზულებანი თორმეტ ტომად. ტ. II. თბილისი 1981</p> <p>109. ა. შანიძე, 1020 - ა. შანიძე, სუბიექტური პრეფიქსი მეორე პირისა და ობიექტური პრეფიქსი მესამე პირისა ქართულ ზმნებში. ტფ. 1920</p> <p>110. ა. შანიძე, 1926 - ა. შანიძე, ქართული ზმნის საქცევი. ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, VI. 1926.</p> <p>111. არნ. ჩიქობავა, 1959 - არნ. ჩიქობავა, ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ ზმნებში. იკე XI, თბილისი. 1959</p> <p>112. არნ. ჩიქობავა, 1939 - არნ. ჩიქობავა, მოთხრობითი ბრუნვის გენეზისისათვის ქართველურ ენებში. თსუ შრომები X, თბილისი. 1939</p> <p>113. არნ. ჩიქობავა, 1961 - არნ. ჩიქობავა, ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. თბილისი. 1961</p> <p>114. არნ. ჩიქობავა, 1940 - არნ. ჩიქობავა, მესამე პირის სუბიექტის უძველესი ნიშანი ქართველურ ენებში. ენიმკი-ს მოამბე, ტ.5-6. 1940</p> <p>115. არნ. ჩიქობავა, 1950 - არნ. ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება. ქველ, ტ. I თბილისი. 1950</p> <p>116. არნ. ჩიქობავა, 1965 - არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია. თბილისი, 1965</p> <p>117. არნ. ჩიქობავა, 1979 - არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი. თბილისი, თსუ. 1979.</p> <p>118. არნ. ჩიქობავა, 1942 - არნ. ჩიქობავა, სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში. თბილისი, 1942.</p> <p>119. არნ. ჩიქობავა, 1976 - არნ. ჩიქობავა, პიროვანი უღვლილების გენეზისისათვის ქართულში. იკე წელიწადეული. თ.3. თბილისი. 1976</p> <p>120. არნ. ჩიქობავა, 1953 - არნ. ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორია და ზმნის უღვლების ზოგი საკითხი ძველ ქართულში. იკე, ტ. I, თბილისი. 1953</p> <p>121. არნ. ჩიქობავა, 1977 - არნ. ჩიქობავა, ზმნის გარდამავლობა, როგორც მორფოლოგიური კატეგორია ქართულში. იკე-ს წელიწადეული, თბილისი, 1977</p> <p>122. არნ. ჩიქობავა, 1980 - არნ. ჩიქობავა, სახელობითი, როგორც ობიექტის კლასისა და მიცემითი, როგორც ობიექტის პირის ბრუნვა, ქართული ზმნის უღვლილების ისტორიაში. იკე-ს წელიწადეული №7, 1980.</p> <p>123. შ. ძიძიგური, კავშირები ქართულ ენაში, თბილისი, 1973</p> <p>124. ზ. ჭუმბურიძე, მყოფადი ქართველურ ენებში, თბილისი, 1986</p> <p>125. ბ. ჯორბენაძე, 1975 - ბ. ჯორბენაძე, ზმნის გვარის ფორმათა წარმოებისა და ფუნქციის საკითხები ქართულში. თბილისი. 1975</p> <p>126. ბ. ჯორბენაძე, 1983 - ბ. ჯორბენაძე, ზმნის ხმოვანპრეფიქსული წარმოება ქართულში. თბილისი. 1983</p> <p>127. ბ. ჯორბენაძე, ზმნის ფორმობრივი და ფუნქციონალური ანალიზის პრინციპები. თბილისი, 1980</p>
სწავლის შედეგი	ქართული ენის მორფოლოგიის კურსის გავლის შედეგად სტუდენტებს ექნებათ ქართული ენის მორფოლოგიისა და

ზოგადად იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების საბაზისო თეორიული ცოდნა; ასევე მათ ჩამოუყალიბდებათ უკეთესი ლინგვისტური აზროვნების უნარი.

Syllabus

<p>The name and short description of the course</p>	<p>Georgian Grammar (Morphology)</p> <p>The course of GEORGIAN MORPHOLOGY intends to teach the detail analysis of Georgian morphology. It lasts 1 semester and has 5 credits. The course will have the lectures, the seminars, the home work, and the individual theme for each student.</p> <p>This English course is for foreign bachelor, magister students interested to learn Georgian linguistics.</p> <p>The course has 3 main parts:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Noun morphology 2. Poly-personal morphology 3. Non-flexional parts of speech <p>This course will provide wide typological analysis of the Georgian language system. Of course, there will be the descriptive analysis with some elements of historical-comparative linguistics for some diachronic investigations when demanded.</p> <p>For humanitarian students it is always very important to have the knowledge of some other languages and cultures. This knowledge helps them to have a good orientation in humanitarian sciences. For any linguist the knowledge of Georgian grammar is a valuable advantage in his/her future carrier.</p> <p>The main goal of the course is study Georgian morphology and to receive theoretical and practical knowledge in Georgian studies and to learn the basics of Iberian Caucasian linguistics; also to increase the abilities of analytical thinking in Grammar sciences.</p> <p>Concept of teaching the Georgian Morphology mainly is developed as typological comparisons of the Georgian grammar categories with the same type categories form the other familiar languages. Global analysis using the all possible data usually provides the best results in teaching.</p> <p>The methods of teaching will be different. For effective teaching I'll use</p>
--	--

	face to face teaching and some on-line elements as well. I'll use explaining 20%, demonstrating 20%, questioning 10%, and collaborating 50% methods.												
The code /The status													
Grades:	<p>The final grade will be a composite of three assignments:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Weekly tests during the term, 2. Individual theme 3. A final examination <p>Grading of each test is based on percentages indicated in the adjacent table.</p> <table border="1" data-bbox="1177 600 1412 869"> <thead> <tr> <th colspan="2">Test Grades</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>A</td> <td>100% - 90%</td> </tr> <tr> <td>B</td> <td>89% - 80%</td> </tr> <tr> <td>C</td> <td>79% - 70%</td> </tr> <tr> <td>D</td> <td>69% - 60%</td> </tr> <tr> <td>F</td> <td>59% - 00%</td> </tr> </tbody> </table>	Test Grades		A	100% - 90%	B	89% - 80%	C	79% - 70%	D	69% - 60%	F	59% - 00%
Test Grades													
A	100% - 90%												
B	89% - 80%												
C	79% - 70%												
D	69% - 60%												
F	59% - 00%												
Assessment	<p><u>Weekly quiz</u> 25% (five short questions per week, usually based on the previous week's lecture content) The <i>weekly quiz</i> is a form of continuous assessment. Experience has shown that such quizzes, although unloved at first, are a very effective way to focus students' minds on the course content, and to clear up any confused ideas which may have arisen during lectures.</p> <p><u>Individual theme assignment</u> 25% (students will develop the themes during the course). This is an opportunity for the student to show initiative in developing her own learning by going beyond course materials, and interpreting ideas from a variety of sources.</p> <p><u>Examination</u> 50% (this written examination will be held in the last week of the semester. It will be designed to test the student's understanding of content delivered during the course, and mastery of the skill objectives outlined in the syllabus). The <i>examination</i> is intended to help the student review and integrate the course content as a whole in her own mind. It also provides an objective instrument for external auditors (such as other universities) to measure the kind of learning which has really taken place during the course.</p>												
ECTS	<p><u>1 semester – 5 credits</u></p> <p>From 125 hours 30 lection/contact hours Seminars 25 hours Independent work - 60 hours Test - 10 hours</p>												
Lecturer	Dr. Tamar Makharoblidze - Doctor of philological sciences tel. (99532) 778090, 899317776; E mail ateni777@yahoo.com												
The goal of the course	The main goal of the course is study Georgian morphology and to receive theoretical and practical knowledge in Georgian studies, to receive the general understanding of Iberian-Caucasian linguistics, also to increase the abilities of analytical thinking in Grammar sciences.												
The demanded background	<p>Minimum knowledge of linguistics</p> <p>Minimum knowledge of some practical Georgian would be welcome.</p> <p>Access to Internet and to the English-Georgian and Georgian-English</p>												

	dictionaries
The course format	Lecture, seminar, home work, Individual theme
The course content	<p>I part - Noun morphology</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Introduction, location of Georgia and general information about country, Writing system (ABC) 2. Noun, groups, Flexion, plurality Flexion of consonant-ending nouns, Emphatic vowel 3. Flexion of nouns ending on vocals Old plural forms 4. Postpositions The postposition of nominative The postpositions of dative Postpositions of genitive The postpositions of instrumental The postpositions of adverbial 6. Postpositions with ergative semantics 7. Adjectives, groups Adjective Degrees 8. Flexion of adjectives; Flexion of adjectives with nouns 9. Pronouns, groups Personal pronouns Demonstrative pronouns Possessive pronouns Flexion of possessive pronouns Reflexive pronouns Indefinite pronouns Definite pronouns Interrogative pronouns Directional pronouns 10. About Class category 11. Numerals Numerals of quantity Numerals of order The partial numerals 12. Derivation and composition <p>II part poly-personal verb</p>

13. Verb - General information, Poly-personality
14. The cases of verbal persons in transitive and intransitive verbs
15. Markers of verbal persons. Subject and objects. Person-combination.
16. Conjugation. Thematic markers
17. Version, Irregular forms of version, Reflexive
18. Contact – Causation .
- 19.. Preverbs
20. Conjugation system, Conjugation of transitive (active) verbs
Inversion
21. Conjugation of intransitive verbs, Dynamic Passive,
Prefix-produced dynamic passive
Un-marked forms and suffix-produced dynamic passive.
22. Static Passive
23. Medio-actives
24. Medio-Passive
25. Irregular verbs
26. Infinitive, Participle

III part - Non-flexional parts of speech

27. Adverbs
The adverbs of manner
The adverbs of place
The adverbs of time
Adverbs of purpose
Adverbs of measure
Interrogative adverbs
Adverbs as conjunctions
28. The conjunctions and particles
Interjections
29. Word order, Ergativity
30. Final test

<p>Literature</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. T. Makharoblidze BASIC GEORGIAN. LINCOM. DE; Germany. 2008. ISBN 9783895861512. LINCOM Studies in Caucasian Linguistics 16. 2008. ref.no.: ISBN 978 3 89586 151 2 2. T. Makharoblidze BASIC GEORGIAN. LINCOM. DE; Germany. 2009. ISBN 9783895861154. LINCOM Practical Language Courses 01. 2nd printing 2009. 3. T. Makharoblidze A SHORT GRAMMAR OG GEORGIAN. LINCOM. LINCOM.DE Germany. 2009 ISBN 978 3 89586 151 2 4. T. Makharoblidze LEARNING GRAMMAR OF GEORGIAN. "Georgian For Foreigners". Tbilisi. 2008 ISBN 978-9941-9018-8-1 4. ა. შანიძე, 1973 - ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები. თბილისი. 1973. 5. Howard Aronson "Georgian - A reading Grammar" Chicago University press. 1982 6. მახარობლიძე თ. ლინგვისტური წერილები I, საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი. თბილისი, 2009 ISBN 978-9941-404-50-4
<p>Recommended literature</p>	<ol style="list-style-type: none"> 128. Kevin Tuite "Kartvelian Morphosyntax. Number Agreement and Morphosyntactic orientation in the South Caucasian Languages" (University of Montreal). Lincom. 2008 129. Marchelo Cherchi "Georgian" (University of Chicago) Lincom. 2008ა. 130. Alice C. Harris. Georgian Syntax: A Study in Relational Grammar. (Cambridge University Press) 2009 131. Dee A. Holisky. Aspect and Georgian Medial Verbs. December 1981 132. Nancy Thuleen The Verbal Syntax and Ergativity of Georgian http://www.nthuleen.com/papers/L12paper.html 133. Language descriptions http://www.language-archives.org/language/kat#language_descriptions 134. WALS Online Resources for Georgian. Haspelmath, Martin (editor); Dryer, Matthew S. (editor); Gil, David (editor); Comrie, Bernard (editor). 2008-05-01. Max Planck Digital Library (http://mpdl.mpg.de/). oai:wals.info:languoid/geo 135. Tense and Aspect Systems. Dahl, Östen. 1985. Blackwell. oai:refdb.wals.info:4272 136. Evidentiality in Georgian. Boeder, Winfried. 2000. Evidentials: Turkic, Iranian and Neighbouring Languages. oai:refdb.wals.info:4614 137. The indigenous languages of the Caucasus. Volume 1: The Kartvelian languages. Anonymous,. 1991. no booktitle. oai:refdb.wals.info:5147 138. Georgian-English, English-Georgian Dictionary. Torikashvili, John J. 1992. Hippocrene Books. oai:refdb.wals.info:5579 139. Studien zur Georgischen Wortbildung. Neisser, F. 1953. Deutsche

- Morgenlandische Gesellschaft. [oai:refdb.wals.info:599](http://oai.refdb.wals.info:599)
140. Notes on the phonetics of the Georgian word. Robins, R. H.; Waterson, N. 1952. WALS Online RefDB. [oai:refdb.wals.info:709](http://oai.refdb.wals.info:709)
141. Georgische Experimentalstudien. Selmer, E. W. 1935. Jacob Dybwad. [oai:refdb.wals.info:761](http://oai.refdb.wals.info:761)
142. Einführung in die georgische Sprache. Tschenkéli, Kita. 1958. Amirami Verlag. [oai:refdb.wals.info:846](http://oai.refdb.wals.info:846)
143. Esquisse d'une grammaire du georgien moderne. Vogt, Hans. 1938. WALS Online RefDB. [oai:refdb.wals.info:868](http://oai.refdb.wals.info:868)
144. Structure phonemique du georgien. Vogt, Hans. 1958. WALS Online RefDB. [oai:refdb.wals.info:869](http://oai.refdb.wals.info:869)
145. Grammaire de la langue géorgienne. Vogt, Hans. 1971. The Institute for Comparative Research in Human Culture. [oai:refdb.wals.info:870](http://oai.refdb.wals.info:870)
146. Georgian: a language of Georgia. Gordon, Raymond G., Jr. (editor). 2005. SIL International (www.sil.org). oai:ethnologue.com:kat
147. LINGUIST List Resources for Georgian. Anthony Aristar, Director of Linguist List (editor); Helen Aristar-Dry, Director of Linguist List (editor). 2009-09-18. The LINGUIST List (www.linguistlist.org). oai:linguistlist.org:lang_kat
148. არაბული, 1984 – ა. არაბული, მესამე სერიის ნაკვეთელთა წარმოება და მნიშვნელობა ძველ ქართულში. თბილისი, 1984
149. შ. აფრიდონიძე, ჩვენი ენა ქართული, თბილისი, 2002
150. ე. ბაბუნაშვილი, 2002 - ე. ბაბუნაშვილი, ზოგი ზმნის აგებულებისათვის ქართულში. ენათმეცნიერების საკითხები, თბ., 2002 №4
151. თ. გამყრელიძე, 1979 - თ. გამყრელიძე, ზმნის “პირიანობა” და “ვალენტობა” საქნათმეცნიერო კრებული. თბილისი. 1979
152. პ. გაჩეჩილაძე, შორისდებული ახალ სალიტერატურო ქართულში, თბილისი, 1979
153. გ. გოგოლაშვილი დრო-კილოთა მესამე სერიის ნაკვეთელთა წარმოება და მნიშვნელობა ძველ ქართულში, თბილისი, 1984
154. ტ. გურგენიძე, 1984 – ტ. გურგენიძე, მრავლობითობის კატეგორია პირის ნაცვალსახელებში და მისი წარმოების ზოგადი პრინციპები. მაცნე, ელს-2 1984. 114-129
155. ტ. გურგენიძე, 1969 – ტ. გურგენიძე, სახელის ბრუნვის ფორმათა მიხედვით პირის ნიშნების განაწილება ახალ ქართულში. თსუ ასპირანტთა და ახალგაზრდა მეცნიერმუშაკთა XV სამეცნიერო კონფერენცია. თეზისები. თბილისი. 1969
156. მ. დამენია, 1982 – მ. დამენია, ქართული ზმნური მორფემების სტრუქტურული მოდელი. თბილისი, 1982
157. მ. დამენია, 2003 – მ. დამენია, ქცევა, როგორც ქართული ზმნის გრამატიკული კატეგორია. ენათმეცნიერების საკითხები. №1. თბილისი, 2003
158. გ. დევეტერსი, 2002 – გ. დევეტერსი, არსებობდა თუ არა სახელთა კლასები ყველა კავკასიურ ენაში. ენათმეცნიერების საკითხები. 2002 №2, თბილისი.
159. ლ. ენუქიძე, 1974 – ლ. ენუქიძე, ზმნის ვალენტობისა და პირიანობის მიმართება ქართულში. თანამედროვე ზოგადი და მათემატიკური ენათმეცნიერების საკითხები, IV, 1974. 50-68
160. ფ. ერთელიშვილი, 1970 - ფ. ერთელიშვილი, ზმნური ფუძეების ფონემატური სტრუქტურისა და ისტორიის საკითხები ქართულში. თბილისი. 1970
161. ფ. ერთელიშვილი, 1965 - ფ. ერთელიშვილი, ქცევის საკითხისათვის ქართულში. თსუ შრომები. ტ. 114, 1965
162. ი. ვეშაპიძე ზმნისწინი ძველ ქართულ ენაში. თბილისი, 1967
163. ი. ვეშაპიძე ზმნისწინის, ზმნიზედისა და თანდებულის ურთიერთ დამოკიდებულებისათვის, თსუ შრომები, თბილისი, 1963
164. თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბილისი, 1986
165. ა. თაყაიშვილი კაუზატივის წარმოების საკითხი ქართულში. ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, IV თბილისი, 1974
166. ვ. თოფურია, ქართული ენა და მართლწერის საკითხები, თბ.,

- 1965, 1988
167. ვ. თოფურია, 1979 - ვ. თოფურია, პირისა და ჩვენებითი ნაცველსახელები ქართველურ ენებში. შრომები III. თბილისი. 1979
168. ი. იმნაიშვილი, 1957 - ი. იმნაიშვილი, სახელთა ბრუნება და ბრუნვათა ფუნქციები ძველ ქართულში. თბილისი. 1957.
169. ლ. კვაჭაძე, ქართული ენა, ნაწ. I, თბ., 2001
170. ქ. ლომთათიძე, 1953 – ქ. ლომთათიძე, თბება ტიპის ზმნათა ისტორიისათვის ქართულში. იკე, IV. თბილისი. 1953
171. ა. მარტიროსოვი თანდებული ქართულში, იკე, ტ.I, თბილისი, 1946
172. გ. მაჭავარიანი, ასპექტის კატეგორია ქართველურ ენებში. ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, თბილისი, 1974
173. გ. მაჭავარიანი, 1953 - გ. მაჭავარიანი, ზმნის ძირითადი მორფოლოგიური კატეგორიები ქართველურ ენებში. (საკანდიდატო დისერტაცია) თბილისი. 1953
174. მ. მაჭავარიანი, 1987 - მ. მაჭავარიანი, ქცევის კატეგორიის სემანტიკა. თბილისი. 1987
175. მახარობლიძე თ. ბასკური ზმნის ადრესატობის კატეგორიის ტიპოლოგიური ანალიზი. თბილისი, 2005 Iშ 99940-0-685-1 (მონოგრაფია)
- 176. მახარობლიძე თ. დესტინაციურ სისტემათა ტიპოლოგია (ქართული და ბასკური მასალა) თბილისი, 2005 ISBN 99940-850-6-9 (მონოგრაფია)**
- 177. მახარობლიძე თ. ლინგვიტური წერილები I საქართველოს საპატრიარქოს წმ. ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტი. თბილისი, 2009 ISBN 978-9941-404-50-4**
178. მახარობლიძე თ. ბასკური და ქართველური დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგია. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი 2007 ISBN 978-99940-911-5-7 (მონოგრაფია)
179. ქართული – როგორც მეორე ენა. სახელთა სწავლებისათვის არაქართულ სკოლებში. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი 2007 ISBN 978-99940-911-4-0 (მონოგრაფია)
180. Махароблидзе Тамара, Некоторые вопросы типологии дестинативных систем. Кавказоведение, № 7. Москва, 2005
181. მახარობლიძე თ. კლას-კატეგორიათა ნაშთები ნაცვალსახელთა ბრუნებაში. თსუ ფილოლოგიის ფაკულტეტის ახალგაზრდა მეცნიერთა შრომები. IX, 2005
182. მახარობლიძე თ. ერგატივის გენეზისისათვის. თსუ კავკასური ენების კათედრის 70-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული. თსუ. თბილისი, 2005
183. მახარობლიძე თ. პირიანობა და ვალენტობა. საენათმეცნიერო ძიებანი. ტ. 18, 2005
184. Махароблидзе Тамара, Вопросы типологии дестинативных систем. Сборник Кабардино-Балкарского университета №7, Нальчик, 2005
185. მახარობლიძე თ. ერგატივის გენეზისისათვის. გელათის აკადემიის ჟურნალი. ქუთაისი, 2005, № I
186. მახარობლიძე თ. ვინ-რა კატეგორიის სინქრონული ანალიზისათვის ქართულში. გელათის აკადემიის ჟურნალი. 2005, № 3
187. მახარობლიძე თ. დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგიის შესახებ. Language, History and Cultural Identities in The Caucasus, IMER (international Migration Ethnic Relations. Malmö University. Malmö, 2005
188. მახარობლიძე თ. ქართული და ბასკური დესტინაციური სისტემების ტიპოლოგია. სადოქტორო დისერტაციის ავტორეფერატი. თბილისი, 2005
189. Tamar Makharoblidze A Few Questions About Basque Noun Morphology. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.172, number 1. July-August 2005, Georgian Academy Press, Tbilisi

190. მახარობლიძე თ. მესამე სერიაში ე. წ. უფუნქციო ქცევის ნიშნების შესახებ. ენათმეცნიერების საკითხები. I თბილისი, 2005
191. მახარობლიძე თ. ქართული და ინგლისური უღლების ნაკვთა შესაბამისობა იკე, ტ. 35, თბილისი, 2006
192. მახარობლიძე თ. საბაზისო თეორია ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერებისათვის. ქართველურ ენათა სტრუქტურის საკითხები, ტ. IX; 2006
193. Tamar Makharoblidze Language as a part of culture. Magazine of the People, El Instituto Europa de los Pueblos, Fundacion Vasca. Bilbao, 2005
194. მახარობლიძე თ. ქართული როგორც მეორე ენა (შესავალი); მეთოდოლოგიური ჟურნალი “მერმისი” 1-5 (ეუკის); თბილისი, 2005
195. მახარობლიძე თ. ქართული როგორც მეორე ენა (არსებითი სახელი); მეთოდოლოგიური ჟურნალი “მერმისი” 1-5 (ეუკის); თბილისი, 2006
196. მახარობლიძე თ. ქცევის კატეგორიის თავისებურებანი. “საენათმეცნიერო ძიებანი” XXI; თბილისი, 2006
197. მახარობლიძე თ. თანდებულები ერგატივის სემანტიკით. საენათმეცნიერო ძიებანი, 29 ტ. თბილისი, 2009
198. მახარობლიძე თ. ინერციის კანონი, იკე 2009, თბილისი (გადაცემულია დასაბეჭდად)
199. Makharoblidze T. About the Category of Version. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.175, number 5. July-August 2006, Georgian Academy Press, Tbilisi
200. მახარობლიძე თ. არსებითი სახელის ბრუნება (ქართული როგორც მეორე ენა) მეთოდოლოგიური ჟურნალი “მერმისი” 6-7 (ეუკის); თბილისი, 2006
201. Makharoblidze T. The Law of Inertia. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.177, number 9. Jan. 2007, Georgian Academy Press, Tbilisi
202. Makharoblidze T. Postpositions with Semantics of Ergativity. Georgian Academy of science “Moambe”, Bulletin of The Academy of Sciences, vol.178, number 10. 2007, Georgian Academy Press, Tbilisi
203. მახარობლიძე თ. ისევ მესამე სერიისა და ინვერსიის შესახებ. საენათმეცნიერო ძიებანი, 29 ტ. თბილისი, 2009
204. Makharoblidze T. The general parameters of destination systems. “Littera Vasconicae” Institut Labayru. Spring 2007,
205. Махароблидзе Т. Результаты и перспективы современной Картвельской Баскологии. Журналл «Этнографическое Обозрение» АН России, Москва. 2007
206. *Тамара Махароблидзе (Тбилисский государственный университет) РЕЗУЛЬТАТЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ СОВРЕМЕННОЙ КАРТВЕЛЬСКОЙ БАСКОЛОГИИ*; Герника 2008 №2 www.gernika.ru. http://www.gernika.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=26:gaur-egungo-baskologia-kartveliarraren-emaitzak-eta-perspektibak-r&catid=6:euskara&Itemid=13
207. Tamara Makharoblidze (Tbilisiko Estatuko Unibertsitatea) *GAUR EGUNGO BASKOLOGIA KARTVELIARRAREN EMAITZAK ETA PERSPEKTIBAK*; *Gernika 2008 №2* www.gernika.ru. http://www.gernika.ru/index.php?option=com_content&view=article&id=26:gaur-egungo-baskologia-kartveliarraren-emaitzak-eta-perspektibak-r&catid=6:euskara&Itemid=13
208. მახარობლიძე თ. ახალი საბაზისო თეორია ისტორიულ-შედარებითი ენათმეცნიერებისათვის. ი. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის I სამეცნიერო კონფერენცია აკაკი შანიძე – 120 თბილისი, 2007.
209. მახარობლიძე თ. ინტრანზიტული ერგატიულობა. კავკასიოლოგთა პირველი საერთაშორისო კონგრესის მასალები. თსუ, თბილისი, 2007
210. მახარობლიძე თ. პირიანობა და ვალენტობა ქართულში. XVII

- რესპუბლიკური დიალექტოლოგიური სამეცნიერო სესია თემაზე “ქართული ზმნის მორფოლოგია”. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. ახალციხე 14-15 ნოემბერი. 2008
211. მახარობლიძე თ. დესტინაცია და ერგატიულობა. ლინგვისტოა მეორე საერთაშორისო სიმპოზიუმი. იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერება: მემკვიდრეობა და პერსპექტივები. ეძღვნება არნოლდ ჩიქობავას დაბადების 110-ე წლისთავს. არნოლდ ჩიქობავას ენათმეცნიერების ინსტიტუტი. თბილისი. 9-11 ოქტომბერი. 2008
- 212. მახარობლიძე თ. საერთაშორისო ლინგვისტური კონფერენცია “ერგატივი და ერგატიული კონსტრუქცია მსოფლიოს ხალხთა ენებში” თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კავკასიოლოგიის ინსტიტუტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები. 21-23 მაისი. 2009**
213. დ. მელიქიშვილი, 1977 - დ. მელიქიშვილი, ინკლუზივ-ექსკლუზივის კატეგორიის გამოხატვის ისტორიისათვის ქართულ ზმნაში. მაცნე. ელს-4. 1977 159-165
214. დ. მელიქიშვილი, 2000 - დ. მელიქიშვილი, ქართული ზმნის უღლების სისტემა. თბილისი. 2000.
215. ი. მელიქიშვილი, 2002 - ი. მელიქიშვილი, ქცევა როგორც ასპექტურ დაპირისპირებათა გამოხატვა ქართულში. ენათმეცნიერების საკითხები. (გ. მაჭავარიანის 70-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი კრებული), თბილისი, 2002
216. ნ. ნათაძე, 1987 - ნ. ნათაძე, მესამე სერიის დრო-კილოთა წარმოებისათვის ქართულში. იკე, VII, თბილისი. 1987. 81-100
217. გ. ნებიერიძე, 1976 - გ. ნებიერიძე, ქცევის კატეგორია ქართულში. მაცნე, ელს №3 თბილისი. 1976
218. ლ. ნოზაძე, 1974 - ლ. ნოზაძე, მედიოაქტივ ზმნათა წარმოების ზოგი საკითხი ქართულში. იკე, XIX, თბილისი. 1974
219. ა. ონიანი, თანამედროვე ქართული სალიტერატურო ენა. თბილისი, 2003
220. ა. ონიანი, ქართველურ ენათა შედარებითი გრამატიკის საკითხები, (სახელთა მორფოლოგია). თბილისი. 1989
221. გ. როგავა, 1962 - გ. როგავა, ზმნის პოლიპერსონალიზმის ისტორიისათვის იბერიულ-კავკასიურ ენებში. იკე, ტ. XIII. თბილისი, 1962
222. გ. როგავა, ნამყო უსრულის –ოდ სუფიქსის შედგენილობისათვის ქართულში, იკე, თბილისი, 1954
223. გ. როგავა, 1942 - გ. როგავა, კუთვნილებითი აფიქსი ი ქართველურ ენათა ზმნისა და სახელის მორფოლოგიურ კატეგორიებში (ქცევასა და ბრუნვებში). საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის მოამბე, ტ. III №2. თბილისი, 1942
224. ზ. სარჯველაძე, 1973 - ზ. სარჯველაძე, სუბიექტი მითხრობით ბრუნვაში ზოგ გარდაუვალ ზმნასთან. ქართული ენა და ლიტერატურა სკოლაში. №2, 1973. 71-73
225. მ. სუხიშვილი გარდამავალი ზმნები ქართულში, თბილისი, 1986
226. თ. უთურგაიძე, 2000 - თ. უთურგაიძე, პირდაპირ და ირიბ ობიექტთა დიაქრონიული მიმართებისათვის: არნოლდ ჩიქობავას საკითხავები, XI, თბილისი. 2000.
227. თ. უთურგაიძე. 2002 - თ. უთურგაიძე, გრამატიკული კატეგორიებისა და მათი ურთიერთმიმართებისთვის ქართულ ზმნაში. თბილისი. 2002.
228. სახელთა ბრუნვის ისტორიისათვის ქართველურ ენებში, თბილისი. 1956
229. ი. ქავთარაძე, 1964 - ი. ქავთარაძე, ზმნის ძირითადი კატეგორიების ისტორიისათვის ძველ ქართულში. თბილისი. 1964
230. ი. ქავთარაძე, 1956 - ი. ქავთარაძე, უნახალობის კატეგორიის ისტორიისათვის ქართულში. იკე, VIII, თბილისი. 1956. 179-193
231. ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, ტტ. I-XII 1972-2004
232. ქართული სალიტერატურო ენის ნორმები, I, თბ., 1986
- 233. ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი, (ვ. თოფურია, ი.**

	<p>გიგინეიშვილი) თბ., 1968</p> <p>234. ქველ – ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი I-VIII ა. ჩიქობავას საერთო რედაქციით. თბილისი. 1950-64</p> <p>235. ა. შანიძე, 1973 - ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები. თბილისი. 1973.</p> <p>236. ა. შანიძე, 1981 - ა. შანიძე, თხზულებანი თორმეტ ტომად. ტ. II. თბილისი 1981</p> <p>237. ა. შანიძე, 1020 - ა. შანიძე, სუბიექტური პრეფიქსი მეორე პირისა და ობიექტური პრეფიქსი მესამე პირისა ქართულ ზმნებში. ტფ. 1920</p> <p>238. ა. შანიძე, 1926 - ა. შანიძე, ქართული ზმნის საქცევი. ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, VI. 1926.</p> <p>239. არნ. ჩიქობავა, 1959 - არნ. ჩიქობავა, ზოგი პრეფიქსული წარმოების ისტორიისათვის ქართულ ზმნებში. იკე XI, თბილისი. 1959</p> <p>240. არნ. ჩიქობავა, 1939 - არნ. ჩიქობავა, მოთხრობითი ბრუნვის გენეზისისათვის ქართველურ ენებში. თსუ შრომები X, თბილისი. 1939</p> <p>241. არნ. ჩიქობავა, 1961 - არნ. ჩიქობავა, ერგატიული კონსტრუქციის პრობლემა იბერიულ-კავკასიურ ენებში. თბილისი. 1961</p> <p>242. არნ. ჩიქობავა, 1940 - არნ. ჩიქობავა, მესამე პირის სუბიექტის უძველესი ნიშანი ქართველურ ენებში. ენიმკი-ს მოამბე, ტ.5-6. 1940</p> <p>243. არნ. ჩიქობავა, 1950 - არნ. ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება. ქველ, ტ. I თბილისი. 1950</p> <p>244. არნ. ჩიქობავა, 1965 - არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიურ ენათა შესწავლის ისტორია. თბილისი, 1965</p> <p>245. არნ. ჩიქობავა, 1979 - არნ. ჩიქობავა, იბერიულ-კავკასიური ენათმეცნიერების შესავალი. თბილისი, თსუ. 1979.</p> <p>246. არნ. ჩიქობავა, 1942 - არნ. ჩიქობავა, სახელის ფუძის უძველესი აგებულება ქართველურ ენებში. თბილისი, 1942.</p> <p>247. არნ. ჩიქობავა, 1976 - არნ. ჩიქობავა, პიროვანი უღვლილების გენეზისისათვის ქართულში. იკე წელიწადეული. თ.3. თბილისი. 1976</p> <p>248. არნ. ჩიქობავა, 1953 - არნ. ჩიქობავა, გრამატიკული კლას-კატეგორია და ზმნის უღლების ზოგი საკითხი ძველ ქართულში. იკე, ტ. I, თბილისი. 1953</p> <p>249. არნ. ჩიქობავა, 1977 - არნ. ჩიქობავა, ზმნის გარდამავლობა, როგორც მორფოლოგიური კატეგორია ქართულში. იკე-ს წელიწადეული, თბილისი, 1977</p> <p>250. არნ. ჩიქობავა, 1980 - არნ. ჩიქობავა, სახელობითი, როგორც ობიექტის კლასისა და მიცემითი, როგორც ობიექტის პირის ბრუნვა, ქართული ზმნის უღვლილების ისტორიაში. იკე-ს წელიწადეული №7, 1980.</p> <p>251. შ. ძიძიგური, კავშირები ქართულ ენაში, თბილისი, 1973</p> <p>252. ზ. ჭუმბურიძე, მყოფადი ქართველურ ენებში, თბილისი, 1986</p> <p>253. ბ. ჯორბენაძე, 1975 - ბ. ჯორბენაძე, ზმნის გვარის ფორმათა წარმოებისა და ფუნქციის საკითხები ქართულში. თბილისი. 1975</p> <p>254. ბ. ჯორბენაძე, 1983 - ბ. ჯორბენაძე, ზმნის ხმოვანპრეფიქსული წარმოება ქართულში. თბილისი. 1983</p> <p>255. ბ. ჯორბენაძე, ზმნის ფორმობრივი და ფუნქციონალური ანალიზის პრინციპები. თბილისი, 1980</p>
<p>The expected results</p>	<p>The expected results of this course will be a good knowledge of Georgian Morphology and a basic knowledge of Iberian-Caucasian linguistics. The students will be able to compare the world-wide linguistic facts with Georgian data.</p>

პროფესიული ურთიერთობების კულტურის ძირითადი საკითხები და პროფესიული დიალოგი

ამ ტიპის სასწავლო კურსი გულისხმობს პროფესიული ურთიერთობების დამყარებას საერთაშორისო ლინგვისტურ სივრცეში. ამ ტიპის ურთიერთობების სპეციფიკასა და კულტურას აგრეთვე პრაქტიკულ ინტეგრაციას ევრო-ატლანტიკურ სამეცნიერო სივრცეში. მაგისტრები გაეცნობიან პროფესიული ურთიერთობების კულტურის საფუძვლებსა და პრაქტიკულად დაამყარებენ კონტაქტებს მათი ინტერესების შესაბამისად. მიიღებენ მონაწილეობას საერთაშორისო კონფერენციებსა და სემინარებში. მაგისტრები ისწავლიან საკითხის ინტერნეტ ძიებასა ქსელური ლიტერატურის გამოყენებას. შეიწავლიან და პრაქტიკაში განახორციელებენ პროფესიული წარდგინების ფორმებს. კურსის ფარგლებში განსახილველი საკითხებია:

პროფესიული ურთიერთობების ცნება, სიმეტრიული და ასიმეტრიული ურთიერთობები, კომუნიკაციის ზედა იერარქიული ერთეული განსაზღვრავს საკომუნიკაციო სტილის ძირითად

პარამეტრებს, განისაზღვრება კომუნიკაციის ფორმები და სამეტყველო სტილი, სავალდებულო თავაზიანობის ველი, ოფიციალური დიალოგის რეგლამენტი და კომუნიკანტთა როლები, ანუ თანამოსაუბრეთა უფლება-მოვალეობანი სიმეტრიულ და ასიმეტრიულ ურთიერთობებში და ა.შ.

1. შესავალი ნაწილი პროფესიული ურთიერთობების აუცილებლობანი და მოთხოვნილებანი თანამედროვე პირობებში. ამ ტიპის ურთიერთობათა როლი პიროვნების პროფესიული ზრდისა და მისი კარიერის ჩამოყალიბებაში;
2. პროფესიული ურთიერთობების კულტურის ძირითადი საკითხები, დრო და სივრცე, ინტერესი, პრობლემა, კონკურენცია, კოლეგიალობა, თემა როგორც ძირითადი საურთიერთო ორიენტირი, სუბიექტური და ობიექტური ფაქტორები;
3. საინფორმაციო ქაღალდების ფორმატი **CV**, სინოფსისი, პრესრელიზი, საქმიანი წერილი;
4. საქმიანი ურთიერთობების ტექნიკა და პრაქტიკა; მიზანი და ამოცანა; საკითხის ფორმულირების ტექნოლოგიები და ლოგიკური ვერსიები;
5. წარმატებული კომუნიკაციის საფუძვლები; აუდიტორიის სპეციფიკა, მოტივაცია, რისკი, შეცდომა, იუმორი;
6. კროსკულტურული ურთიერთობები;
7. საკომუნიკაციო ეტიკეტი და ფორმატი, საკომუნიკაციო სტილისტიკა;
8. თემატური ინტერესები და ინფორმაციული სივრცის დაფარვა;
9. კონკრეტული თემატიკის ქსლური ინფორმაციის მოძიება და ათვისება;

10. საერთაშორისო კონფერენციების ინფორმაცია და განაცხადის შეტანა, საერთაშორისო სემინარების ინფორმაცია და განაცხადის წარდგენა;
11. პროფესიული ვაკანსიების ინფორმაცია და განაცხადის გაგზავნა;
12. უცხოელ კოლეგებთან პროფესიული თვითწარდგინება; წარდგინება/რეკომენდაციები და კორესპონდენციათა წარმოება;
13. საერთაშორისო გამომცემლობებთან ურთიერთობა, ინტერნეტ გამომცემლებთან ურთიერთობა და ახალი ინიციატივები;
14. კომერციული პროექტები და საგრანტო სისტემები
15. საქმიანობის შეფასება და თვითშეფასება (შედგობრივი ორიენტაცია)

სავალდებულო ლიტერატურა:

1. <http://www.linguistlist.org/>
2. ჰანს გუტბროდი, ნანა დანელია, საქმიანი ურთიერთობები, თბილისი, 2006.
3. თ. მახარობლიძის სალექციო კურსი (პროფესიული კონტაქტების კულტურა და პრაქტიკა)

რეკომენდირებული ლიტერატურა:

1. Jeff Slutsky, Michael Aun The Toastmasters International Guide to Successful Speaking. Dearborn Financial Publishing, Inc. Chicago, Illinois. 1996
2. <http://www.irs.gov/contact/>
3. <http://www.wvcc.cc.wy.us/xcommun/courses.htm>
4. <http://www.tpc12.com/>
5. <http://wally.rit.edu/information/collection/Statements/LangLitComm.html>
Collection Development Policy Statement: Language, Literature, and Communication Collection
Development Policy Statement: Language, Literature, and Communication

6. <http://www.capsal.co.za/table%202.html> (Language Skills

Shirley Robbins, Letter and Report Writing *Shirley Robbins*, Business Communication Skills *Shirley Robbins*)

7. <http://www.orgide.com/handbook.html>